



UNIUNEA EUROPEANĂ



GUVERNUL ROMÂNIEI  
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI  
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE  
AMPOSDRU



Fondul Social European  
POSDRU 2007-2013



Instrumente Structurale  
2007-2013

Victor NICOLĂESCU, Sorin CACE,

Eleftheria KOUMALATSOU, Ana-Maria PREOTEASA

---

**ÎMBUNĂȚIREA INCLUZIUNII  
SOCIALE PRIN ECONOMIA SOCIALĂ**  
Identificarea celor mai bune practici și inovații sociale



*Proiectul "INTEGRAT - Resurse pentru femeile  
și grupurile Roma excluse social",  
proiect cofinanțat din Fondul Social European prin  
Programul Operațional Sectorial  
Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 "Investește în oameni!"*



București, România  
CNCSIS: cod 045/2006  
Editor: Valeriu IOAN-FRANC

---

Redactor: Paula NEACȘU  
Concepție grafică, machetare și tehnoredactare: Luminița LOGIN  
Coperta: Nicolae LOGIN

---

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Asociației pentru Dezvoltare și Promovare socio-economică CATALACTICA – București. Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport, este interzisă fără acordul prealabil al Asociației, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

---

ISBN 978-973-618-273-0

Anul apariției 2011

**Victor NICOLĂESCU • Sorin CACE  
Eleftheria KOUMALATSOU • Ana-Maria PREOTEASA**

# **Îmbunătățirea incluziunii sociale prin economia socială**

**Identificarea celor mai bune  
practici și inovații sociale**



# CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	7
Capitolul 1 - INTRODUCERE ÎN DOMENIUL BUNELOR PRACTICI PRIVIND ECONOMIA SOCIALĂ .....	11
Capitolul 2 - CONCEPTUALIZAREA IDEII DE BUNĂ PRACTICĂ.....	31
2.1. Definiția și criteriile “celor mai bune practici” aplicate contextelor socioeconomice.....	33
2.2. Identificarea criteriilor pentru tipologia celor mai bune practici în economia socială.....	60
Capitolul 3 - EXEMPLE POZITIVE PENTRU ÎMBUNĂȚĂȚIREA INCLUZIUNII SOCIALE A FEMEILOR ȘI A ROMILOR PRIN ACTIVAREA ECONOMIEI SOCIALE .....	67
3.1. Proiecte adresate femeilor și grupurilor roma .....	68
3.1.1. Grecia: Acțiuni pentru sensibilizarea cetățenilor asupra problemelor legate de excluderea socială a cetățenilor de origine romă .....	68
3.1.2. Lituania: Drumuri noi pentru integrarea romilor (ETG1-Exa-042-EN: Mecanisme de sprijin - parteneriat).....	70
3.1.3. Ungaria: EQUAL creează antreprenori romi (ETG1-Exa-037-EN: BRIDGE - promovarea autoafirmării).....	75
3.1.4. Spania: EQUAL - Proiectul Aviles .....	79
3.1.5. Spania: ACCEDER - Lupta împotriva discriminării comunității de romi .....	81
3.1.6. Ungaria: RGDTS – Roma-Gadje Dialogue through Service (Dialogul romi-nonromi prin servicii).....	85

---

3.1.7. Bulgaria: Proiectul JOBS – Job Opportunities through Business Support: Roma Initiatives (Oportunități de muncă prin sprijin în afaceri: inițiative ale romilor) ...	88
3.1.8. Ungaria: The Bódvalenke Fresco Village Project (Proiectul pentru pictura pe frescă din satul Bódvalenke) .....	90
3.1.9. Slovenia: Podul romilor .....	93
3.2. Întreprinderi sociale, cooperative sociale și fundații.....	94
3.2.1. Danemarca: Cooperativa de Miere a Orașului Copenhaga .....	94
3.2.2. Turcia: COP(M)ADAM .....	96
3.2.3. Întreprinderea Socială SOFA.....	97
3.2.4. Comunitatea Bosence Farm Ltd.....	98
3.2.5. Banca Popolare Etica & Anti-Mall .....	98
3.2.6. Fundația VINCI pentru Comunitate .....	99
3.3. Rețele inovatoare .....	102
3.3.1. The Social Innovation eXchange (SIX) – Schimbul social inovator .....	102
3.3.2. Rețeaua Euclid.....	102
3.4. Inovații în economia socială – o perspectivă internațională .....	103
3.4.1. Living Consumption CO-OP (Cooperația pentru un consum activ - centru colectiv de achiziționare.....	103
3.4.2. China: Sprijin comunitar pentru agricultură.....	105
3.4.3. Ghana: Compania Comercială de Ciocolată .....	106
3.4.4. SUA: Partnership in Opportunities for Empowerment through Technology in the Americas – POETA (Parteneriat de oportunități pentru abilitare prin tehnologie în America Latină și Caraibe) .....	108
Capitolul 4 - RECOMANDĂRI PENTRU TRANSFERUL DE BUNE PRACTICI ÎN SECTORUL ECONOMIEI SOCIALE .....	112
BIBLIOGRAFIE – SURSE .....	117

## CUVÂNT ÎNAINTE

**V**olumul de față a fost realizat în cadrul proiectului „INTEGRAT – Resurse pentru femeile și grupurile roma excluse social”, care este cofinanțat din Fondul Social European prin Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane 2007-2013 și este implementat de către Asociația pentru Dezvoltare și Promovare socio-economică CATALACTICA, filiala București, în parteneriat cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) și Bolt International Consulting – L. Katsikaris – I. Parcharidis O.E. (Grecia). Regiunile vizate sunt București-Ilfov și Sud-Est (București, Ilfov, Buzău, Brăila, Galați, Constanța, Vrancea, Tulcea), iar durata de implementare este de 36 de luni.

Obiectivul general al proiectului este promovarea activă a incluziunii sociale pe piața muncii, prin activarea economiei sociale, a femeilor și grupurilor roma, prin dezvoltarea de parteneriate și prin stimularea implicării în viața comunității a persoanelor excluse social din Regiunile de dezvoltare București-Ilfov și Sud-Est. Obiectivele specifice ale proiectului sunt:

- creșterea nivelului de informare privind economia socială;
- formarea în scopul dezvoltării profesionale a femeilor și a reprezentanților minorităților roma din ONG-uri care își desfășoară activitatea în domeniul economiei sociale;
- creșterea nivelului de cooperare prin inițierea unei rețele interprofesionale, concretizate în crearea unui centru de resurse pentru structurile economiei sociale;
- contribuirea la depășirea stereotipului cultural cu privire la rolul social și statutul profesional al femeilor și minorităților roma pe piața muncii.

Beneficiari pe termen scurt și lung ai proiectului sunt:

- femei;
- persoane de etnie roma;
- formatori implicați în economia socială;
- lucrători sociali;
- manageri ai întreprinderilor sociale;
- experți mass-media;
- specialiști implicați în economia socială.

Progresul realizat de economia socială diferă în Uniunea Europeană de la un stat membru la altul. Această realitate se datorează, de cele mai multe ori, faptului că situațiile critice, acțiunile, cadrul instituțional și cel legal, contextul economiei sociale în ansamblu se manifestă în mod diferit în fiecare țară europeană. În ciuda acestei neomogenități în domeniu, se identifică multe organizații în sectorul economiei sociale care contribuie efectiv la coeziunea socială, există programe și activități realizate cu succes care vizează integrarea socială a grupurilor vulnerabile și care susțin activ lupta împotriva excluderii sociale.

Dat fiind faptul că nu există nicio definiție oficială sau cel puțin larg acceptată pentru a fi utilizată cu scopul de a clarifica o acțiune (program, rețea, tip de organizație) ca fiind cea mai bună practică în economia socială, au fost studiate un număr de materiale interdependente (ghiduri, rapoarte, documente de lucru etc.) pentru a stabili un mecanism pentru transferul informațiilor în domeniul economiei sociale, în ceea ce privește îmbunătățirea incluziunii sociale la nivel local. Cu acest prilej, aducem mulțumiri experților ce și-au adus contribuția în a asigura furnizarea elementelor de noutate curprinse în acest volum: Iulian Stănescu, Corina Căce, Bombonica Dudău, Anca Maria Iordache, Ioana Călinescu, Elena Popa, Lucian Sfetcu, Mircea Cristescu.

Scopul acestui document de lucru este acela de a analiza un număr de exemple dintre inițiativele adoptate la nivel internațional și european, care ar putea fi folosite ca materiale suport pentru a învăța din multitudinea și complexitatea domeniului și apoi de a proiecta un mecanism adecvat de a aborda cele mai bune practici în acest domeniu.

În consecință, această lucrare examinează și descrie abordările teoretice și metodologice care au fost aplicate de către cei care au avut



inițiative la nivel internațional și european pentru definirea termenului de “bună practică” în actualul context socio-economic. Din acest motiv, acest manual se referă în primul rând la paradigmele selectate care definesc termenul de “bună practică” și analizează principiile și criteriile utilizate în fiecare caz. În al doilea rând, se pun în valoare resursele selectate cu scopul de a proiecta direcțiile și tipologia adecvată, conform specificațiilor economiei sociale, ca mecanism pentru îmbunătățirea incluziunii sociale la nivel local. De asemenea, se descriu cele mai bune practici și politici ale economiei sociale în ceea ce privește integrarea romilor și abordarea integratoare a egalității de gen cu cel mai mare potențial pentru transfer la nivel local.

Prin ceea ce prezintă acest manual, se realizează un pas important spre proiectarea metodologică în ceea ce privește clasificarea activităților economiei sociale și se sprijină dezvoltarea referințelor conceptuale privind bunele practici în sectorul economiei sociale.

Victor NICOLĂESCU  
*Manager de proiect*  
*Asociația pentru Dezvoltare și Promovare*  
*socio-economică CATALACTICA*



# CAPITOLUL 1

## INTRODUCERE ÎN DOMENIUL BUNELOR PRACTICI PRIVIND ECONOMIA SOCIALĂ

**P**rezentul ghid este un document de lucru interactiv, elaborat cu scopul de a veni în ajutorul promovării bunelor practici din sfera economiei sociale în diferite sfere socioeconomice. În partea introductivă, cititorul poate găsi un conspect general al tuturor temelor de discuție – concepte, criterii, definiții și exemple de bune practici – prezentate în detaliu în capitolele principale ale ghidului.

În general, ghidul dorește să furnizeze informații intuitive clasificate în două categorii: pe de o parte, teoretice și metodologice, pe de altă parte, factice și descriptive. În consecință, volumul este împărțit în două părți principale. În prima parte, abordarea teoretică este prezentată prin reliefarea aspectelor care privesc conceptualizarea și tipologia bunelor practici în cadrul economiei sociale și prin expunerea principiilor metodologice directe pentru identificarea acestora. Cea de-a doua parte este una descriptivă și oferă o gamă largă de exemple care reflectă bunele practici în sfera economiei sociale. Astfel, ghidul se dorește a fi atât o „mare de idei” pentru toți potențialii participanți activ implicați în dezvoltarea economiei sociale, cât și un punct de plecare pentru noi idei inovatoare și sustenabile în acest domeniu.

Bunele practici reflectă principalele canale colective de aplicare a strategiilor sociale inovatoare care urmăresc îmbunătățirea coeziunii sociale pentru grupurile dezavantajate de populație. Prin intermediul acestora, se furnizează cercetătorilor, autorilor de politici, specialiștilor și operatorilor implicați în domeniul economiei sociale un material prețios, în vederea fundamentării și construirii de noi modele de schimbare socială.

În vederea atingerii acestui scop, cazurile prezentate nu se limitează la spațiul european, ci sunt extrase din experiența internațională, asigurând perspectiva comparativă necesară. Teoria și datele empirice sunt astfel configurate și scoase în evidență prin intermediul și în cadrul interrelaționării lor.

În acest context, trebuie menționat faptul că există dezbateri aprinse asupra a ceea ce reprezintă o „bună practică”. În sensul său cel mai autentic, termenul este folosit pentru a desemna practicile și proiectele care au avut rezultate foarte bune. Astfel, bunele practici ar putea fi exemple de activități de teren, proceduri operaționale și abordări constructoare de competențe care au succes, sunt sustenabile din punct de vedere social, economic și de mediu și pot fi adoptate de alte organizații. Nu există nicio definiție universal acceptată a ceea ce ar putea desemna o anumită activitate drept o „bună practică” în domeniul economiei sociale și nici nu există una „perfectă”. Așadar, au fost stabilite unele principii și criterii conform cărora pot fi clasificate bunele practici. De exemplu, principiul transferabilității implică faptul că este necesar ca bunele practici să se dovedească relevante din punct de vedere practic la orice nivel de implementare și în context diferit de cel inițial.

Cu toate acestea, „buna practică” este un concept destul de vag și redat diferit, motiv pentru care ar trebui inițiate investigații analitice aprofundate pentru a putea clarifica structura conceptuală a termenului. Superlativul „cele mai bune” are un status referențial, dând naștere la două întrebări cruciale: (i) pentru cine este cea practică „cea mai bună”, (ii) cine este în măsură să aprecieze, pretinzând autoritatea de a stabili că o practică este „cea mai bună”?

De obicei, termenii de “Best Practices / cele mai bune practici” și “Good Practices / bune practici” sunt folosiți în mod alternativ. Astfel, cercetătorii sociali și autorii de politici trebuie să se întrebe și să abordeze repetitiv și integrativ multiplele utilizări adecvate și utilizări greșite ale termenului “bună/cea mai bună practică”.

În timp ce practicile economiei sociale se regăsesc în cadrul aceleiași misiuni, morfologia lor este destul de diversă. Economia socială este sensibilă la particularitățile socioculturale ale fiecărei țări în care este aplicată. Astfel, intervențiile economiei sociale sunt contextualizate, și nu

pur și simplu implementate ca un set rigid de politici/măsuri. Transferul lor este testat în funcție de condițiile diferitelor specificități, iar consecințele pot să valideze/invalideze cadrul inițial de referință. Aceste specificități depind de statutul legislativ și instituțional al fiecărei țări, precum și de diferențele culturale. Mai mult decât atât, această condiționalitate contextuală reprezintă un factor important în procesul de reevaluare și îmbogățire a intervențiilor economiei sociale. Astfel, incluziunea socială, care reprezintă esența misiunii promovate, este adresată în mod satisfăcător.

Odată ce nu există o definiție strictă și universal acceptată care să poată descrie o anumită activitate ca fiind o „bună practică” în cadrul economiei sociale, activitățile specifice acestei forme de economie nu pot fi recunoscute decât prin consultarea și analizarea materialului relevant. Materialul propus în acest ghid este multilateral, cuprinzând o varietate de surse de inițiative internaționale și europene ale acțiunilor aplicate privind economia socială.

În capitolul doi al ghidului, obiectivul principal este de a descrie criteriile și structuri asociate economiei sociale, care au fost elaborate anterior, în diferite contexte, precum și de a evalua moduri utile prin care să se identifice și să se analizeze buna practică în domeniul economiei sociale. Pentru a atinge acest scop, au fost analizate rețele socioeconomice și au fost selectate și descrise succint cazurile cele mai adecvate domeniului în cauză.

Organizația Națiunilor Unite și comunitatea internațională au stabilit caracteristicile de principiu ale bunelor practici. În consecință, bunele practici reprezintă inițiative de succes, care induc și garantează o calitate îmbunătățită a vieții, o cooperare satisfăcătoare a celor trei sectoare ale societății (public, privat și civic) și un nivel ridicat al sustenabilității socioeconomice, culturale și de mediu. O dimensiune importantă în cadrul procesului este distribuirea și transferul de cunoștințe (expertiză) tehnice și empirice. În același timp, bunele practici urmăresc și contribuie în mod eficient la creșterea nivelului de conștientizare a autorilor de politici și a societății în ansamblu.

În încercarea de a extrage și sublinia criteriile folosite în stabilirea unei practici ca fiind una dintre cele mai bune, în cel de-al doilea capitol al

volumului se prezintă proiectele de dezvoltare transnațională și inițiativele Comunității Europene. Programul de acțiune cooperativă LEED (Local Economic and Employment Development – Dezvoltarea economiei locale și a ocupării forței de muncă) este în mod generos dedicat realizării unei dezvoltări sustenabile a economiei sociale și a ocupării forței de muncă, prin elaborarea de numeroase și diverse strategii ale politicii sociale. LEED funcționează și se dezvoltă la nivel mondial datorită rețelei sale alcătuite din guverne regionale și locale, agenții de dezvoltare, organizații nonprofit și de afaceri. Centrul Trento OCDE (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) pentru Dezvoltare Locală fondat în anul 2003 reunește și coordonează trei actori majori implicați în procesul dezvoltării de politici: autorii de politici înșiși, specialiștii în dezvoltare locală și comunitatea științifică. Centrul Trento recunoaște potențialul economiei sociale și impactul benefic direct asupra îmbunătățirii coeziunii sociale. Studiile programului LEED au furnizat către OCDE materiale de valoare pentru analiză, cu scopul de a construi o tipologie a bunelor practici aplicată unei arii specifice de studiu. Raportul final dorește să prezinte un rezumat al criteriilor bunelor practici, așa cum au fost întâlnite în două contexte: a) sprijinul universitar acordat spiritului antreprenorial și b) sprijinul local acordat spiritului antreprenorial al tinerilor. În primul context, se prezintă rezultatele colaborării din perioada 2008-2009 cu Ministerul Federal German al Transporturilor, Construcțiilor și Afacerilor Urbane privind sprijinul universitar acordat dezvoltării spiritului antreprenorial în regiunile din estul Germaniei. Astfel, se recomandă ca lista criteriilor de bune practici să fie considerată drept un „instrument” și un ghid consultativ, conceput cu scopul de a veni în ajutorul universităților în a-și adapta oferta educațională față de numeroasele provocări. Criteriile expuse sunt următoarele: (i) strategie, (ii) resurse, (iii) infrastructură de sprijin, (iv) educație antreprenorială, (v) sprijin de punere în aplicare, (vi) evaluare. Cel de-al doilea context analizat, care abordează bunele practici în cadrul antreprenoriatului de tineret, clasifică criteriile bunelor practici în trei dimensiuni: (i) crearea de oportunități, (ii) educație antreprenorială, (iii) sprijin de punere în aplicare. Principiul-cheie în acțiune, care subliniază fiecare criteriu, pune accentul pe nevoia de a dezvolta o mentalitate și un comportament antreprenorial atât în rândul tinerilor în special, cât și al

---

societății în general. Acțiunile de promovare a antreprenoriatului în rândul tinerilor deschide posibilitatea unor active inovații și revizuirii ale activității pieței competitive.

Un alt exemplu important din domeniul politicii sociale europene este inițiativa comunitară EQUAL, înființată cu ajutorul Fondului Social European (FSE) și adoptată de către toate statele membre. Experiența acumulată de-a lungul celor șase ani de funcționare (2002-2008) se dovedește a fi o sursă de valoare din care se pot identifica activitățile specifice unei bune practici. Proiectele EQUAL au acționat cu succes împotriva excluderii socioeconomice, prin intermediul unei metodologii care încurajează cercetările în problema discriminării pe piața locurilor de muncă, experimentarea unor strategii mai eficiente, pentru a se ajunge în cele din urmă la inovarea politicilor aplicate. De asemenea, implementarea eficientă a strategiilor adaptabile reprezintă în mare măsură rezultatul unei împărtășiri active de bune practici la nivel transfrontalier. În ceea ce privește alternativele inovatoare și rezultatele lor anticipate, acestea trebuie să respecte următoarele criterii, așa cum este stabilit prin Strategia de la Lisabona: (i) relevante și corespunzătoare, (ii) realiste și (iii) adecvate pentru grupurile excluse social, pentru administrații și pentru părțile implicate. Odată cu EQUAL, buna practică verificată și validată a produs tehnici de inovare socială gata să fie încorporate politicilor sociale din numeroase domenii, în beneficiul tuturor părților implicate: grupurile dezavantajate care se confruntă cu discriminare pe piața muncii, potențiali angajatori și parteneri în activarea economiei sociale, organizații nonprofit și de afaceri. Procesul general al EQUAL de validare a bunei practici este format din trei circuite complementare de reacție: (i) "dovada circuitului de bună practică" și (ii) "circuitul relevanței politicii" și (iii) "circuitul dublu de validare" (cele trei "circuite" sunt fiecare structurate în jurul unor criterii stricte de validare).

EQUAL a inițiat diferite proiecte de parteneriate de dezvoltare (PD-uri) care urmăreau incluziunea socioeconomică a populației de romi din Europa. De exemplu, experiența de lucru cu romii a PD-urilor pune accentul pe consecința decisivă a adresării problemelor sociale și culturale, împreună cu obiectivul creării de oportunități adecvate de angajare pe

piața muncii. Această bună cunoaștere a interdependenței celor trei aspecte mai sus-menționate a contribuit la elaborarea de proiecte mai flexibile și mai comprehensive, care să fie derulate într-un domeniu mai larg al incluziunii sociale. Integrarea economică nu reprezintă doar o problemă a creării de mai multe posibilități de muncă, ci reflectă și preocuparea pentru diminuarea stereotipurilor culturale care se manifestă la nivelul relațiilor și practicilor discriminatorii privind persoanele rome. Proiectele din domeniul înființării de afaceri specifice economiei sociale trebuie să ia în considerare comportamentele influențate de cultură atunci când promet să ofere sprijin sustenabil. Astfel, trebuie formulată o acțiune dublă, îndreptată atât către comunitatea romă, cât și către comunitatea înconjurătoare. Unele PD-uri subliniază nevoia de schimbare a atitudinilor angajatorilor și comunității în ansamblu, în timp ce alte inițiative identifică nevoia de a îmbunătăți informațiile despre anumite circumstanțe ale vieții romilor. Alte acțiuni se concentrează pe motivarea persoanelor de etnie romă în căutarea unui loc de muncă, pentru a fi formate profesional sau a căuta în mod activ un loc de muncă. În unele cazuri, au fost necesare strategii individualizate pentru sprijin și consiliere. În ceea ce privește formarea profesională în domeniul ocupării grupului-țintă, aceasta a fost adecvată și receptivă la diferențele culturale rome.

În cadrul prezentărilor diferitelor rețele și organizații care au lucrat la elaborarea unei metodologii pentru identificarea bunelor practici, în ghid se menționează Unitatea elenă a Organizației de Management (MOU). Activitatea acestei structuri s-a concentrat pe crearea unui mecanism pentru strângerea și promovarea proiectelor de dezvoltare care au avut succes, derulate în perioada 2000-2006. În acest sens, a fost conceput un sistem stimulator puternic, destinat îmbunătățirii calității proiectelor în derulare, care a avut rol de orientare și ghidare pentru inițiativele viitoare.

Programul "Best Practices and Local Leadership" (BLP), o inițiativă a ONU, s-a constituit ca o rețea globală de instituții doritoare să identifice și să prezinte soluții de succes pentru crearea premiselor dezvoltării sustenabile la nivel mondial. Inițiativa prezintă probleme sociale, economice, culturale și de mediu în complexitatea lor și operează în domeniul dezvoltării administrației urbane prin politici de locuire,



reducerea nivelului sărăciei și prevenirea criminalității. Programul este dedicat îmbunătățirii bunăstării vieții femeilor și tinerilor, prin urmărirea atingerii unui nivel satisfăcător al infrastructurii locale și al serviciilor sociale. Definiția ONU pentru bunele practici reflectă faptul că inițiativele care îmbunătățesc realmente calitatea vieții oamenilor și care sunt sustenabile din punct de vedere economic, al mediului, cultural și social merită într-adevăr acest calificativ. În plus și la fel de semnificativ, o bună practică trebuie să fie, de asemenea, rezultatul unei cooperări eficiente între sectoarele public, privat și nonprofit ale societății. Bunele practici sunt promovate și utilizate de Națiunile Unite și de comunitatea internațională ca mijloc de: (i) corectare și îmbunătățire a politicii publice, (ii) ridicare a nivelului de conștientizare a factorilor de decizie la toate nivelurile și a publicului în ceea ce privește potențialele soluții la o gamă largă de probleme, (iii) împărtășire și transfer al cunoștințelor, expertizei și experienței, prin intermediul rețelelor și învățării de la egal la egal. În timpul celei de-a doua Conferințe a Națiunilor Unite pe tema Așezărilor Umane (Habitat II), organizată în Dubai, în noiembrie 1995, a fost instituit Premiul Internațional pentru Bune Practici în Îmbunătățirea Mediului de Viață. De la inițierea sa, 2.700 de inițiative din 140 de țări au fost înregistrate în baza de date a bunelor practici. Mai târziu, în anul 2006, „Premiile Internaționale din Dubai” au ajuns la 12, adăugându-se celor 10 premii tradiționale pentru bune practici încă două pentru bune practici privind transferul acestora. Acele inițiative care întruneau criteriile pentru o bună practică au fost incluse în baza de date a bunelor practici. Baza de date furnizează o radiografie a celor mai de succes practici transferabile, care îmbunătățesc calitatea vieții în întreaga lume. Cele 3.800 de soluții aplicate cu succes prezintă caracteristicile esențiale ale bunelor practici și contribuie la elaborarea și îmbogățirea considerațiilor și criteriilor aplicate pentru a identifica o bună practică. Așa cum am menționat mai sus, crearea unui impact sustenabil și benefic asupra grupurilor sociale dezavantajate stă la baza activității de bune practici a ONU. Aceasta se referă la dezvoltarea urbană și regională, la managementul așezărilor umane în mod responsabil și transparent, precum și la dezvoltarea sustenabilă a comunității. Sustenabilitatea constituie principiul intervențiilor pozitive pe termen lung din domeniile legislativ, al politicii sociale, al structurilor

guvernamentale centrale și locale și al organizațiilor comunitare. Alte criterii importante pentru evaluarea bunelor practici sunt următoarele: împuternicirea comunitară, egalitatea de gen și incluziunea socială, inovația în context local, potențialul pentru transferabilitate.

Rețeaua IMPART urmărește creșterea nivelului de participare a imigranților și minorităților etnice la ocuparea forței de muncă. Astfel, se lucrează la elaborarea unei metodologii generale de identificare a bunei practici în furnizarea de programe. Principala sa sursă este constituită de vizite de studiu de evaluare profesională în rândul partenerilor, în vederea discutării bunei practici în cadrul activității Fondului Social European (FSE) cu privire la angajarea imigranților. IMPART include 12 parteneri din șapte state membre (Germania, Belgia, Estonia, Spania, Grecia, Suedia, Marea Britanie). Studiile de evaluare profesională urmează o anumită structură metodologică în procesarea informațiilor, cum ar fi proiectarea unui instrument de referință, raportul național sau regional de bază, gruparea doi câte doi a partenerilor în grupuri de activitate tematică cu scopul analizării critice a proiectelor FSE pentru ocuparea forței de muncă de către imigranți, interviuarea structurilor din parteneriat cu privire la experiența dobândită pe perioada derulării proiectului.

Derularea proiectului LEADER+ ca inițiativă a Comunității Europene are ca obiectiv îmbunătățirea vieții economice rurale și este cofinanțat de către Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA). Abordarea LEADER+ a activității de bune practici este prezentată în publicația "LEADER+ Best Practices" („Bunele practici LEADER+") și folosește șapte criterii de identificare a bunelor practici: (i) abordarea pe regiuni (focalizarea proiectului de dezvoltare asupra unei anumite regiuni, investind în resursele endogene), (ii) abordarea ascendentă (populația locală participă activ în cadrul proiectului și în luarea de decizii concrete), (iii) abordarea parteneriatului și „grupul local de acțiune" (GAL), o noutate la nivelul formelor de organizare, odată ce partenerii locali sunt implicați în egală măsură în întregul proces, (iv) inovare (noi tehnici promoționale de expunere a resurselor locale, căutarea de noi răspunsuri în vederea adresării problemelor persistente și răspunsuri adecvate la noi provocări), (v) abordarea integrată (coordonarea coerentă a acțiunilor la nivel local și

interdependența diferiților factori și sectoare), (vi) punerea în rețea și cooperarea dintre regiuni (funcționând ca rețele neoficiale de cooperare interteritorială și transnațională între regiunile rurale), (vii) finanțare și management local prin intermediul rețelelor create. Baza de date LEADER+ de bune practici reunește o colecție structurată prin aplicarea metodei SWOT (“Strengths/Weaknesses/Obstacles/Threats”).

Date fiind perspectivele rezultate din explorarea înțeleșurilor și utilității bunelor practici ca termen familiar domeniilor economiei sociale, vom prezenta o analiză a bunelor practici în acest sector. Capitolul 2 al ghidului abordează bunele practici din domeniul economiei sociale în special. Economia socială este încă „în construcție” în multe țări, atât în termeni de domeniu științific de interes, cât și în termeni de practică instituționalizată. Activitatea economiei sociale în Europa este eterogenă, rezultat al varietății beneficiarilor naționali. Bunele practici din economia socială abordează cu succes numeroase probleme socioeconomice cauzate în principal de exclușiunea socială. Acestea acționează totodată complementar altor politici implementate la nivel local, sporindu-le eficiența. Valențele economiei sociale pot fi încorporate unei varietăți de proiecte de dezvoltare și pot la fel de bine participa în mod activ la proiecte regionale de integrare multidisciplinară. Economia socială încurajează inițiativele de afaceri care lucrează pentru bunăstarea comună a unei anumite comunități. În același sens, corelează acțiunea antreprenorială individuală cu interesul și beneficiul colectiv.

Bunele practici în economia socială subliniază importanța crucială a creării de locuri de muncă de calitate, bazate pe etica solidarității. Acestea stimulează în mod activ coeziunea socială și stopează sărăcia, prin crearea de premise necesare participării integrate în societate. De asemenea, se adresează tuturor părților interesate și intră într-un dialog permanent cu acestea, asigurând o comunicare deschisă între nivelurile guvernamentale și societatea civilă. Economia socială împărtășește o vedere democratică a societății și se subscrie valorilor sale asociate, fiind orientată către comunitate și susținând dezvoltarea sustenabilă nu fără să ia în seamă competiția individuală, ci armonizând-o la nevoile comunității. Pentru ca activitatea economiei sociale să se dezvolte conform cu obiectivele și

deontologia sa, a fost stabilită o tipologie a bunelor practici care ia în considerare următoarele: verificarea continuă a rezultatelor practicilor și organizațiilor economiei sociale, crearea de oportunități de angajare, mecanismele democratice și participative, inovația pe care o aduc în domeniu și accentul pe cele trei tipuri de bună practică (replicabilă, verificată, sustenabilă).

Organizațiile din economia socială trebuie să fie „introspective”, în sensul unei anumite pregătiri în a investiga propriul mod de operare (evidențindu-le impactul, virtuțile și deficiențele). Activitățile, inițiativele și organizațiile economiei sociale se unesc în misiunea lor de a stipula capacitatea de incluziune socială. În acest sens, în anul 2010, Comisia Europeană a aprobat inițiativa „Uniunea inovării”, ce implică intervențiile din sectorul public în stimularea sectorului privat, facilitând ca ideile inovatoare să ajungă pe piață. Următoarea generație de programe cu finanțare FSE se va concentra pe aspectul inovării sociale. Inițiativa „Uniunea inovării” va avea un impact global asupra societăților Europei. Inovarea socială se constituie ea însăși ca un nou domeniu „care umple golurile” din sectorul public și de pe piață, în încercarea de a elabora soluții adecvate la provocări care nu ar fi înfruntate destul de bine în mod tradițional. Într-un mediu social european fluctuant, cu nevoi sociale și probleme societale în creștere, inovările sociale pot ajuta în mod activ oamenii să facă față numeroaselor provocări și pot întări legăturile sociale, prin crearea de noi modele de cooperare, mult mai flexibile, adecvate și sensibile la nevoile crescânde.

În capitolul trei se realizează o selecție și se descriu exemplele pozitive de incluziune socială a femeilor și a persoanelor rom, prin activarea economiei sociale și a exemplelor de bune practici din economia socială. Descriem în cele ce urmează, succint, principalele lor caracteristici.

Din baza de date elenă a Unității Organizației de Management (MOU), în ghid sunt prezentate acțiunile ONG-ului “Oikokoinonia”, finanțate de FSE. Activitățile organizației se concentrează asupra eforturilor de a informa și de a sensibiliza cetățenii asupra problemei excluziunii sociale a populației rom, prin intermediul a patru strategii de campanie: producerea de buletine informative, lansarea unui website, promovarea

evenimentelor și proiectarea unui documentar. Materialul de comunicare fiabilă a avut un rol important pentru audiența-țintă (identificată la nivelul instituțiilor) care a fost invitată să participe la evenimentele de informare. Documentarul a făcut ca excluziunea romilor să fie „vizibilă” și „reală”, corectând astfel multe păreri greșite despre cultura și societatea romă.

Schimbând țara, prezentăm parteneriatul de dezvoltare EQUAL pentru integrarea populației rome din Lituania. Tabăra de țigani Kirtimai de la Vilnius găzduiește majoritatea persoanelor rome, care astfel sunt separate de restul societății lituaniene și se confruntă cu discriminare atunci când membrii săi aplică pentru un loc de muncă. Astfel, sunt descurajate încă de la început încercările lor de a găsi un loc de muncă. Fiind fără un loc de muncă și excluși din punct de vedere social, populația romă își arată reticența atunci când vine vorba să se integreze în comunitate. Parteneriatul transnațional al celor cinci state membre care s-au alăturat proiectului își reunește eforturile pentru a face față problemei discriminării, prin aplicarea abordărilor inovatoare și prin integrarea lecțiilor care au fost învățate din rezultatele comparate ale fiecărui caz național. Parteneriatul de dezvoltare a realizat: (i) formarea profesională a romilor pentru a deveni asistenți sociali, (ii) recrutarea asistenților sociali și (iii) lansarea unei rețele de cooperare. Coordonatorii PD subliniază importanța unei atitudini deschise, receptive și de respect față de diferențele culturale ale comunității-țintă. Buna colaborare cu minoritatea romă și implementarea eficientă a proiectului de integrare se bazează în mare parte pe această atitudine/ poziție. Proiectul de dezvoltare colaborează cu Universitatea Pedagogică Vilnius, unde a fost inițiat un curs de formare profesională pentru 10 asistenți sociali și 10 asistenți comunitari romi. Cursul combină lecții de politică socială cu studii de management și culturale. Pe lângă această activitate, Departamentul Ukmergė al Camerei de Comerț și Industrie Vilnius asigură cursuri de formare profesională. Persoanele de etnie romă sunt, în acest fel, motivate să lucreze și să fie liber-profesioniști. În același timp, proiectul încearcă să combată stereotipurile negative pe care angajatorii și publicul le au, în general, despre romi. În acest sens, publicarea și promovarea activităților proiectului în presă reprezintă o strategie eficientă. Trebuie menționat faptul că procesul de implementare a

proiectului nu a fost întotdeauna lin și fără obstacole, după cum ar părea în descrierea de mai sus, din cauza diferitelor provocări pe care au trebuit să le adreseze proiectele de dezvoltare.

În Ungaria, proiectul de dezvoltare BRIDGE, inițiat sub parteneriatul de dezvoltare EQUAL, a venit în sprijinul romilor șomeri, prin asigurarea de formare profesională în artizanat și meșteșuguri (cursanții primesc un salariu lunar și sunt acoperite și cheltuielile specifice asigurărilor sociale). În ceea ce privește metodologia aplicată pentru a studia situația gravă a șomajului, PD-urile au folosit următoarele strategii: (i) o analiză de piață în baza răspunsurilor la un chestionar trimis autorităților, centrelor de ocupare a forței de muncă, structurilor de învățământ, (ii) formarea mediatorilor de ocupare a locurilor de muncă și a organizațiilor de romi în vederea dobândirii de competențe de planificare și management al proiectelor. Romii au fost calificați ca dulgheri, zidari, sobari și fierari în atelierele de lucru special amenajate (se dorește ca în viitor aceste ateliere să fie deținute și conduse de romi, ca întreprinderi sociale). Beneficiile proiectului s-au extins către comunitatea locală: după terminarea cursului, meșteșugarii formați profesional au început renovarea și modernizarea caselor dărăpănate ale familiilor locale în care s-au identificat persoane fără loc de muncă/șomeri. În mare, proiectul de dezvoltare a motivat și a permis populației romi să aibă acces și să își exploateze pozitiv resursele locale. Organizația de Apărare a Romilor și a altor Persoane Dezavantajate din valea Bodva este optimistă în ceea ce privește implicațiile sociale ale proiectului, și anume formarea unei clase de mijloc romi. PD BRIDGE este considerat de aceeași instituție drept un laborator de succes al bunelor practici, care să inspire și să se direcționeze și către alte comunități de romi.

Proiectul EQUAL Aviles din Spania a dus treptat, de-a lungul multor ani de experiență, la găsirea de soluții viabile pentru integrarea socială a romilor. Parteneriatele de dezvoltare au trebuit să lucreze temeinic, pe mai multe niveluri. Izolarea cadrului de locuire a romilor a fost doar una dintre problemele unei realități sociale mai complexe cu care au trebuit să se confrunte în dimensiunea structurală a proiectului. Inițierea unei politici de reconsolidare a locuințelor s-a dovedit insuficientă în clipa în care s-au confruntat cu problema complexă a incluziunii sociale. Astfel, era absolut

necesară o îmbunătățire la nivelul ocupării forței de muncă, al educației și sănătății. Proiectul trebuia să gândească, să regândească și să elaboreze soluții alternative pentru a răspunde politicilor care vizează creșterea sustenabilă. Experiența proiectului Aviles subliniază importanța factorilor activi decisivi pentru atingerea succesului. Trebuie menționat devotamentul activ, soluționarea puternică și abilitățile de conducere, aprobarea sociopolitică unanimă, precum și strategiile metodologice care urmăresc obținerea de rezultate mulțumitoare în domeniul excluziunii sociale.

În zona prioritară a incluziunii sociale, un alt proiect finanțat de UE, programul multiregional ACCEDER, este în prezent în derulare. Preocuparea principală a programului ACCEDER este de a facilita integrarea romilor pe piața muncii în aceeași măsură ca și ceilalți solicitanți spanioli pentru un loc de muncă. În acest scop, se promovează o rețea de parteneriate cu administrațiile și companiile, pentru a diminua diferența care separă populația romă de potențialii angajatori. De asemenea, se implică populația romă a Spaniei într-un dialog intercultural cu alți cetățeni spanioli, ONG-uri, angajatori, instituții de formare profesională și asociații guvernamentale. Astfel, în Spania funcționează 48 de centre integrate de ocupare a forței de muncă pentru implementarea ACCEDER, având un personal format din echipe de lucru interculturale și multidisciplinare. Acestea oferă servicii de consiliere, formare și asistență în vederea integrării pe piața muncii, prin aplicarea de planuri individuale de angajare. Asistența tehnică este acordată organizațiilor sociale și administrațiilor publice ca sprijin în crearea de măsuri pentru incluziunea socială. Cercetările la nivelul problemelor socioculturale ale romilor reprezintă o altă componentă importantă a activității ACCEDER. Proiectul indică faptul că impactul benefic și sustenabil asupra comunității rome (și asupra societății în general) trebuie asociat perspectivei inițiativei pe termen lung.

Parteneriatul pentru oportunități privind abilitarea prin tehnologie în America Latină și Caraibe - "*Partnership in Opportunities for Empowerment through Technology in the Americas*", POETA, se adresează persoanelor cu dizabilități fizice și mintale, precum și altor grupuri marginalizate, pentru a le dezvolta competențele cu scopul de a intra pe piața muncii și de a

dobândi mai multă independență și încredere. Aceste grupuri sociale se confruntă zilnic cu discriminarea atunci când încearcă cu greutate să se întrețină. POETA, ca inițiativă comună a „Organizației Statelor Americane” (OAS) și membru în „Încredere pentru Americi”, se dedică astfel luptei contra sărăciei. Activitatea organizației este administrată prin intermediul centrelor sale tehnologice locale, care sunt deschise către comunitate. POETA s-a extins și a devenit influentă în America Latină și Caraibe, beneficiind de sprijinul financiar și de programe din partea Microsoft. În schimb, inițiativa oferă un raport al realizărilor și statutului centrelor către donatorul Microsoft la fiecare 3 luni. În prezent, există 61 de centre POETA, care funcționează în optsprezece țări din întreaga Americă Latină. Realizările POETA reprezintă rezultatele directe ale structurii sale organizatorice și ale unei politici de sustenabilitate financiară (prin dezvoltarea de parteneriate locale și prin deținerea centrului de către parteneriatul local, ceea ce implică faptul că, după un an, trebuie să își caute finanțare).

În Ungaria, proiectul RGTDS – *“Roma-Gadje Dialogue through Service”*, (Dialogul dintre romi-nonromi (gadje) prin serviciu) a adus împreună tineri romi și nonromi din medii dezavantajate în activități de servicii voluntare din Europa de Vest, Centrală și de Est. Proiectul oferă posibilitatea tinerilor de a călători în afara propriilor comunități, de a experimenta noi moduri de interacțiune socială și de a dezvolta noi competențe. O parte substanțială a proiectului s-a referit la formarea mentorilor romi și gadje deopotrivă, pentru ca aceștia să asigure asistență tinerilor voluntari în înțelegerea problemelor de rasism, xenofobie și excluziune socială. Unul dintre orașele de plasament pentru voluntarii romi și gadje a fost Timișoara (România), la Asociația Femeilor Țigănci. Voluntarii s-au obișnuit cu diferitele activități ale asociației, luând parte în mod activ.

În Bulgaria, în cadrul proiectului JOBS, au fost înființate două centre de afaceri în marile cartiere urbane din Burgas și Pazardjik, cu sprijinul ONG-urilor locale. Astfel, au fost dezvoltate strategii pe termen lung pentru cele două centre, bazate pe studiul a 1000 de gospodării și grupuri locale-țintă, pentru a identifica nevoile și serviciile prioritare necesare.



Proiectul se bazează pe furnizarea de servicii pentru centrele de afaceri de către ONG-urile locale.

În Ungaria, proiectul satului Bodvalenke, Fresco, a urmat un dublu obiectiv: expunerea artei romani (pictori romi unguri făceau picturi murale) și atragerea turiștilor în regiune. Prin urmare, arta poate deveni un instrument puternic pentru a schimba atitudinile negative ale oamenilor față de populația romă. De asemenea, are potențialul de a genera legături între aceștia, înțelegere și apreciere reciprocă. Perspectiva, în acest caz, este destul de neobișnuită: persoanele nonrome sunt invitate să îi viziteze pe romi. Mai mult, experimentul Bodvalenke a devenit un punct de referință pentru inițiativele proiectanților de etnie nonromă de a se inspira din operele de artă ale grupurilor minoritare. Cel de-al doilea obiectiv mai pragmatic are ca nucleu crearea unei infrastructuri turistice ca mijloc de luptă împotriva sărăciei extreme a comunității și crearea de condiții pentru creștere socioeconomică sustenabilă (investițiile în artă și turism pot ajuta ca Bodvalenke să își revină).

Crearea unei industrii turistice romă bazate pe moștenirea culturală romă este obiectivul proiectului sloven „Romani Bridge”. Formând un grup-țintă special, femeile rome erau încurajate să se informeze despre plantele medicinale pentru a le vinde la piață. Tineretul rom a fost format în meșteșugăritul tradițional (să producă suveniruri pentru turiști), în timp ce au fost încurajate abilitățile și talentele copiilor. Realizările principale ale proiectului au fost: publicarea unei borșuri promoționale bilingve (slovenă-maghiară) despre atracțiile turistice din așezarea romă Kamenci; stabilirea unui parteneriat de dezvoltare regională în rândul autorităților locale slovene și maghiare, al asociațiilor de romi, al școlilor și centrelor de dezvoltare; înființarea unui centru de sănătate adresat romilor.

### **Bunele practici în cadrul întreprinderilor sociale și al cooperativelor sociale**

Cooperativa Apicultorilor Orășeni din Danemarca a fost înființată în urma unei inițiative individuale. Oameni din diferite medii, experți în dezvoltare și lideri de piață și-au coordonat acțiunile cu scopul de a face să renască și de a dezvolta industria mierii în Danemarca. Proiectul s-a confruntat cu multe provocări pe parcursul implementării: a trebuit să

apeleze la apicultorii existenți și să le asigure colaborarea și sprijinul efectiv. O asociație formată din cinci parteneri principali, 30 de apicultori și asistenți în dezvoltare a fost înființată în cele din urmă ("Cooperativa Apicolă a Orașului Copenhaga") pentru lansarea a cinci proiecte care vor asigura formarea profesională și noi locuri de muncă. Pe scurt, proiectul se adresează cu succes și simultan unei game largi de probleme: îmbunătățiri pe piața muncii (oportunități de angajare pentru imigranți), îmbunătățiri la nivelul politicilor de mediu (dezvoltare prietenoasă cu mediul) și la nivelul calității vieții urbane în general.

În Turcia, două femei, Tara și Melih, au creat COP(M)ADAM în anul 2008 – un proiect experimental care să se ocupe de rata scăzută de angajare a femeilor și de amenințarea deșeurilor. Numele proiectului înseamnă literalmente „doamnele gunoiere” și umoristic face aluzie la filosofia și atitudinea celor doi inițiatori de proiect: „înlăturarea” deșeurilor, prin transformarea lor în accesorii folositoare amuzante (3000 de „sacoșe de ambalare” vândute în peste 20 de magazine). Femeilor șomere din Turcia de Vest li s-a oferit astfel oportunitatea de a obține un salariu pentru prima dată în viața lor și de a câștiga un anumit grad de emancipare.

Societățile urbane postindustrializate au atins un stadiu în care redescoperă și recunosc beneficiile raportării la viața rurală. Noile tendințe sociale de căutare a mâncării sănătoase, simple, „lente” și „naturale” împreună cu relații spontane sănătoase și nemijlocite (de către dezavantajele civilizației) ies la suprafață, alimentând o nouă viziune socială, exprimată în stiluri de viață alternative.

În China, Ainonghui încearcă să exploateze aceste noi cerințe, asociind agricultura cu viața urbană într-un mod inovator. Fermierii sunt încurajați să lucreze cu produse agricole naturale, semințe locale și practicarea negocierilor. Astfel, se deschid magazine de prezentare care sunt vizitate de cetățenii din mediul urban. Proiectul creează premisele pentru o agricultură sustenabilă, care promovează structuri ale economiei sociale la scară mică și care mențin fermierii activi (și, prin urmare, angajați). Această formă de punere în rețea a organizației aduce avantaje prin abordarea de jos în sus, management propriu și linii orizontale ale conexiunilor. De asemenea, se stimulează solidaritatea socială, prin

schimbul socioeconomic atât în rândul fermierilor care practică agricultura tradițională, cât și între cele două părți implicate, persoanele din mediul rural și persoanele din mediul urban.

În Ghana, a fost înființată Compania de Comerț Echitabil cu Ciocolată Kuapa Kokoo (o cooperativă a fermierilor), funcționând în mod democratic (stimulând participarea totală a femeilor) și ajutând un număr mare de fermieri. Asociația prosperă pe măsură ce numărul fermierilor care i se alătură crește. Cacaua de calitate superioară a cooperativei Kuapa este acum vândută companiilor de ciocolată din întreaga lume.

Analizând proiectul SOFA din Bristol (Marea Britanie), putem obține informații folositoare despre beneficiile oferite de întreprinderile sociale persoanelor angajate în cadrul acestora. „Călătoria” a început undeva în anul 1980. În anul 1983, SOFA, care este acronimul pentru “Shifting Old Furniture Around – Schimbând mobila veche”, a devenit o companie care și-a dobândit statutul de companie limitată de garanții și de caritate. Beneficiile SOFA sunt oferite persoanelor cu venituri mici și studenților care doresc să cumpere mobilier la mâna a doua, la prețuri accesibile. Creează în același timp oportunități de angajare pentru persoanele excluse social. Însă SOFA urmărește, dincolo de scopurile sociale, și problema reciclării. În acest sens, vine în ajutorul persoanelor de la care obține mobilierul, ajutându-le să „scape de el” în mod inteligent („verde”).

Comunitatea Bosence Farm din Marea Britanie administrează un centru social de reabilitare a persoanelor fără adăpost, cu probleme grave de dependențe de droguri. A fost inițial înființată în anul 1995, însă și-a primit emblema de întreprindere socială mai târziu. Derek Mace, directorul executiv al fermei Bosence, justifică această alegere, declarând că misiunea socială este mai bine servită atunci când este promovată. Comerțul cu servicii și implicarea în contracte de servicii publice pot astfel garanta venituri și asigura sustenabilitatea serviciilor asigurate. În acest mod, veniturile din comerț se întorc către comunitate în scopuri sociale și permit firmei să își extindă sediul și să construiască un nou centru de dezintoxicare și stabilizare. Acest centru de reabilitare oferă două servicii: servicii rezidențiale (persoanele pot sta pe o perioadă de până la un an) și servicii de îngrijiri postcură. Bosence reușește să schimbe modul de viață al

dependenților, prin implicarea lor în activități colective (gimnastică) și participarea la diferite ateliere de lucru (pictură, olărit), ca metode terapeutice.

Banca Etica a început să funcționeze în anul 1994 la Padova, la inițiativa a 22 de ONG-uri din Italia (uniuni culturale și sportive, organizații de mediu și reprezentanți ai administrației locale). Organizația subscrie unei deontologii care are o orientare exclusiv socială, investind în proiecte care sunt utile din punct de vedere social. Funcționează într-un mod democratic-participativ, urmând principiile transparenței, deponenții având acces și control total asupra depozitelor lor bancare. Mai mult, ei pot alege liber proiectul în care doresc să investească. Această practică se inspiră din tendințele finanțării etice. Grupuri mari de persoane vulnerabile din punct de vedere social au beneficiat de serviciile acesteia. Banca sponsorizează proiectele care contribuie la înființarea asociațiilor care construiesc locuințe pentru adăpostirea temporară a foștilor deținuți din penitenciare. În prezent, sunt 12 filiale și câteva standuri mobile active pe teritoriul Italiei. Unul dintre aceste standuri este localizat la Roma, în incinta "Citta Dell'Altra Economia" ("Orașul unei economii diferite"). "Banca Popolare Etica" furnizează sprijin semnificativ cumpărăturilor "anti-mall" din Roma. Acest centru alternativ de cumpărături urmărește să creeze consumatori prietenoși cu mediul din punct de vedere social. Dorește să schimbe practicile de consum și comportamentul ignorant, prin stimularea conștiinței ecologice și sociale. Până în prezent, de exemplu, nu a fost construit niciun loc de parcare pe terenul mall-ului. „Orașul unei economii diferite” a fost conceput din punct de vedere arhitectural ca o sugestie la planificarea convențională, este sensibil la caracteristicile culturale și istorice ale mediului urban înconjurător, integrându-se astfel armonios în acesta. Acest „oraș inovator în interiorul orașului” găzduiește o gamă largă de activități și se adresează sectoarelor precum biocultură, comerț și metode de energie alternative. Pe piața bio, asociațiile de producători se întrunesc și se întâlnesc cu cumpărătorii. Aceste asociații oferă oportunități de angajare pentru oamenii nevoiași (persoane care au fost private de libertate, persoane care au fost șomere pe o perioadă lungă de timp). Practicile comerciale sunt benefice în mod direct organizațiilor de

producători în așa-numita lume 3d, deoarece nu există niciun lanț de distribuitori care să le intermedieze bunurile. În cadrul complexului de energie alternativă, vizitatorii pot primi informații, pot participa la conferințe și copiii lor pot, de asemenea, participa la ateliere de lucru creative.

Formele economiei sociale de interacțiune generează o recuperare și o creștere economică sustenabilă, în contrast cu cele convenționale, datorită beneficiilor sociale imediate și tangibile pe care le prezintă. Din acest punct de vedere, este crucial să se înțeleagă importanța diseminării bunelor practici tuturor părților implicate în dezvoltarea economiei sociale și să se asigure că toată lumea este informată cu precizie.

### **Rețelele inovatoare**

„Schimbul de inovație socială” este una dintre principalele rețele dedicate proiectării și promovării politicii sociale inovatoare, fiind de fapt un laborator comunitar global, format din peste 1000 de persoane și organizații.

“Rețeaua Euclid” urmărește să creeze o societate civilă europeană la scară mare, cu influență în cadrul și dincolo de granițele statelor membre. Mai mult, încearcă să se extindă în întregul continent, către reprezentanți ai societății civile, transmițându-și astfel viziunile pentru inaugurarea erei „Europei globale”.

În concluzie, Europa se confruntă cu o criză fără precedent, cu consecințe pe termen lung pentru populația sa, iar structurile socio-economice sunt incapabile să ofere scuturi adecvate de protecție. Grupurile vulnerabile au un grad înalt de risc de sărăcie și excluziune socială. Este drept că, într-o eră a crizei economice, persoanele care aparțin grupurilor vulnerabile de populație sunt primele care își pot pierde locurile de muncă și ultimele capabile să își găsească noi locuri de muncă. Prin urmare, sărăcia și excluziunea socială sunt strâns legate între ele. În consecință, trebuie considerate și elaborate metode noi, alternative, odată ce serviciile tradiționale de ajutor social sunt într-o decădere evidentă. Prin urmare, economia socială deține un potențial ridicat în crearea de oportunități noi și inedite de locuri de muncă.

Strategia europeană 2020 vine să confirme argumentul de mai sus, afirmând categoric faptul că economia socială are potențialul de a face față impactului crizei. Recunoaște rolul semnificativ pe care economia socială îl poate juca în contracararea excluziunii sociale, prin intermediul activării formelor socioeconomice ale integrării. Organizațiile economiei sociale sunt cele mai adecvate „instrumente” pentru inovație, la nivelul aspectului său dublu, preventiv și „terapeutic”. În acest sens, rezultatele prezentei crize asigură o „oportunitate” iminentă și determinantă de a reconsidera modurile de interacțiune economică și de a regândi legăturile societății și pe cele sociale în general. Cooperativele sociale, de exemplu, se dovedesc a fi mai bine „dotate” cu materialele și resursele morale necesare pentru a ține piept crizei. Acestea depind în totalitate de o etică de muncă, aceasta inspirând oamenii să colaboreze în termeni egalitariști unii cu ceilalți, experimentând adevărata încredere și satisfacție. Spiritul antreprenorial individual este astfel integrat unui context mai mare al bunăstării colective, pe care toată lumea îl sprijină.

## CAPITOLUL 2

### CONCEPTUALIZAREA IDEII DE BUNĂ PRACTICĂ

**D**ezvoltarea bunelor practici nu se referă la o identitate izolată, care poate fi copiată și apoi reprodusă. De asemenea, cercetătorii susțin faptul că există diferite niveluri de bună practică. Crearea sau găsirea unei bune practici ține de reprezentare, schematizare și reflectare asupra actorilor-cheie, a structurilor și situațiilor care au făcut ca acea practică să funcționeze. Oricum, nu există un model de bună practică potrivit pentru toate organizațiile și în orice situații și niciun model de bună practică nu rămâne validat pentru mult timp, deoarece oamenii continuă să găsească modalități mai eficiente de a face aceste lucruri.

În această secțiune a ghidului, oferim o privire analitică asupra identificării bunelor practici în general și, în particular, a celor din domeniul economiei sociale. Această secțiune este formată din două subsecțiuni. Prima subsecțiune se concentrează asupra originii și asupra definițiilor bunelor practici în câteva domenii și în ce de-a doua subsecțiune se atrage atenția asupra definiției și criteriilor aplicate unor contexte socioeconomice similare.

Sunt numeroase definiții ale termenului de “bună practică”. Cu toate acestea, toate definițiile analizate au în comun principiul că buna practică este o metodă, un proces, o activitate, un stimulent sau o recompensă care au prezentat în mod constant rezultate superioare celor realizate prin alte metode. Buna practică este considerată a fi mai eficientă pentru a obține un anumit rezultat decât orice altă tehnică, atunci când este aplicată în anumite condiții sau circumstanțe. Astfel, bunele practici pot fi exemple de activități practice, proceduri operaționale sau metode de dezvoltare a

competențelor, care au succes și sunt durabile în termeni economici, sociali și de mediu și care pot fi adoptate de către alte organizații. Rezultatele bunelor practici includ atât metode sau modele inovatoare pentru a rezolva o problemă sau pentru a răspunde unei nevoi, cât și instrumente practice, cum ar fi materiale de formare și liste de verificare.

Programul de recenzie pentru Strategia de ocupare europeană specifică următoarele<sup>1</sup>:

- buna practică ar trebui să fie relevantă pentru prioritățile politice curente și în dezvoltare;
- buna practică ar trebui să aducă răspunsuri concrete la problemele avute în vedere de către politicile curente și în dezvoltare;
- buna practică este declarată a fi “bună” pe baza rezultatelor demonstrate și sigure;
- buna practică este evaluată ca fiind “bună” în cazul în care potențialii utilizatori consideră că ar putea să o adopte, sens în care se face o evaluare a potențialului de transfer de către cei care doresc să o adopte.

Într-o lucrare din 2002 privind o conferință EQUAL din Barcelona asupra rețelei de incluziune, Comisia Europeană sugerează faptul că următoarele cerințe, în mod ideal, ar trebui respectate de o practică pentru a se califica drept bună:

- **să fie inovatoare** – oferă resurse noi, creative, la probleme obișnuite ale excluderii sociale, discriminării și inegalității pe piața muncii;
- **eficientă** – tratează în mod diferit și are un impact pozitiv, palpabil, asupra vieții indivizilor, grupurilor sau comunităților dezavantajate social;
- **să fie competentă** – este cea mai avantajoasă;

---

<sup>1</sup> Comisia Europeană (2005), Ocuparea forței de muncă și afaceri sociale, EQUAL, Să facem schimbarea posibilă: Ghid practic de înegrare, [http://ec.europa.eu/employment\\_social/equal/data/document/mainstreamguide\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/mainstreamguide_en.pdf).



- **să fie durabilă** – produce beneficii de durată pentru participanți și comunitate în general;
- **să poată fi reprodusă** – are potențialul de a fi reprodusă în context similar, servind drept model pentru inițiativele care apar și politicile de pretutindeni;
- **să fie transferabilă** – are potențialul de a fi transferată în diferite contexte și/sau pentru diferite probleme;
- **să fie relevantă din punct de vedere politic** – se adresează unor probleme reale și răspunde nevoilor celor care elaborează politici.

## ***2.1. Definiția și criteriile „celor mai bune practici” aplicate contextelor socioeconomice***

În această secțiune, principala preocupare este aceea de a descrie criteriile și structurile bunelor practici din domenii înrudite, elaborate anterior în contextele politicii sociale, și, de aici, de a examina modalitățile prin care se poate identifica și analiza buna practică în domeniul economiei sociale. Pentru a atinge acest scop, au fost analizate un număr important de inițiative și organizații ale rețelelor socioeconomice din domenii înrudite. Dintre toate acestea, au fost selecționate și au fost descrise cele mai potrivite cazuri pentru domeniul luat în considerare.

### ***1. Programul pentru dezvoltare economică și ocupare la nivel local (LEED OCDE)***

O sursă calificată în domeniu este Programul pentru Dezvoltare Economică și Ocupare la Nivel Local (LEED)<sup>2</sup> al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE). LEED este un program de acțiune pentru cooperare, care, din 1982, a fost dedicat identificării, analizei și diseminării **metodelor inovative și a bunelor practici** pentru stimularea **dezvoltării economice la nivel local**, creând **locuri de muncă mai multe și mai bune**, sporind **incluziunea socială** și favorizând **buna administrare la**

---

<sup>2</sup> *Programul pentru dezvoltare economică și ocupare la nivel local (LEED), [www.oecd.org/cfe/leed](http://www.oecd.org/cfe/leed).*

**nivel local.** Din această perspectivă, este unul dintre puținele inițiative ale OCDE care este deschis atât spre economiile țărilor membre și nonmembre, cât și spre organizațiile internaționale. Pentru a spori colaborarea inițiativelor la nivel local, programul LEED a stabilit o rețea de parteneri în 1990, adresată organismelor guvernamentale la nivel local și regional, agențiilor de dezvoltare, organizațiilor profit și nonprofit, sectorului privat și fundațiilor care acționează pentru realizarea unei dezvoltări economice și de ocupare durabile.

În acest context, LEED conduce un program intens de dezvoltare a competențelor la Centrul Trento din Italia, inclusiv seminarii specializate, ateliere de lucru și prezentări ale politicii “active” de ocupare.

Centrul Trento OCDE LEED pentru Dezvoltare Locală<sup>3</sup> a fost înființat de OCDE, Guvernul Italian și Provincia Autonomă Trento (Italia) în 2003. Centrul este parte integrantă a programului OCDE LEED. Misiunea Centrului Trento este aceea de a forma competențe pentru dezvoltarea locală în țările membre și nonmembre ale OCDE. Printre alte obiective, Centrul Trento pentru Dezvoltare Locală dorește să întărească relația dintre factorii de decizie, specialiștii în dezvoltare locală și comunitatea științifică și să faciliteze **transferul de competențe și schimbul de experiență** între economiile statelor membre și nonmembre OCDE. În această privință, un domeniu de interes al Centrului Trento îl constituie **inovația socială, incluziunea socială și economia socială**, urmărind să contribuie la îmbunătățirea coeziunii sociale, prin identificarea și diseminarea inovațiilor locale, să identifice și să analizeze rolul economiei sociale în apariția unor noi activități economice și în crearea unor noi mecanisme pentru incluziune socială.

O vastă cercetare teoretică a tuturor studiilor programului LEED, a rapoartelor și a altor documente de lucru arată faptul că OCDE a creat o tipologie pentru identificarea celor mai bune practici în fiecare domeniu. Acest lucru înseamnă că, în ceea ce privește fiecare domeniu specific al studiului, au fost formulate o serie de criterii și principii și că cele mai bune practici au fost evaluate în consecință. Ar trebui observat faptul că cele mai

---

<sup>3</sup> Centrul Trento OCDE LEED pentru Dezvoltare Locală, [www.trento.oecd.org](http://www.trento.oecd.org).

multe documente de lucru OCDE au analizat dezvoltarea afacerilor și a ocupării forței de muncă față de un anumit segment de populație (tineri, femei etc.). Ținând cont de aceste lucruri și conform obiectivelor proiectului, sunt extrase și descrise următoarele cazuri:

#### **A. Criteriile de bună practică în susținerea antreprenoriatului universitar**

Acest raport<sup>4</sup> prezintă rezultatele unei colaborări din perioada 2008-2009 cu Ministerul Federal German al Transporturilor, Construcțiilor și Afacerilor Urbane în ceea ce privește susținerea antreprenoriatului la nivel universitar în Germania de Est. Raportul include o listă de criterii de bună practică, adresate specialiștilor care proiectează strategiile și infrastructura pentru susținerea antreprenoriatului la nivel universitar. Lista de criterii de bună practică a fost o încercare de a defini ceea ce constituie bună practică la nivelul susținerii antreprenoriatului la nivel universitar. Analiza indică faptul că lista de criterii poate fi citită ca un „instrument” care permite universităților să se autoevalueze și să-și reorienteze (i) strategia de susținere a antreprenoriatului, (ii) rezervele de resurse financiare și umane, (iii) structurile de susținere pe care le-au stabilit, (iv) metodele actuale în educarea antreprenoriatului și în susținerea pentru înființarea afacerii și (v) practicile lor de evaluare. De asemenea, se oferă recomandări celor implicați în proiectarea intervențiilor în domeniul politicii publice.

În consecință, lista de criterii și principii include următoarele:

##### ***Criteriul 1: Strategie***

##### **Principii:**

1. Înțelegerea deplină a antreprenoriatului constituie un obiectiv strategic al universității și presupune susținere controlată pentru atingerea acestuia.
2. Obiectivele educației antreprenoriale și ale susținerii inițiale includ generarea atitudinilor, comportamentului și abilităților

---

<sup>4</sup> OECD (2009), Universities, Innovation and Entrepreneurship, Criteria and Examples of Good Practice, [www.oecd.org/dataoecd/0/8/43201452.pdf](http://www.oecd.org/dataoecd/0/8/43201452.pdf).

antreprenoriale, precum și sporirea antreprenoriatului de dezvoltare (atât de înaltă tehnologie, cât și cu nivel tehnologic scăzut).

3. Există stimulente și recompense clare pentru educatorii, profesorii și cercetătorii în domeniul antreprenoriatului, care susțin în mod activ antreprenoriatul pentru calificări superioare (mentorat, distribuirea rezultatelor cercetărilor etc.).
4. Recrutarea și dezvoltarea carierei personalului academic iau în considerare atât atitudinile, comportamentul și experiența în domeniul antreprenoriatului, cât și activitățile de susținere a antreprenoriatului.

#### ***Criteriul 2: Resurse***

##### **Principii:**

1. Se aprobă o finanțare minimă pe termen lung pentru costuri de personal și cheltuieli generale pentru antreprenoriat în vederea unei calificări superioare, ca parte a bugetului universității.
2. Autonomia susținerii antreprenoriatului universitar intern este un obiectiv.
3. Există programe de dezvoltare a resurselor umane pentru personalul din domeniul antreprenoriatului implicat în susținerea inițierii antreprenoriatului.

#### ***Criteriul 3: Infrastructura de susținere***

##### **Principii:**

1. Există o structură dedicată antreprenoriatului în universitate (catedră, departament, centru de resurse) care colaborează, coordonează și integrează susținerea antreprenoriatului în interiorul facultății și asigură colaborarea viabilă între facultăți.
2. Există în campus facilități pentru inițierea afacerii sau se oferă asistență pentru a obține acces la clădiri externe.

3. Există o strânsă colaborare între înființarea afacerilor în interiorul sau exteriorul universității și organizațiile care susțin antreprenoriatul (rolurile sunt clar definite).

#### ***Criteriul 4: Educația antreprenorială***

##### **Principii:**

1. Educația antreprenorială este integrată progresiv în curriculum și se susține utilizarea pedagogiilor antreprenoriale în facultăți.
2. Oferta educației antreprenoriale este comunicată pe scară largă și sunt luate măsuri pentru a mări rata și capacitatea de ocupare.
3. Există o serie de cursuri care utilizează metode de predare creative și care sunt adaptate nevoilor studenților, absolvenților și doctoranzilor.
4. Seria de cursuri are o ofertă diferențiată, care acoperă etapa pregătitoare înființării, etapa înființării și etapa de dezvoltare. Pentru anumite cursuri, se practică recrutarea activă.
5. Relativ inaccesibile absolvenților, organizațiile și firmele de susținere a afacerilor sunt o componentă-cheie a educației antreprenoriale.
6. Rezultatele cercetării antreprenoriale sunt integrate în mesajele de educație antreprenorială.

#### ***Criteriul 5: Susținerea de început***

##### **Principii:**

1. Activitățile de educație antreprenorială și cele de susținere a inițierii afacerilor sunt strâns integrate.
2. Activitățile de team building sunt facilitate în mod activ de personalul universității.
3. Accesul la finanțare privată este facilitat prin rețele și evenimente specifice.

4. Sunt oferite activități de mentorat de către profesori și antreprenori.
5. Susținerea antreprenoriatului în universități este integrată în rețelele și parteneriatele externe pentru susținerea afacerii, sens în care se menține o relație strânsă cu firmele și absolvenții.

#### ***Criteriul 6: Evaluare***

##### **Principii:**

1. Se realizează o analiză regulată și o verificare a performanței activităților antreprenoriale.
2. Evaluarea activităților antreprenoriale este formală și include monitorizarea impactului imediat (după curs), pe termen mediu (absolvire) și pe termen lung (după înființare).

#### **B. Căutarea imposibilului: bune practici în susținerea antreprenoriatului local pentru tineri**

Acest ghid<sup>5</sup> analizează ceea ce constituie cadrul de succes pentru susținerea antreprenoriatului la nivel local și caută să ofere o deschidere spre schimburi ulterioare de bune practici legate de acest aspect. De asemenea, prezintă o listă de criterii care a fost elaborată în urma activităților realizate de LEED pe tema antreprenoriatului pentru tineri, a dezbaterilor academice și a activității specialiștilor. Cele trei dimensiuni specifice sunt: oportunitatea, creația și educația antreprenorială și susținerea pentru înființare. Inițiativele de bună practică selectate – începând cu antreprenoriatul din Oresund și utilizarea extinsă a rețelei Facebook pentru recrutarea studenților până la cursurile finlandeze pentru succesul în afaceri care implică tineri antreprenori în perioada de incubație

---

<sup>5</sup> *Centrul Trento OCDE LEED, Italia (2010), Căutarea imposibilului: Bune practici în susținerea antreprenoriatului local pentru tineri, [http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/shooting-for-the-moon-good-practices-in-local-youth-entrepreneurship-support\\_5km7rq0k8h9q-en](http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/shooting-for-the-moon-good-practices-in-local-youth-entrepreneurship-support_5km7rq0k8h9q-en).*

reală – oferă inspirație, dar și presiune, pentru a adapta și a merge dincolo de paradigmele pe care le-ar putea avea unii factori de decizie și unii specialiști în ceea ce privește antreprenoriatul pentru tineri.

Lista de criterii poate fi citită ca un instrument de autoevaluare și reorientare a strategiilor, structurilor și practicilor în susținerea antreprenoriatului pentru tineret, acestea fiind grupate în trei dimensiuni:

### **Dimensiunea 1: Crearea oportunității**

Organizarea locurilor astfel încât să favorizeze antreprenoriatul pentru tineri; cu cât este mai mare recunoașterea și aprecierea antreprenoriatului într-un loc, cu cât comportamentul antreprenorial este mai bine înglobat în societate, cu atât este mai mare susținerea publicului pentru crearea condițiilor-cadru necesare, precum disponibilitatea resurselor financiare, umane și fizice și a informațiilor, cu atât este mai „ușor” să se recunoască oportunități și să se transforme în structuri de afaceri.

### **Dimensiunea 2: Educația antreprenorială**

Generarea motivației, atitudinilor și competențelor pentru antreprenoriat este corelată cu sprijinirea înființării unor noi firme, ceea ce reprezintă un obiectiv-cheie pentru educația antreprenorială (dar nu singurul). Crearea mentalității pentru antreprenoriat care să conducă la inovație în firmele existente este de o importanță egală, dar succesul este mai dificil de măsurat.

### **Dimensiunea 3: Susținerea pentru înființare**

Asigurarea ajutorului la înființarea unei afaceri, fără a înlătura partea „realizează de unul singur”. În acest sens, se consideră că totul ține de realizarea unor sisteme de sprijin antreprenorial accesibile și atractive pentru viitorii tineri antreprenori și de rectificare a defectelor pieței și ale sistemului în ceea ce privește finanțarea și consolidarea afacerii.

În concluzie, este remarcabil de menționat faptul că toate studiile OCDE LEED au aceeași structură și au demonstrat, analizat și selectat cele mai bune practici prin utilizarea următoarelor zece caracteristici comune (indiferent de subiect):

1. argument și informații generale (despre organizație, program, procedeu sau activitate);
2. interval de timp;
3. buget și surse de finanțare;
4. resurse umane;
5. activități;
6. parteneri;
7. factori de succes;
8. realizări;
9. website;
10. contact.

## **2. EQUAL - Inițiativa comunitară „Împărtășirea bunei practici”**

EQUAL<sup>6</sup> a fost o inițiativă comunitară în cadrul FSE. A fost implementată de toate statele membre, urmând ghiduri comune stabilite de Comisie. EQUAL constituia cel mai mare program care sprijinea inovația socială în domeniile incluziunii sociale și al ocupării forței de muncă care existase până în acel moment. Astfel, s-a permis colectarea și împărtășirea bunelor practici pe parcursul celor șase ani de funcționare, începând cu 2002.

EQUAL a oferit dovezi pentru strategii politice inovatoare și adaptabile, precum și mecanisme de distribuire a informațiilor care conferă o mai mare incluziune pe diversele piețe de muncă ale Europei, pe baza realizărilor a 3.480 de parteneriate de dezvoltare cu mai mult de 20.000 de

---

<sup>6</sup> Programul EQUAL nu a fost continuat sub forma unei acțiuni separate a Comunității după 2006, ci a fost înglobat în programele operaționale ale FSE, prin capitalizarea și integrarea principiilor care au contribuit la succesul său: abordarea parteneriatului; sprijin preferențial pentru inovație; prioritate oferită egalității de șanse și nondiscriminării, precum și accentul pus pe cooperarea transnațională.



parteneri, incluzând mai mult de 200.000 de persoane din Europa<sup>7</sup>. Experiența de învățare în cadrul programului EQUAL s-a axat pe investigarea și testarea unor metode mai eficiente de a depăși excluziunea socială și de a combate discriminarea pe piața muncii și a ocupării forței de muncă, precum și **pe împărtășirea exemplilor de bune practici peste graniță**, cu intenția de a influența politica și practica generală.

EQUAL a oferit un spațiu amplu experimentării, care a fost înțeleasă ca o oportunitate pentru învățare organizatorică bazată pe experiență și testare, în condiții reale, a ceea ce funcționează și a ceea ce nu funcționează. Acest lucru a fost realizat prin evaluare sistematică și folosind dovezi clare pentru evaluarea și implementarea politicii și alternativelor practice (se învață și de la parteneri și se ia în considerare experiența națională și europeană).

**Experimentarea de succes** în cadrul programului EQUAL, pentru o gamă largă de probleme legate de ocuparea forței de muncă și incluziune socială, a generat:

- Înțelegerea și cunoașterea naturii și a formelor de discriminare, inegalitate și excluziune pe piața muncii de către părțile interesate (Care sunt problemele-cheie avute în vedere?).
- Încrederea în avantajele soluțiilor inovatoare din punctul de vedere al rentabilității, calității sau al caracteristicilor adiționale (De ce este potrivit și fezabil transferul de bune practici și înscrierea acestora în activitatea cotidiană?).
- Înțelegerea condițiilor și a avantajelor strategiilor și acțiunilor îmbunătățite, în lumina experienței din alte state membre (Cum să abordăm problemele-cheie?).
- Acceptarea, mobilizarea și angajamentul părților interesate pentru implementarea soluției inovatoare, bazate pe credibilitatea parteneriatului (Cine va utiliza inovațiile?).

---

<sup>7</sup> *Comisia Europeană (2009), Oportunități EQUAL pentru a implementa Strategia de la Lisabona prin inovație socială și cooperare transnațională, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=141&type=2&furtherPubs=no>.*

### Transferul și înglobarea organizată

Așa cum este menționat în raportul *“Oportunități EQUAL pentru toți: Implementarea Strategiei de la Lisabona prin inovație socială și cooperare transnațională”*, soluțiile inovatoare nu sunt implementate automat, dar inovatorii trebuie să fie încurajați pe tot parcursul procesului de inovare. Astfel, un moment-cheie în procesul de inovare se referă la validarea rezultatelor. Acest lucru înseamnă faptul că ei trebuie să furnizeze dovezi și să fie capabili să demonstreze că sunt:

- **adecvate** (de exemplu, prezintă avantaje față de practica curentă și alte opțiuni inovatoare, generează valoare adăugată și sunt relevante);
- **realizabile** (de exemplu, sunt realiste, pot fi utilizate ca modele și pot fi implementate oriunde);
- **acceptabile** pentru grupurile de persoane dezavantajate și excluse, pentru administratori și persoane interesate.

EQUAL a demonstrat avantajele soluțiilor inovatoare în două moduri: a) a elaborat foarte multe dovezi ale beneficiilor bunelor practici complet validate, dintre care cele mai relevante sunt prezentate în secțiunile următoare; b) a implicat părțile interesate în dezvoltare și validare, putând astfel să pună în aplicare dovezile din partea liderilor de opinie și a factorilor de decizie.

Inovațiile sociale testate și validate în cadrul EQUAL au fost integrate cu succes în politică și practică, într-o gamă largă de domenii:

- efortul de a integra grupuri dezavantajate pe piața muncii, cum ar fi emigranții sau persoanele cu dizabilități;
- dezvoltarea unor legături eficiente între incluziunea socială și actorii și instituțiile de pe piața muncii;

---

<sup>8</sup> Comisia Europeană, Direcția Generală Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitatea de Șanse (2008), Să facem schimbarea posibilă. Ghid practic pentru integrare, [http://ec.europa.eu/employment\\_social/equal/data/document/mainstream\\_guide\\_en](http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/mainstream_guide_en).

- îmbunătățirea calității climatului de lucru prin programe de lucru mai flexibile, de care beneficiază atât angajatorii, cât și angajații;
- susținerea unor tendințe și modele de parteneriat pentru dezvoltare în domeniile economiei sociale și organizării afacerii;
- crearea de sinergii la nivel local, regional și național (“inovațiile sistemelor”), prin stabilirea unor noi relații între organizații;
- modele noi de coordonare și cooperare între instituții și organizații de susținere;
- stabilirea de legături și parteneriate între părțile interesate.

#### **Validarea relevanței politice și a dovezilor la nivelul UE**

Întregul proces de validare EQUAL implică cicluri de feedback complementare:

1. În primul rând, „**ciclul de probă a bunei practici**”, în care este verificată dovada avantajului comparativ al cazului care promite să devină bună practică, prin aplicarea următoarelor **criterii comune**:

- *Analiza dovezii avantajelor* bunei practici identificate în abordarea discriminării și inegalității în domeniul ocupării forței de muncă (acest lucru poate implica faptul că are „sustinători credibili” pentru a prezenta soluții inovatoare).
- *Opiniile părților interesate (utilizatorilor)* ce au fost implicate în evaluarea bunei practici la nivelul statelor membre.
- *Transparența rezultatelor* și accesul la informații relevante care atestă cazul (în cazul în care este dificil de găsit dovada, este suficient ca logica conceptului să fie convingătoare).
- *Potențialul de a fi transferată către și aplicată de către alți actori*, în alte regiuni, în alte contexte, precum și de a fi aplicată pe scară largă.
- *Demonstrarea modului în care inovația* poate fi inclusă în sistemele de furnizare a politicii sociale în mod durabil.

2. În al doilea rând, „**ciclul de relevanță a politicii**”, în care relevanța problemei fundamentale, soluția propusă și argumentele politicii sunt

verificate împreună cu factorii de decizie și părțile-cheie interesate, prin aplicarea **următoarelor criterii comune**:

- *Legătura cu agenda politicii* la nivelul UE sau într-un număr mai mare de state membre, pentru a fi evaluată în comparație cu agenda politică a factorilor de decizie ai UE și a părților-cheie interesate la nivel european, precum și cu oportunitățile politice care apar.
- *Relevanța specifică* a bunei practici față de punctul de interes tematic sau față de argumentul politic pe care trebuie să-l susțină.
- *Valoarea adăugată* la dezbateră politică, în mod deosebit prin oferirea unor dovezi convingătoare pentru argumentele politice, cuantificate acolo unde este posibil.
- Se adresează *breșelor politice, obiectivelor politice noi* sau problemelor care intersectează domenii politice și responsabilități stabilite.

3. În cele din urmă, "ciclul dublu de validare".

EQUAL a produs multe paradigme de succes legate de incluziunea socială a femeilor și a romilor. În continuare, prezentăm pe scurt rezultatele unei analize comparative axate pe proiectele EQUAL care lucrează cu romi, iar în secțiunea următoare demonstrăm pe larg cele mai relevante proiecte.

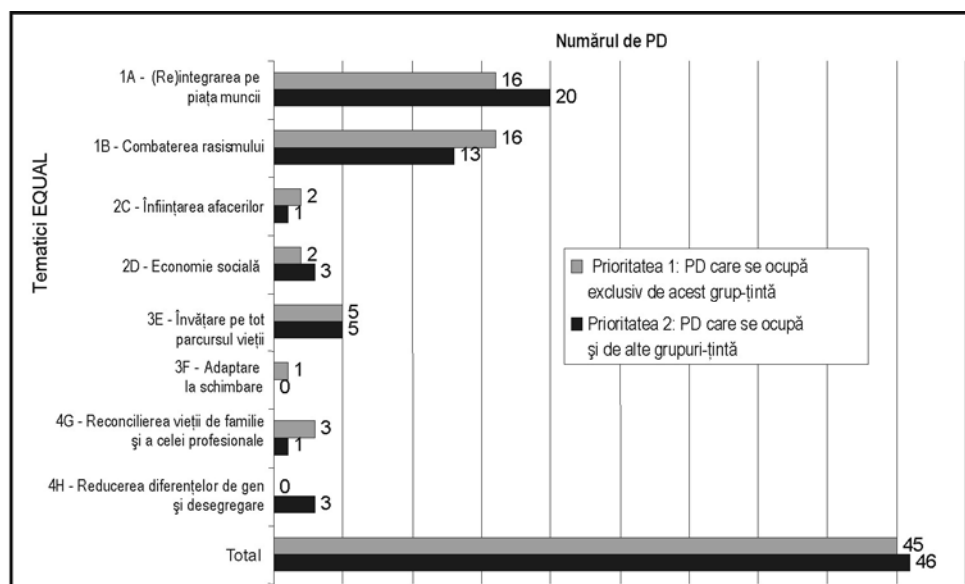
### **EQUAL Parteneriate pentru dezvoltare adresate romilor**

O analiză comparativă a proiectelor EQUAL<sup>9</sup> axate pe romi, pe baza unui eșantion de 45 de parteneriate pentru dezvoltare (PD), arată faptul că majoritatea parteneriatelor de dezvoltare pentru romi au fost selectate în domeniul de (re)integrare pe piața muncii (1A) ori în domeniul de combatere a rasismului (1B) (graficul 1). Oricum, este interesant de observat accentul pus de romi pe crearea propriilor oportunități pentru ocuparea forței de muncă în afaceri mici și cooperative, prin crearea afacerilor (2C) și economia socială (2D). PD în cadrul 4G și 4H reflectă nevoia de a se adresa unor anumite condiții ale femeilor de etnie romă.

---

<sup>9</sup> ECOTEC 2006, Analiza datelor PD cuprinse în ECDB EQUAL, Runda 2, [www.equal.ecotec.co.uk](http://www.equal.ecotec.co.uk).

**Graficul 1: Tematicile EQUAL ale proiectelor de dezvoltare adresate romilor**



Toate PD incluse în model se axează pe două sau mai multe dintre tematicile identificate. Obiectivul de prim rang, după cum este prezentat în tabelul următor, este crearea oportunităților de ocupare a forței de muncă, dar, pentru a întări șansele de a crea mai multe posibilități de muncă, multe PD recunosc faptul că trebuie să se adreseze în același timp și altor probleme. **Ocuparea forței de muncă nu este întotdeauna posibilă în cazul în care există probleme în viața socială sau de familie și, astfel, PD funcționează într-un domeniu mai larg al incluziunii sociale.** Alte PD abordează nevoia de schimbare a atitudinilor și stereotipurilor între angajatori și comunitatea largită sau urmăresc îmbunătățirea cunoștințelor și înțelegerii nevoilor și situațiilor particulare ale grupului-țintă și întărirea capacității organizațiilor de romi/țigani și a serviciilor publice de a aborda problemele identificate.

Un număr de PD au accentuat nevoia de a investi timp și efort considerabil pentru motivarea grupului-țintă de a lua parte la cursuri sau de a căuta un loc de muncă. De asemenea, s-a recunoscut nevoia de a oferi sprijin individual permanent și consiliere pe parcursul angajării sau formării.

Un accent considerabil a fost pus pe membrii comunităților de romi aflați la granița dintre angajare și căutarea unui loc de muncă, dintre școli și familii sau chiar dintre viitoare inițiative antreprenoriale și servicii comerciale. Aceste noi roluri promovează o comunicare și o cooperare mai eficientă și reprezintă sursa unei noi ocupări a forței de muncă.

Trei PD intenționează să atace subiectul interesant al progresului carierei pentru persoanele care au fost „prinse” în slujbe „prost privite” și slujbe „prost plătite”.

## Tematica 2: Crearea oportunităților de angajare

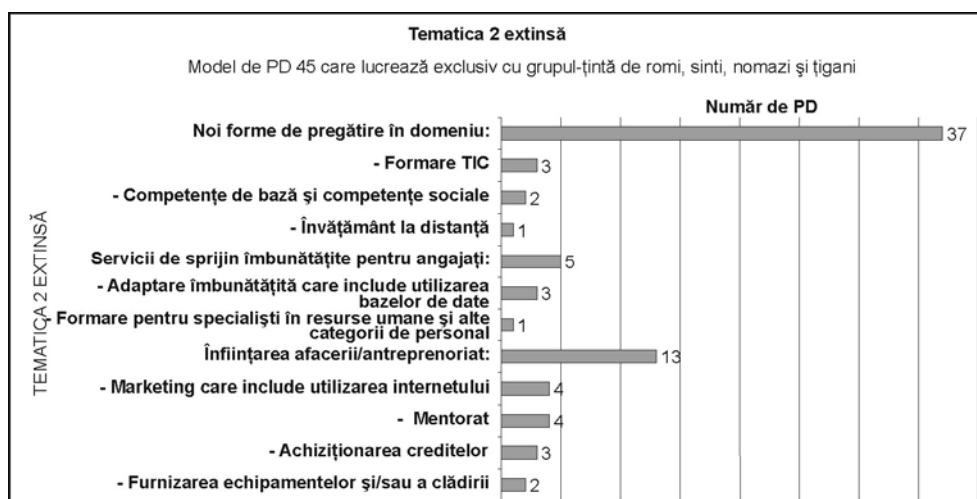
Prioritatea 1: PD care lucrează exclusiv cu romi	Nr. total de PD: 45	
Tematica 2. Crearea oportunităților de angajare	nr.	%
Forme noi de formare profesională	37	82
Contactarea, motivarea și consilierea potențialilor angajați	25	56
Înființarea afacerii/antreprenoriat	13	29
Noi roluri profesionale (cum ar fi mediatori culturali sau școlari)	13	29
Noi inițiative educaționale și de consultanță pentru persoanele de vârstă școlară	7	16
Oportunități pentru dobândirea experienței de lucru	7	16
Servicii îmbunătățite de sprijin pentru angajați	5	11
Dezvoltarea carierei pentru angajații existenți	3	7

Puține PD au oferit detalii despre natura formării pe care au oferit-o grupului-țintă, dar multe au accentuat faptul că principala noutate a formării a fost faptul că a ținut cont de cultura, abilitățile tradiționale și modelele de lucru ale romilor/țiganilor.

În termenii susținerii îmbunătățite a angajatorilor, au fost puține PD care au indicat intenția lor de a înființa agenții sau servicii specifice de angajare a romilor.

Conceptul de antreprenoriat nu a fost limitat la PD cuprinse în tematicile EQUAL 2C și 2D. Alte PD cuprinse în tematicile 1A și 4G au

pregătit pe unii dintre beneficiari în scopul de a înființa propria afacere sau de a crea cooperative sau întreprinderi sociale.



Pentru mai multe informații și exemple EQUAL, vă rugăm să vizitați biblioteca Administrației Centrului de Comunicare și Resurse Informaționale (CIRCA): [http://circa.europa.eu/Public/irc/empl/equal\\_etg/library?l=/etg1/04\\_examples/practice\\_communities&vm=detailed&sb=Title](http://circa.europa.eu/Public/irc/empl/equal_etg/library?l=/etg1/04_examples/practice_communities&vm=detailed&sb=Title).

### ***3. Unitatea pentru Organizarea Managementului din Grecia (MOU)***

O altă organizație care a proiectat o metodologie pentru identificarea celor mai bune practici este **Unitatea pentru Organizarea Managementului din Grecia (MOU)**. În mod particular, Unitatea pentru Organizarea Managementului (MOU) a funcționat sub îndrumarea Ministerului Economiei din Grecia, în colaborare cu programele operaționale, și a stabilit **un mecanism de colectare și promovare a proiectelor de dezvoltare de succes**, implementate în perioada 2000-2006 a programului. Scopul acestei inițiative a fost de a informa publicul asupra contribuției pozitive a fondurilor structurale, prin prezentarea inițiativelor importante care ar putea servi drept exemple pentru îmbunătățirea calității proiectelor viitoare sau în derulare.

În această bază de date ([http://www.hellaskps.gr/bestpractices/index\\_en.asp](http://www.hellaskps.gr/bestpractices/index_en.asp)), vizitatorul poate găsi un număr mare de bune practici.

#### **4. UN-Habitat: Cele mai bune practici și programul de leadership local (BLP)**

##### **Date de contact:**

Programul de leadership local și cele mai bune practici (BLP)  
UN-HABITAT

P.O. Box 30030, GPO 00100 Nairobi, Kenya

Tel: (254 20) 7623342; 7624981

Fax: (254 20) 7623080, 7624266, 7624267

Email: [bestpractices@unhabitat.org](mailto:bestpractices@unhabitat.org)

*Cele mai bune practici și programul de leadership local*<sup>10</sup> (BLP) este o rețea globală de instituții dedicate **identificării și schimbului de soluții de succes** pentru dezvoltarea durabilă.

Rețeaua de parteneri ai BLP identifică inițiativele în diferite domenii, cum ar fi locuirea, dezvoltarea și administrația urbană, mediul, dezvoltarea economică, **incluziunea socială**, prevenirea infrafracționalității, **reducerea gradului de sărăcie, sprijinirea femeilor și a tinerilor**, infrastructura și **serviciile sociale**.

Cele mai bune practici sunt contribuții remarcabile la îmbunătățirea mediului de viață și sunt definite de Națiunile Unite și comunitatea internațională lărgită ca fiind inițiative de succes care:

- au un impact demonstrabil și tangibil asupra îmbunătățirii calității vieții oamenilor;
- sunt rezultatul unor parteneriate eficiente între sectoarele public, privat și civil ale societății;
- sunt durabile din punct de vedere social, cultural, economic.

---

<sup>10</sup> *Cele mai bune practici și programul de leadership local (BLP)*, <http://www.bestpractices.org/blpnet/BLP/index.html>, <http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=1>.



---

Cele mai bune practici sunt promovate și utilizate de către Națiunile Unite și comunitatea internațională largită ca mijloc de:

- îmbunătățire a politicii publice pe baza a ceea ce funcționează;
- conștientizare a factorilor de decizie de la toate nivelurile și a publicului cu privire la potențialele soluții la probleme sociale, economice și de mediu;
- împărtășire și transfer de cunoștințe, competențe și experiență, prin crearea de rețele și învățare de la parteneri.

Apelul original pentru cele mai bune practici a fost lansat în 1996, în timpul pregătirilor pentru a doua Conferință a Națiunilor Unite asupra așezărilor umane (Habitat II), ca mijloc de identificare a ceea ce funcționează în domeniul îmbunătățirii condițiilor de viață pe o bază durabilă.

În cadrul conferinței internaționale asupra celor mai bune practici ce a fost organizată în Dubai, în noiembrie 1995, s-a adoptat Declarația de la Dubai și s-a stabilit acordarea Premiului Internațional Dubai pentru cele mai bune practici în îmbunătățirea mediului de viață (în 1995).

Ca rezultat al organizării a șase cicluri consecutive de acordare a premiilor (în 1996, 1998, 2000, 2002, 2004 și 2006), în prezent există în baza de date peste 2.700 de bune și cele mai bune practici din cele 140 de țări reprezentate. La fiecare ciclu, un comitet independent de experți tehnici (Comitetul de Consiliere Tehnică) identifică practicile bune și cele mai bune și pregătește o listă indicativă, iar un juriu internațional selectează câștigătorii premiului din lista preferențială.

Începând cu anul 2006, Premiul Internațional Dubai constă în acordarea de 12 premii, cele 10 tradiționale pentru cele mai bune practici și două pentru cele mai bune practici de transfer. Astfel, din doi în doi ani, până la 10 inițiative remarcabile primesc „Premiul Internațional Dubai pentru cele mai bune practici de îmbunătățire a mediului de viață”. Astfel inițiative care corespund criteriilor pentru a fi considerate cele mai bune practici sunt incluse în **baza de date a celor mai bune practici**. Lecțiile învățate de la cele mai bune practici selectate sunt analizate în studii de caz și ghiduri și sunt transferate altor țări, orașe sau comunități.

Baza de date care poate fi consultată conține peste 3.800 de soluții validate din peste 140 de țări pentru probleme sociale, economice și de mediu ale unei lumi în plin proces de urbanizare. Astfel, se demonstrează modalitățile practice prin care sectoarele publice, private și ale societății civile lucrează împreună pentru a îmbunătăți modul de administrare a comunităților, pentru a eradică sărăcia, a oferi acces la adăposturi și servicii de bază, precum și pentru a proteja mediul și a sprijini dezvoltarea economică.

Baza de date cu cele mai bune practici este un produs comun al proiectului UN-Habitat și include contribuțiile remarcabile ale partenerilor la îmbunătățirea calității vieții în orașe și comunități. În acest sens, sunt aplicate șapte criterii integrate:

#### **Criterii și considerații pentru o bună practică**

Principalele criterii pentru ca o bună practică să fie luată în considerare pentru premii includ<sup>11</sup>:

**1. Impactul:** O bună practică ar trebui să demonstreze un impact pozitiv și tangibil asupra îmbunătățirii mediului de viață al oamenilor, în special al celor săraci și dezavantajați.

##### *a. Dezvoltarea durabilă a comunității:*

- i. Extinderea furnizării apei potabile și a canalizării.
- ii. Facilități de cazare și de asigurare a serviciilor comunității.
- iii. Accesul la terenuri, locuri de muncă sigure și finanțare.
- iv. Planificare pe baza nevoilor comunității și participare la luarea deciziilor și alocarea resurselor.
- v. Relansarea și reabilitarea centrului orașului, a cartierelor și a locuințelor.
- vi. Tehnologii și materiale de construcții sigure și sănătoase.

##### *b. Dezvoltarea durabilă urbană și regională:*

- i. Crearea de locuri de muncă și eradicarea sărăciei.

---

<sup>11</sup> Sursă: Premiul Internațional Dubai, <http://www.dubaiaward.ae/>.

- 
- ii. Reducerea poluării și îmbunătățirea calității mediului.
  - iii. Acces îmbunătățit la transportul public și comunicare.
  - iv. Colectarea îmbunătățită a deșeurilor, reciclare și reutilizare.
  - v. Înverzirea orașului și utilizarea eficientă a spațiilor publice.
  - vi. Cicluri îmbunătățite de producție și consum, inclusiv înlocuirea/reducerea resurselor neregenerabile.
  - vii. Protejarea și conservarea resurselor naturale și a mediului.
  - viii. Producerea și utilizarea mai eficientă a energiei;
  - ix. Conservarea locurilor importante din punct de vedere istoric/cultural;
  - x. Formularea și implementarea unor strategii de dezvoltare urbană integrate și cuprinzătoare.
- c. Managementul așezărilor durabile, eficiente, responsabile și transparente:*
- i. Sisteme administrative, de management și informare mai eficiente.
  - ii. Egalitatea de șanse și echitatea în luarea deciziilor, alocarea resurselor și proiectarea și implementarea programelor.
  - iii. Prevenirea și reducerea infraționalității.
  - iv. Diminuarea consecințelor situațiilor de urgență și reconstrucția îmbunătățită în caz de dezastre.
  - v. Integrarea socială și reducerea excluziunii socioeconomice.
  - vi. Leadership în acțiuni inovatoare și de schimbare, inclusiv schimbare în politica publică.
  - vii. Promovarea responsabilității și transparenței.
  - viii. Promovarea egalității și echității sociale.
  - ix. Îmbunătățirea coordonării între agenții.

**2. Parteneriatul:** Cele mai bune practici ar trebui să fie bazate pe un parteneriat între cel puțin doi actori de la nivel comunitar.

**3. Sustenabilitatea:** Cele mai bune practici ar trebui să producă modificări durabile în cel puțin unul dintre domeniile specificate mai jos:

- i. Legislație, cadre de reglementare, decizii locale sau standarde care recunosc formal problemele care au fost avute în vedere.
- ii. Politici sociale și/sau strategii sectoriale la nivel (sub)național care au potențial de replicare în altă parte.
- iii. Cadre instituționale și procese de luare a deciziilor care stabilesc roluri și responsabilități clare la diferite niveluri și grupuri de actori, cum ar fi structurile administrației centrale și locale și organizațiile bazate pe comunitate.
- iv. Sisteme de management eficiente, transparente și responsabile care utilizează mai eficient resursele umane, tehnice și naturale.

Criterii și considerații suplimentare:

**4. Promovarea leadershipului și a comunității:**

- i. Leadership în acțiuni inovatoare și de schimbare, inclusiv schimbare în politica publică.
- ii. Promovarea oamenilor, cartierelor și comunităților și integrarea contribuțiilor lor.
- iii. Acceptarea și capacitatea de reacție la diversitate culturală și socială.
- iv. Potențial pentru transfer, adaptare și multiplicare.
- v. Adecvarea la condițiile locale și la nivelurile de dezvoltare.

**5. Egalitatea de șanse și incluziunea socială:**

Criteriul se referă la inițiative care: acceptă și răspund la diversitatea socială și culturală; promovează egalitatea și echitatea socială (de exemplu, pe baza venitului, genului, vârstei și condiției fizice/mentale); promovează recunoașterea și aprecierea diferitelor abilități.

**6. Inovarea în context local și caracterul transmisibil:**

- i. Modul în care alții au învățat sau au beneficiat ca urmare a inițiativei.

- ii. Modalitățile folosite pentru a împărtăși sau a transfera cunoștințe, experiență și lecții învățate.

#### **7. Transferuri:**

- i. Impactul tangibil care rezultă din transferul uneia sau mai multor categorii: idei, abilități, procese, cunoștințe sau experiență și tehnologie.
- ii. Schimbările în politici și practici.
- iii. Sustenabilitatea transferului ca parte a unui proces continuu de învățare și schimbare.

Programul privind leadershipul local funcționează cu o rețea descentralizată de organizații dedicate identificării, analizei și diseminării lecțiilor învățate din cele mai bune practici. Fiecare partener contribuie cu propria experiență la program, creându-se o rețea universală de organizații. Partenerii includ cele mai bune practici în activitățile lor curente, cum ar fi educație, cercetare, formare de competențe și sensibilizarea opiniei publice.

**Comitetul de organizare pentru cele mai bune practici (BPSC):** BLP este guvernată și se raportează la un comitet de organizare format din partenerii săi. Comitetul de organizare stabilește politici și proceduri care ghidează munca independentă și activitățile BLP și ale partenerilor. Regulamentele și procedurile care guvernează comitetul de organizare sunt elaborate în funcție de termenii de referință stabiliți.

#### ***5. Creșterea participării minorităților etnice și a migranților la ocuparea forței de muncă (IMPART)***

Durată: 01 aprilie 2009-31 martie 2012

Date de contact:

Dr. Ulrich Raiser

Biroul Comisarului Guvernului de la Berlin pentru integrare și migrație

Email: [ulrich.raiser@intmig.berlin.de](mailto:ulrich.raiser@intmig.berlin.de)

Telefon: +49 (0) 30 9017 2313

Website: [www.impart.eu](http://www.impart.eu)

**Descriere:**

IMPART este o rețea de învățare care pune accentul pe modalitatea de creștere a participării minorităților etnice și a migranților la ocuparea forței de muncă. Activitatea sa este în principal de diagnoză și urmărește să dezvolte o metodologie/un model general pentru identificarea bunei practici în furnizarea de programe care pot fi transferate altor tematici și programe de finanțare. Scopul rețelei este de a afla ceea ce funcționează, ceea ce nu funcționează și de ce, punându-se accentul pe trei domenii: validarea abilităților migranților, întărirea abilităților antidiscriminare ca metodă profesională și abordări teritoriale integrate.

**Ce face**

Scopul este de a realiza un model care să cuprindă ceea ce a fost învățat din vizitele de studiu la parteneri (două runde, una în 2010 și una în 2011), atât despre cele mai bune practici înregistrate în activitatea Fondului Social European (FSE) legată de ocuparea forței de muncă a migranților, cât și privind riscuri-cheie și probleme care pot fi întâlnite în acest domeniu.

Inițiativa găzduiește un eveniment anual adresat părților interesate, pentru a actualiza activitatea acestora în proiecte și pentru a primi feedback.

**Parteneri**

Rețeaua este formată din doisprezece parteneri din statele membre:

- Guvernul de la Berlin, Autoritatea de Management pentru FSE (partener cu rol de conducere); Comisarul de la Berlin pentru integrare și migrație (secretariat tehnic);
- Guvernul Germaniei;
- Agenția FSE Flandra (Belgia);
- Guvernul Estoniei;
- Guvernul Spaniei;
- Regiunea Spaniolă Aragon;

- Regiunea Spaniolă Andaluzia;
- Guvernul Scoției (Departamentul pentru Întreprinderi, Energie și Turism);
- Autoritatea de Management pentru FSE din Anglia;
- Autoritatea de Management pentru FSE din Baden-Württemberg;
- Guvernul Suediei;
- Guvernul Greciei.

### **Procesul**

Proiectul include elaborarea unui instrument de referință format din indicatori care marchează caracteristicile-cheie ale acțiunilor bazate pe FSE pentru ocuparea forței de muncă a migranților care pot reprezenta cele mai bune practici și care ar putea fi obstacolele-cheie pentru implementarea cu succes. Susținuți de moderatori, partenerii pregătesc un raport sintetic asupra regiunii/țării lor, pentru a descrie contextul pentru procesul de evaluare. Pe lângă informațiile succinte despre piața muncii și rolul migranților pe această piață, raportul rezumă experiența lor de lucru cu FSE în domeniul ocupării forței de muncă a migranților.

Partenerii formează perechi în interiorul fiecărui grup tematic de lucru (GTL) pentru organizarea vizitelor de studiu în care se analizează în mod critic proiectele FSE selectate care abordează aspectul tematic al ocupării forței de muncă a migranților. Utilizând instrumentul de referință și raportul schematic drept cadre pentru chestionare, se intervievează partenerul din parteneriatul-gazdă cu privire la experiența în derularea proiectului sau programului (au fost organizate vizite în două runde, una în 2010 și alta în 2011).

La începutul fiecărei runde, se susțin sesiuni comune de informare/formare pentru toți partenerii, iar la final se elaborează rapoarte de evaluare în care sunt incluse: concluzii comune referitoare la orientarea fondurilor FSE; obstacolele-cheie în calea succesului în acest domeniu; recomandările pentru Comisie și statele membre referitoare la utilizarea viitoare a fondurilor FSE.

Fiecare GTL elaborează un model sau „produs”, incluzând ceea ce au învățat membrii săi atât despre cele mai bune practici în activitatea FSE, cât și despre riscurile și problemele-cheie pe care le pot întâlni (acesta se prezintă Comisiei ca rezultat al proiectului și va fi utilizat pentru diseminarea în cadru largit).

În cele din urmă, rețeaua găzduiește un eveniment de informare anual pentru părțile interesate, pentru a actualiza datele și pentru a primi feedback.

### **Rețeaua tematică de lucru**

Pentru a ajuta această rețea să se pregătească pentru procesul transnațional al evaluării din partea partenerilor, a fost elaborat un raport pentru fiecare dintre grupurile tematice de lucru care evaluează aspectele-cheie care au apărut în urma activității în UE până în prezent, în domeniul tematic relevant – participarea migranților și a minorităților etnice pe piața muncii. Acești factori critici pot fi imediat transformați într-un set de indicatori de care au nevoie grupurile tematice de lucru pentru a-și elabora instrumentul de referință. Totuși, este nevoie mai întâi să se verifice dacă un proiect se potrivește sau nu „bunei practici sectoriale”. Funcția-cheie a instrumentului de referință este aceea de a testa un proiect dat în funcție de indicatorii prin care se realizează această diagnoză.

## **6. LEADER+ - inițiativă a Comunității Europene**

O altă sursă din care putem învăța lecții pentru a realiza o tipologie a celor mai bune practici este LEADER+<sup>12</sup> din cadrul Fondului Structural European, care este o inițiativă a Comunității Europene pentru a ajuta comunitățile rurale să îmbunătățească calitatea vieții și prosperitatea economică din zona lor.

LEADER+ a fost proiectat în jurul a patru tematici predominante:

---

<sup>12</sup> “LEADER+” (“Legături între acțiuni pentru dezvoltarea economiei rurale”) este o inițiativă a Comunității lansată de Comisia Europeană și coordonată de Direcția Generală pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală.



1. Utilizarea **eficientă** a resurselor naturale și culturale, inclusiv amplificarea valorii site-urilor Natura 2000.
2. Îmbunătățirea **calității vieții** în zonele rurale.
3. **Valoare adăugată produselor locale**, în special prin facilitarea accesului la piețe pentru unitățile de producție mici, prin acțiuni colective.
4. Utilizarea **noilor tehnologii și competențe practice** pentru a face mai competitive produsele și serviciile din zonele rurale.

O publicație a programului LEADER+, numită "Cele mai bune practici LEADER+", a reliefat șapte metode LEADER, după cum urmează:

### **1. Metoda bazată pe zonă**

Aceasta impune definirea unei politici de dezvoltare pe baza situației particulare, a punctelor tari și a punctelor slabe ale zonei. În LEADER+, această zonă este o unitate rurală destul de omogenă, caracterizată de coeziune socială internă, istorie și tradiții comune și o conștiință a identității comune. Astfel, s-a dezvoltat o conștiință a metodei bazate pe zonă, cu „forța motrice” în zonele care recunosc rolul important al resurselor locale pentru realizarea unei dezvoltări durabile. La nivelul grupului de acțiune locală, metoda bazată pe zonă a contribuit la o mai bună identificare a actorilor rurali din interiorul teritoriului.

### **2. Metoda ascendentă**

Scopul acesteia este de a încuraja luarea deciziilor în mod participativ la nivel local, pentru toate aspectele politicii de dezvoltare, prin implicarea actorilor locali, inclusiv comunitatea ca un întreg, grupurile de interes economice și sociale și reprezentanții instituțiilor publice și private. Metoda ascendentă se bazează pe două activități majore, care intră în acțiune în diferite etape ale programului – facilitarea activităților, „însuflețirea” și formarea comunităților locale.

La nivelul proiectului, este important ca acesta să fie inițiat de către actori locali și ca publicul interesat de acțiune să fie consultat.

### **3. Metoda parteneriatului și „grupul de acțiune locală” (GAL)**

GAL este un organism format din actori publici și privați, uniți într-un parteneriat care identifică o strategie comună și un plan de acțiune locală pentru dezvoltarea unei zone LEADER+. GAL este una dintre cele mai originale și strategice caracteristici ale metodei LEADER+. Înzestrat cu o echipă de practicieni, putere de luare a deciziilor și un buget consistent, GAL reprezintă un nou model de organizație care poate influența în mod considerabil balanța instituțională și politică a zonei interesate. Grupurile de acțiune locală s-au dovedit a fi mecanisme adecvate pentru participarea, cultivarea conștiinței și organizarea actorilor locali în favoarea dezvoltării rurale. Distribuirea sarcinilor și responsabilităților între parteneri (autoritățile programului, GAL, membri ai GAL) ar trebui să fie clare și transparente.

### **4. Inovare**

Pe lângă conceptul LEADER+ și implementarea acestuia în domeniul în care este el însuși inovator, inițiativa necesită ca acțiunile să fie validate ca inovatoare. Acestea pot fi: acțiuni de promovare a resurselor locale prin noi moduri; acțiuni care sunt de interes pentru dezvoltarea locală, dar nu sunt acoperite de alte politici de dezvoltare; acțiuni care oferă răspunsuri noi la punctele slabe și la problemele zonelor rurale; acțiuni care creează un produs nou, noi forme de organizare sau o piață nouă.

Inovarea este inclusă în componentele de dezvoltare ale rețelelor de colaborare și cele pedagogice ale programului: diseminarea informațiilor spre alte grupuri de actori care doresc să se inspire din realizările altora sau să realizeze proiecte comune.

### **5. Metoda integrată**

Acțiunile și proiectele cuprinse în planul de acțiune locală sunt corelate și coordonate ca un întreg. Integrarea poate privi acțiuni realizate într-un singur sector, toate acțiunile programului sau grupuri specifice de acțiuni sau, cel mai important, legături între diferitele sectoare și actori economici, sociali, culturali și de mediu implicați în zonă.

## **6. Dezvoltarea unei rețele de colaborare și cooperare între zone**

Prin facilitarea schimbului și circulației informațiilor legate de politicile de dezvoltare rurală și diseminarea/transferul bunei practici și a acțiunilor și strategiilor inovatoare, rețeaua LEADER își propune să limiteze izolarea grupurilor de acțiune locală și să creeze o sursă de informații și analiză a acțiunilor comunitare. Pentru a completa rețeaua națională și europeană existentă, unele GAL s-au organizat în mod spontan în rețele informale. O altă parte esențială a programului LEADER este cooperarea între zonele rurale. Cooperarea între zone poate fi transnațională, dar poate avea loc și între zone din interiorul aceluiași stat membru (interteritoriale). În programul LEADER+ se identifică un buget specific pentru proiectele de cooperare.

## **7. Management și finanțare locală**

Delegarea unei părți mari din responsabilitățile de luare a deciziilor pentru finanțare și management către GAL este un alt element-cheie al metodei LEADER. Oricum, gradul de autonomie al GAL variază considerabil, în funcție de modul specific de organizare și contextul instituțional al statului membru.

În consecință, acest criteriu va fi luat în considerare în funcție de fiecare caz în parte și în diferite contexte administrative.

Demonstrarea celor mai bune practici urmărește structura prezentată mai jos:

- scurt istoric al proiectului;
- principalele activități;
- rezultate și produse concrete;
- problemele întâlnite/lecții învățate;
- „valoarea adăugată LEADER+” a proiectului;
- durată;
- buget;
- cele mai bune practici LEADER+;
- date de contact.

### **Metodologia de colectare și selectare a celor mai bune practici**

Într-un exercițiu anual și cu ajutorul unităților de rețea națională, punctul de contact LEADER+, asistat de experți, colectează practicile bune din proiectele LEADER din UE și selectează o parte dintre ele pentru a fi incluse în baza de date a celor mai bune practici, pe pagina programului LEADER+: <http://ec.europa.eu/leaderplus>.

Metoda utilizată a fost următoarea: mai întâi, prin punctul de contact, s-a realizat o analiză SWOT (puncte tari/puncte slabe/obstacole/amenințări) în statele membre, referitoare la natura bunelor practici. Principalii parteneri în statele membre pentru acest exercițiu au fost unitățile de rețea naționale (URN). Rezultatul acestei analize a fost acela că toate criteriile pentru găsirea bunelor practici erau legate de cele șapte elemente LEADER+. Observatorul LEADER+ a adăugat alte două criterii europene care subliniază aspectul european al programului LEADER+: caracterul transmisibil și sustenabilitatea.

### ***7. Observații și concluzii***

Ca o concluzie, toate organizațiile și inițiativele prezentate în această secțiune au în comun faptul că identifică o listă de modele, urmărind unele criterii selectate, și apoi demonstrează validitatea celor mai bune practici sub o formă aproape echivalentă. Încheind o cercetare teoretică extinsă legată de modalitățile prin care poate fi identificată cea mai bună practică în tematici socio-economice similare, putem să începem să elaborăm o metodologie referitoare la identificarea bunelor practici pentru îmbunătățirea incluziunii sociale prin activități de economie socială.

### ***2.2. Identificarea criteriilor pentru tipologia celor mai bune practici în economia socială***

Date fiind ideile derivate din această analiză, ne întoarcem acum să observăm proiectarea tipologiei celor mai bune practici în economia socială. Obiectivul acestui demers este de a analiza provocările și opțiunile politice în activarea economiei sociale și de a oferi inspirație pentru noi metode,

prin întărirea capacității locale și schimburi internaționale de experiențe politice.

### **Definirea și evaluarea celor mai bune practici în sfera economiei sociale**

În fiecare țară europeană, întâlnim practici diferite ale economiei sociale care se referă la o gamă largă de structuri, care includ o varietate de forme de organizare (cum ar fi asociațiile, cooperativele și fundațiile, casele de ajutor reciproc). În funcție de eterogenitatea practicii economiei sociale în Europa, selectarea inițiativelor pozitive va fi, în linii mari, ghidată de diferite criterii. Lista de criterii de bună practică, stabilită pe baza literaturii de specialitate și a studiilor de caz, nu a putut fi finalizată, având în vedere că acestea:

- **Îmbunătățesc situația în ceea ce privește discriminarea și egalitatea de șanse** și demonstrează avantajul față de practica existentă în abordarea discriminării și inegalității în domeniul ocupării forței de muncă.
- **Promovează complementar sprijinul oferit de alte acțiuni și politici implementate la nivel local.** Acțiunile de promovare a antreprenoriatului social ar trebui să ia în considerare și activitățile deja susținute de Comunitatea Europeană în același domeniu (de exemplu, activități ale Fondului European de Dezvoltare Regională și resurse naționale). De asemenea, ar putea să participe la proiecte integrate și multidisciplinare care să îmbunătățească dezvoltarea economică și socială locală.
- **Prezintă impactul pozitiv al legilor și al politicii** legate de incluziunea socială din alte state membre.
- **Încurajează inițiativele de afaceri.** Valoarea adăugată oferită de economia socială se referă la capacitatea acestora de a implica oamenii în proiecte economice competitive, care asigură beneficiarilor lor furnizarea de bunuri și servicii de interes general sau asigurarea nevoilor de bază ale populației. În același timp, se generează bunăstare în comunitățile în care își realizează

activitățile și în care nu ajung investițiile tradiționale. Economia socială ar trebui să fie un factor fundamental pentru promovarea spiritului antreprenorial și a unui sector privat pentru a consolida crearea unei structuri corporatiste diversificate, care să genereze ocuparea unei forțe de muncă de calitate, prin promovarea solidarității și a interesului general.

- **Participarea grupurilor-țintă la proiectarea și implementarea proiectului.** Valorile economiei sociale sunt compatibile cu obiectivele comune pentru incluziunea socială aprobate la nivelul UE (de exemplu, **nu numai abordarea sărăciei, ci și oferirea accesului la resurse, drepturi și servicii necesare pentru participarea la viața în societate**).
- **Primirea unui feedback pozitiv din partea beneficiarilor.** Integrarea de succes este o stradă cu două sensuri, nu doar cu un singur sens.
- **Demonstrează o strânsă cooperare între niveluri ale conducerii și societatea civilă,** deoarece experiența arată că o dezvoltare ulterioară a economiei sociale ar trebui să se bazeze pe un dialog constant cu toate părțile interesate ale societății.
- **Inovarea activităților.** O activitate inovatoare poate însemna o nouă formă de cooperare sau comunicare între parteneri și beneficiari, noi sisteme și proceduri, cum ar fi instrumentele de monitorizare, noi moduri de colectare a informațiilor, noi moduri de promovare și publicitate și noi moduri de a aborda grupurile-țintă. O activitate ar putea fi inovatoare în cazul în care se află în competiție cu alte organizații sau entități care doresc să funcționeze în același domeniu. De asemenea, ar trebui să existe o demonstrație clară a modului în care inovația poate/va fi inclusă în alt context socioeconomic, într-un mod sustenabil.
- **Metoda ascendentă.** Contribuția la activitățile care răspund nevoilor grupurilor-țintă în domeniul de intervenție (mediu, cultură) este importantă atunci când sunt planificate activități prin care să se asigure participarea organismelor locale relevante și a

partenerilor sociali la specificarea caracteristicilor acțiunilor individuale (tipuri de activități, obiective cuantificate, categorii de beneficiari etc.), în funcție de nevoile și caracteristicile comunității locale.

- **Sustenabilitate.** Proiectul ar trebui să asigure continuitatea acțiunilor și politicilor anterioare, pentru a susține ocuparea forței de muncă locale (capacitatea de acțiune, management eficient, organizare și funcționare ulterioară).
- **Caracter transferabil/repetabil.** Acțiunea/proiectul ar trebui să fie transferabil sau repetabil în alte țări sau regiuni cu caracteristici geografice și socioeconomice similare (potențial de a fi transferat și aplicat de alți actori, în alte regiuni și în alte contexte).
- **Crearea unei viziuni asupra altui tip de economie,** cu valori democratice, care pune comunitatea pe primul loc și sprijină dezvoltarea durabilă.

Cu siguranță, încă se mai lucrează pentru a dezvolta această listă de criterii, iar pentru identificarea unei tipologii corecte de evaluare, ar trebui să fie luate în considerare următoarele aspecte:

1. Impactul organizației, al activităților sau al inițiativei și dovada evaluării;
2. Punctele tari ale organizației, activității sau inițiativei;
3. Punctele slabe ale organizației, activității sau inițiativei.

În cele din urmă, se propun diferite formule pentru a organiza valorificarea eficientă și transferul bunei practici dezvoltate în sectorul economiei sociale.

Identificarea bunei practici de către toți partenerii unui proiect, ca parte a îndatoririlor lor de a căuta practici pozitive, se realizează în modul următor:

- Aplicarea criteriilor prezentate mai sus.
- Examinarea continuă a rezultatelor proiectelor economiei sociale și ale organizațiilor.
- Concentrarea asupra a trei tipuri de bună practică:

1. o întreagă activitate care poate fi repetată;
  2. principiile care stau la baza unei practici care poate fi susținută de o dovadă a ceea ce funcționează (și a ceea ce nu funcționează) și o explicație a modului în care funcționează;
  3. o politică sau un mecanism de transmitere care poate fi susținut de o dovadă a ceea ce funcționează și care poate fi ilustrat prin prezentarea cazurilor care identifică avantajele sale (în cazul unor noi domenii politice, cazurile oferite pot ajuta la ridicarea unei probleme pe agenda politică).
- Crearea unei referințe adecvate pentru activitățile socioeconomice.

Prin dezvoltarea acestei liste de criterii, proiectul reușește să obțină o metodologie constructivă pentru o demonstrație în profunzime a celor mai eficiente practici (bune practici) și a modurilor în care pot fi aplicate în Regiunile București-Ilfov și Sud-Est.

### **Inovarea socială**

Pe lângă identificarea celor mai bune practici prin urmărirea direcțiilor prezentate mai sus, am luat, de asemenea, în considerare aspectele „inovării sociale”, care arată că implementarea obiectivelor Strategiei Europa 2020 de creștere inteligentă, sustenabilă și incluzivă depinde de cercetare și inovare ca elemente-cheie ale prosperității sociale și economice și ale sustenabilității mediului.

Pe 6 octombrie 2010, Comisia Europeană a aprobat inițiativa inovării, prin care se stabilește o abordare strategică condusă la cel mai înalt nivel politic. „Uniunea inovării” va concentra eforturile Europei asupra provocărilor societății, cum ar fi schimbările climatice, siguranța energiei și alimentelor, sănătatea și îmbătrânirea populației, **va utiliza intervenția sectorului public pentru a stimula sectorul privat și pentru a îndepărta obstacolele care împiedică ideile să ajungă pe piață** (acestea includ lipsa de finanțare, piețele și sistemele de cercetare fragmentate, utilizarea insuficientă a mijloacelor pentru inovare și stabilirea cu întârziere a unor standarde). „Uniunea inovării” este o „navă amiral” în Strategia Europa 2020, care pledează pentru o metodă strategică și integrată de cercetare și



inovare. Această inițiativă stabilește cadrul și obiectivele la care ar trebui să contribuie viitoarea finanțare a UE pentru cercetare și inovare, pe baza prevederilor tratatelor<sup>13</sup>.

În acest context, inovarea socială este acum o trăsătură referitoare la politica de inovare a Europei, va fi punctul de atracție al următoarei generații de programe ale Fondului Social European și va avea un impact profund și pe termen lung în toate cele 27 de state membre.

Europa dezvoltă propria sa metodă distinctă de inovare, care se construiește pe punctele sale tari și beneficiază de pe urma valorilor sale, prin implicarea tuturor actorilor și a tuturor regiunilor în ciclul de inovare: nu doar marile companii, ci și IMM-urile, inclusiv sectorul public, economia socială și cetățenii înșiși, ceea ce înseamnă „inovare socială”.

**Inovarea socială** este un domeniu important, care ar trebui susținut prin capitalizarea **spiritului instituțiilor filantropice, al asociațiilor și al antreprenorilor sociali pentru a găsi noi metode de a răspunde nevoilor sociale care nu sunt satisfăcute în mod adecvat de către piață sau sectorul public**. De asemenea, ar trebui sprijinită capitalizarea aceluiași spirit pentru a dinamiza schimbările comportamentale de care este nevoie pentru a aborda principalele schimbări sociale, cum ar fi șomajul și schimbarea climatică. Pe lângă faptul că răspunde nevoilor sociale și abordează provocări actuale, inovările sociale dau mai multă putere oamenilor și creează noi relații sociale și modele de colaborare.

Comisia va lansa un proiect-pilot de inovare socială europeană care va oferi experiență și un „hub virtual” în rețea pentru antreprenorii sociali, publicul în general și al treilea sector. De asemenea, va promova inovarea socială prin Fondul Social European (FSE), pe baza investițiilor semnificative în inovare socială din ultimii zece ani, pe tot parcursul ciclului de inovare. Acest demers va fi completat prin sprijinul acordat experimentelor

---

<sup>13</sup> Comisia Europeană, COM(2010) 546, Inițiativa de anvergură Europa 2020 “Uniunea inovării”, [http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf).

sociale inovatoare care urmează a fi dezvoltate în cadrul Platformei europene împotriva sărăciei<sup>14</sup>.

Inovarea socială va deveni un punct de atracție în următoarea generație de programe ale Fondului Social European, în care statele membre sunt încurajate să facă deja eforturi pentru a promova inovarea socială prin FSE.

---

<sup>14</sup> Una dintre cele șapte inițiative de anvergură ale Strategiei UE Europa 2020, Platforma europeană împotriva sărăciei și excluderii sociale, stabilește acțiuni pentru a susține lucrul la toate nivelurile pentru a atinge obiectivul de reducere a sărăciei în UE. Este în mod complementar și puternic legată de alte acțiuni care se concentrează asupra creșterii ocupării forței de muncă și îmbunătățirii educației și abilităților.

Statele membre trebuie să ia atitudine în lupta împotriva sărăciei și excluderii sociale. Ele vor include inițiativele în programele naționale de reformă legate de Strategia Europa 2020, drept contribuții pentru a oferi dezvoltare și locuri de muncă. Comisia va evalua aceste acțiuni și va stabili cele mai bune practici. Acțiunile-cheie ale Platformei includ: promovarea inovării în politica socială prin încurajarea inovării pentru a găsi soluții inteligente în Europa de după criză, în special în privința unui sprijin social mai eficient; la nivelul UE, utilizarea eficientă a fondurilor UE, în special a Fondului Social European, pentru a susține obiectivele incluziunii sociale și propunerea de politici sociale ca prioritate pentru viitoarea finanțare UE; protecție socială și servicii mai eficiente și care răspund noilor nevoi sociale; antrenarea unei game mai largi de parteneri pentru a lupta împotriva excluderii.

# CAPITOLUL 3

## EXEMPLE POZITIVE PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA INCLUZIUNII SOCIALE A FEMEILOR ȘI A ROMILOR PRIN ACTIVAREA ECONOMIEI SOCIALE

**A**cest capitol oferă o privire de ansamblu asupra bunelor practici derivate atât din inițiativele examinate, cât și din rapoartele naționale și europene referitoare la incluziunea socială și politicile de integrare pe piața muncii, orientate în mod specific către romi și femei.

Scopul specific al acestui capitol este de a demonstra cazuri de succes pentru îmbunătățirea capacității de incluziune socială prin economia socială. Unele proiecte se concentrează asupra unui singur domeniu, în timp ce altele combină activitățile din mai multe domenii de intervenție. De asemenea, există diferențe în funcție de grupul-țintă. În timp ce unele bune practici se aplică unui grup-țintă specific (de exemplu, romi), altele sunt îndreptate spre mai multe grupuri-țintă.

Pentru fiecare exemplu descris în acest capitol, se oferă următoarele informații: informații generale (organizație, program, procedeu sau activitate), intervalul de timp, buget și surse de finanțare, resurse umane, activități, parteneri, factori de succes, realizări, website și date de contact (dacă sunt disponibile).

### **3.1. Proiecte adresate femeilor și grupurilor roma**

#### **3.1.1. Grecia: Acțiuni pentru sensibilizarea cetățenilor asupra problemelor legate de excluziunea socială a cetățenilor de origine romă**

Sursa: Unitatea pentru Organizarea Managementului din Grecia

Tematica de intervenție: Servicii (servicii sociale și altele), sănătate și bunăstare

Program: R.O.P. Macedonia Centrală

Zona de implementare: Regiunea Macedoniei Centrale

Perioada de implementare: 20/4/2005-24/7/2008

Buget: 60.000.000 €

Fond: FSE (Fondul Social European)

Organismul de implementare: Oikokoinonia

Persoana de contact: Thalia Kalogirou

Website: <http://www.oikokoinonia.gr>

**Descriere:** În cadrul Programului operațional de intervenție pentru creșterea urbană în regiunea din nord-vestul orașului Salonic, Organizația nonguvernamentală "Oikokoinonia" a susținut o **campanie de informare privind sensibilizarea asupra excluziunii sociale a cetățenilor de origine romă**. Campania a avut în vedere producerea de buletine informative, lansarea unui website (<http://www.oikokoinonia.gr>), promovarea evenimentelor și proiectarea unui film documentar.

**Rezultatele** proiectului sunt:

- producerea unui material de comunicare pentru promovarea unei politici complet noi de integrare a cetățenilor romi;
- sensibilizarea societății locale și a reprezentanților instituțiilor care produc și alocă servicii sociale în ceea ce privește modul în care romii trăiesc experiența excluziunii sociale în viața de zi cu zi;

- evidențierea problemei excluziunii pe care o simt romii și a nevoii de a descoperi soluții în cadrul instituțiilor, organizațiilor de la nivel național și de la nivel local.

Acțiunea de sensibilizare a produs un **material de comunicare, care a fost distribuit în instituții și organizații**, cum ar fi președinția și biroul primului-ministru, ministerele responsabile, toate prefecturile, cele 87 de municipalități în care există comunități de romi etc. Scopul acestei acțiuni a fost acela de a promova o nouă politică de integrare socială a cetățenilor romi.

Inițial au fost definite două domenii majore de excluziune socială: **acces insuficient în instituții și drepturi sociale inflexibile** în următoarele domenii: a) situația urbană și municipală, b) locuire, reședință, c) îngrijire medicală și socială, d) educație, e) angajare și asigurare socială.

Domeniile menționate mai sus au constituit scheletul atât pentru film, cât și pentru instrumentele de comunicare.

Publicul-țintă a fost stabilit la nivelul **instituțiilor care produc și alocă resurse sociale**: autorități locale, servicii de îngrijire socială, spitale, școli, asociații ale părinților, agenții pentru ocuparea forței de muncă etc.

Materialele tipărite au fost distribuite reprezentanților, instituțiilor și participanților la **evenimentele de informare** care au avut loc în nord-vestul orașului Salonic, în special în municipalitățile în care există comunități mari de romi.

**Filmul/documentarul**, cu o durată de 45 de minute, prezintă modul în care excluziunea socială a romilor se manifestă în viața de zi cu zi, modul și gradul în care această situație influențează termenii de reconciliere cu instituțiile/serviciile publice și repercusiunile asupra existenței lor. De asemenea, acest documentar accentuează faptul că încălcarea drepturilor comunităților de romi nu este o „situație naturală”, ci un produs al discriminării sociale și reflectă **nevoia de supraviețuire într-un mediu din ce în ce mai ostil**.

În prima sa prezentare publică, la ediția a IX-a a „Festivalului de Film Documentar «Imagini ale secolului 21», 2007”, la Salonic, filmul a câștigat premiul al doilea acordat de public. Filmul a fost propus să participe la

festivalul internațional de film documentar și să fie utilizat ca spot împotriva discriminării sociale la televiziunea din Grecia.

3.1.2. *Lituania: Drumuri noi pentru integrarea romilor (ETG1-Exa-042-EN: Mecanisme de sprijin - parteneriat)*

Sursa: Baza de date EQUAL

Parteneriat de dezvoltare EQUAL

Director Romualda Navikaite

Fondul pentru Copii din Lituania

Žygimantų 6

LT – 01102 Vilnius Lituania

[www.lvf.lt](http://www.lvf.lt)

Tel: + 370 5 262 88 36

Fax: + 370 5 262 71 80

Telefon mobil: + 370 698 41335

Email: [romualda.navikaite@lvf.lt](mailto:romualda.navikaite@lvf.lt)

**Descriere:**

Romii din Lituania au în medie între 4 și 7 ani de școală, ceea ce este mult mai puțin decât anii necesari pentru a obține un certificat de absolvire. În total, doar 6% dintre romi au obținut vreun tip de calificare. În ceea ce privește angajarea, 5% dintre bărbați și 0,7% dintre femei au locuri de muncă permanente. Majoritatea populației rome din Vilnius locuiește izolată de restul populației, în „așa-numita” tabără de țigani Kirtimai. Membrii taberei nu vor să se integreze în comunitate și acest lucru tinde să întărească stereotipurile legate de romi pe care le au oamenii în general. În mod similar, angajatorii sunt reticenți sau nu vor să recruteze forță de muncă din rândul comunității rome. Oricum, există semne de schimbare, deoarece unele familii de romi, în special aceia care au părinți mai tineri, preferă să locuiască în afara taberei, unde au acces mai ușor la magazine și servicii.

Un PD EQUAL, "Dezvoltarea mecanismelor de sprijin pentru integrarea romilor pe piața muncii", abordează toate aceste probleme.

Interesul comun în cadrul acestui parteneriat transnațional este acela de a depune un efort comun la nivel european pentru a promova managementul diversității și beneficiile angajării unei forțe de muncă diverse. Această activitate este bazată pe Raportul anual 2003-2004 al Centrului European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei, care arată, la pagina 67, faptul că „discriminarea legată de ocuparea forței de muncă ar trebui să apară din ce în ce mai des pe agenda statelor membre. UE, prin Strategia europeană privind ocuparea forței de muncă, a fost preocupată în mod deosebit de dezavantajul grupurilor vulnerabile, cum ar fi minoritățile etnice, în ceea ce privește ocuparea forței de muncă.”

Astfel, acest parteneriat al statelor membre se referă la căutarea problemelor complementare de pe piața muncii, testând noi metode inovatoare de integrare și încercând să integreze lecțiile care au fost învățate. Rezultatul final este o publicație comună care compară situația din diferite țări și modalitățile care au fost elaborate de fiecare PD în respectivul stat membru.

## **Realizări**

### *Pregătire pentru îmbunătățirea contactului și calificărilor*

Parteneriatul de dezvoltare s-a desfășurat pe două fronturi principale. Primul a fost pregătirea romilor pentru a deveni **ajutoare de asistenți sociali**, care funcționează ca o legătură între asistenții sociali și comunitățile de romi, astfel încât romii să poată beneficia de activitățile PD și să se întărească înțelegerea reciprocă și interacțiunea dintre romi și societatea „gazdă”. Al doilea aspect al activităților PD este măsura de formare a romilor în vederea îmbunătățirii abilităților vocaționale și a valorificării oportunităților de angajare.

Cele două domenii sunt foarte diferite prin natura lor și ca etape ale derulării proiectului. În regiunea Ukmergė, romii au început să se integreze în comunitatea locală, deoarece cei mai mulți dintre ei vorbesc lituaniana și merg la școală. În această zonă și-a început PD activitățile și, astfel,

realizările din această regiune sunt destul de avansate. În Vilnius, capitala Lituaniei, romii sunt mult mai izolați: sunt probleme din cauza faptului că unii membri ai comunității din tabără produc și vând droguri și, de asemenea, casele lor au fost construite fără avea avize necesare (în consecință, unele dintre acestea au fost demolate de autorități). În general, există un nivel ridicat de suspiciune reciprocă pe care PD încearcă acum să o depășească. Sunt romi care locuiesc în afara taberei în alte două zone ale orașului Vilnius, Shnipishkes și Naujoji, unde sunt mai bine integrați. Activitatea PD în aceste districte a produs un contact mai eficient între asistenții sociali și ajutoarele de asistenți sociali. Al treilea centru, Salcininkai, este un oraș mic, care are o mulțime de grupuri etnice minoritare și unde, pe lângă romi, trăiesc ucrainieni, polonezi, ruși și bieloruși. Infrastructura pentru proiect a fost stabilită în ambele zone, dar s-au înregistrat întârzieri cauzate de procedurile de achiziții publice de durată, care au întrerupt progresul proiectului.

#### *Lansarea rețelei de cooperare și recrutarea ajutoarelor de asistenți sociali*

PD l-a angajat pe Sigitas Labanauskas drept coordonator local în Ukmergė. Sigitas nu este de etnie romă, dar a crescut împreună cu romii și cunoaște un număr mare de persoane din această comunitate. Astfel, a obținut intrarea în comunitate pe baza acestor relații personale și, așa cum explică acesta, „doar trei-patru luni mai târziu, am fost invitat în casele romilor pentru a discuta problemele și bineînțeles că începi să înțelegi cultura lor chiar mai bine,” adaugând că „uneori este mult mai important să ascuți decât să vorbești.” Lina Sukackienė, coordonatorul PD, confirmă faptul că, **dacă vrei ca proiectul să funcționeze, trebuie să accepți unele dintre aceste diferențe culturale**, „de exemplu, este imposibil să stabilești o întâlnire în avans; atunci când te apropii de începutul cursului de formare, trebuie să-i suni pe toți cei implicați și uneori trebuie să te duci, să-i pui în mașină și să-i duci direct la centrul de formare”.

La scurt timp după întâlnirea programată a lui Sigitas, PD a angajat un asistent (Zarina Michailovskaja) și împreună au început o căutare neîntreruptă de potențiali asistenți sociali și ajutoare, au început să informeze romii despre posibilitățile de formare și au creat liste cu



persoanele interesate. În același timp, au lansat o rețea de cooperare (RC) cu șase organizații care au semnat împreună un contract de colaborare (municipalitatea din Regiunea Ukmergė, filiala din Ukmergė a Camerei de Comerț și Industrie din Vilnius, Biroul pentru Ocuparea Forței de Muncă din Ukmergė, pădurarii din Ukmergė, care este o organizație publică, compania S. Dičpetrienė și o firmă de service și reparații de mașini numită Izobaros Autoservisas).

Unul dintre acești parteneri, municipalitatea din Ukmergė, a oferit un birou în centrul său de servicii sociale, pentru întâlniri și pentru servicii de informare și consiliere pentru romi. Doi asistenți sociali romi au jucat un rol important în oferirea acestui tip de sprijin, deși nu primiseră niciodată vreo formare „oficială”, deoarece existau probleme în a găsi un formator potrivit. Oricum, ei au avut posibilitatea să se întâlnească în Vilnius cu un expert în asistență socială și cu managerul de proiect și acest lucru le-a oferit inițierea de bază în noile lor roluri. Ei au început pregătirea formală odată cu începerea cursurilor pentru asistenți sociali și asistenții lor romi, în martie 2007, la Universitatea Pedagogică din Vilnius.

Formarea profesională s-a derulat la Universitatea Pedagogică din Vilnius cu 10 asistenți sociali și 10 ajutoare romi, care participau la diverse cursuri, studiindu-se diferite discipline:

- asistență socială;
- sistemul de asigurări sociale;
- cultura și stilul de viață al romilor;
- metode de lucru cu minoritățile;
- abilități de comunicare și cooperare.

De asemenea, s-au prezentat valorile și funcțiile ajutoarelor și parteneriatele sociale.

*Dezvoltarea capacităților individuale, motivarea pentru muncă și înființarea propriei afaceri*

Un alt partener este filiala din Ukmergė a Camerei de Comerț și Industrie din Vilnius. Această organizație oferă cursuri de pregătire vocațională, iar planul original era să formeze 54 de persoane și să le ofere

bani pentru masă în perioada în care participau la cursuri (erau proiectate următoarele cursuri: bazele operării calculatorului; căutarea unui loc de muncă; limba engleză; repararea coșurilor; fabricarea pieselor din metal; abilități sociale; floricultură; școală de șoferi).

Oricum, după ce a fost planificată formarea, un anumit număr de persoane a emigrat din zonă, în cele din urmă participând doar 16 cursanți (dar, deoarece numărul de cursuri pe care le puteau frecventa nu era limitat, unii au urmat trei sau patru cursuri). A fost necesară, de asemenea, o anume acomodare reciprocă, deoarece profesorii nu mai lucraseră înainte cu romi. În afară de asigurarea mesei, motivațiile oamenilor pentru participarea la cursuri erau foarte variate. O bătrână de 54 de ani, care era proprietara unei cafenele pentru romi, a participat la un curs de calculatoare ca să înțeleagă mai bine programele informatice și, astfel, să-și poată controla contabilul. Patru dintre ceilalți se gândeau să-și deschidă propria afacere și să aplice pentru sprijin financiar pentru înființarea afacerii.

Oricum, pentru ceilalți participanți care căutau un loc de muncă, implicarea filialei din Ukmergė a Camerei de Comerț și Industrie din Vilnius și a directorului acesteia a fost foarte importantă, datorită reputației excelente în fața angajatorilor. Sigitas explică faptul că *“angajatorii în regiunea noastră sunt foarte conservatori și foarte reticenți să angajeze romi. Oricum, o parte dintre aceștia mi-au spus că dacă domnul Baravykas sau unul dintre profesori recomandă pe cineva ca fiind demn de a fi angajat, ei îl vor recruta indiferent de etnia sa.”* De asemenea, proiectul acționează mult pentru a schimba punctele de vedere ale angajatorilor și ale publicului în general. Astfel, au fost publicate articole în presa regională despre activitățile PD și a fost organizat un seminar de informare pentru a încerca să contracareze mai multe stereotipuri negative.

Metodele care au fost testate în Ukmergė sunt acum transferate în celelalte două zone: au fost stabiliți membrii personalului și au fost stabilite rețele de cooperare în Salcininkai și Vilnius. Oricum, PD a întâmpinat probleme cu procedurile de achiziții publice necesare pentru a recruta furnizorii de pregătire vocațională și furnizorii de pregătire profesională pentru asistenți sociali și ajutoarele romi (acest lucru a întârziat

implementarea formării cu câteva luni). În cele din urmă, au fost lansate următoarele cursuri vocaționale în ambele zone:

Materie	Studenți	Localitate	Furnizorul de formare
Mecanică auto	4	Vilnius	Școala de mecanici auto și croitori din Vilnius
Floricultură	7	Vilnius	O companie privată numită "Naujoji Sistema"
Limba engleză	113	Vilnius	"Žinija" - Societate lituaniană
Utilizarea calculatorului	10	Vilnius	"Žinija" - Societate lituaniană
Abilități de căutare a unui loc de muncă	8	Vilnius	Școala de mecanici auto și croitori din Vilnius
Program de artă	6	Vilnius	Centrul de educație Trakai
Școală de șoferi	8	Šalčininkai	Școala de șoferi locală

3.1.3. *Ungaria: EQUAL creează antreprenori romi (ETG1-Exa-037-EN: BRIDGE - promovarea autoafirmării)*

Sursă: Baza de date EQUAL

Parteneriat de Dezvoltare EQUAL

Date de contact:

Autonómia Alapítvány

Anna Csongor/ György (George) Lukács

Pozsonyi út 14 1137 Budapesta

Website: [www.autonomia.hu](http://www.autonomia.hu)

Tel: +36 1 237 6020 Fax: +36 1237 6029/ +36 20 460 3520

Email: [a.csongor@autonomia.hu](mailto:a.csongor@autonomia.hu) / [gy.lukacs@autonomia.hu](mailto:gy.lukacs@autonomia.hu)

**Descriere:**

Encs este un oraș în districtul Borsod-Abaúj-Zemplén, situat în nord-estul Ungariei. Mica regiune din jurul orașului este una dintre cele mai sub-

dezvoltate zone din Ungaria, în care locuiesc 20-25% din populația de romi a țării. În această regiune, 80% dintre șomerii înregistrați se află în șomaj de lungă durată și, conform estimărilor, în jur de 20.000 de oameni sunt aproape complet excluși de pe piața muncii.

În această zonă rurală a Ungariei, care are o rată oficială a șomajului de 23%, PD BRIDGE a oferit servicii de formare de abilități la locul de muncă pentru romi. Astfel, în timp ce se constituiau ateliere de lucru pentru proiect, se creau oportunități de a găsi un loc de muncă permanent. Rezultatele concrete au inclus înființarea unui atelier de tâmplărie și a unui atelier de fierărie. Atelierele au fost supuse diferitelor inspecții formale care au cuprins nu doar controlul clădirii, ci și verificarea aplicării reglementărilor de sănătate și siguranță (au primit licența de funcționare la mijlocul anului 2007). După ce au finalizat cursurile de formare și după terminarea echipării atelierelor, meșteșugarii au exersat noile abilități și au câștigat mai multă experiență practică prin renovarea caselor dărăpănate ale familiilor locale care nu aveau membri cu un loc de muncă, astfel fiind complet dependente de ajutoarele sociale.

### **Realizări:**

#### *Pregătire pentru posibilitatea de angajare*

Într-un anumit sens, acest proiect indică progresul unui PD EQUAL anterior, coordonat de Autonomía Alapítvány (numit Dezvoltarea situației pieței muncii pentru romi) și care era, de asemenea, concentrat pe valea Hernád din regiunea orașului Encs. Un aspect al activității proiectului anterior, care s-a dovedit a fi foarte util, este o scurtă analiză de piață care a rezultat din **aplicarea unui chestionar autorităților locale, centrelor pentru ocuparea forței de muncă și autorităților educaționale**. Rezultatele oferă partenerilor BRIDGE o analiză structurată și tematică asupra pieței muncii locale, a celor mai importante nevoi ale comunității, a oportunităților oferite de principalii angajatori și a programelor de formare și de ocupare a forței de muncă oferite în regiune. Studiul a arătat și o cerere foarte scăzută a consumatorilor pentru produse și servicii.

Al doilea aspect al activităților proiectului anterior care a fost valorificat este formarea capacităților personalului și ale organizației. **Opt persoane au fost pregătite cu succes ca mediatori în problema ocupării forței de muncă** și au fost angajate timp de un an pentru a stabili o legătură eficientă între birourile de ocupare a forței de muncă, angajatorii și antreprenorii locali și comunitățile de romi. Mai mult, **organizațiilor de romi li s-au oferit servicii de formare privind elementele de bază ale planificării și ale managementului de proiect și extinderea utilizării resurselor lor interne**. Astfel, un număr de organizații și persoane au participat la PD BRIDGE mai bine pregătiți și echipați pentru a derula un nou proiect. De fapt, în cadrul BRIDGE, au fost patru activități diferite care s-au desfășurat în trei locuri diferite: cioplitorii de piatră lucrează atât în Perkupa, cât și în Méra, tâmplarii sunt localizați în Méra, în timp ce producția de sobe pe lemne este localizată în Szalaszend (producerea acestor sobe este o altă idee moștenită de la proiectul EQUAL). Proiectul fierarilor este amplasat în Perkupa, unde s-a construit un atelier care se așteaptă să se autofinanțeze după ce se termină sprijinul proiectului EQUAL, deoarece poate produce toate piesele și uneltele din metal de care au nevoie cioplitorii în piatră, tâmplarii și fabricanții de sobe.

Persoanele care au fost pregătite sunt atât semicalificate, cât și necalificate. Unii au lucrat în întreprinderile de prelucrare a fierului care au existat în regiune în vechiul regim, așa că știu cum să lucreze cu materialele feroase. Oportunitățile de formare au fost făcute publice, dar existența lor a devenit bine cunoscută pe cale orală. În final, 50 de persoane au fost selectate și cei care au absolvit cursul de formare au primit un certificat recunoscut la nivel național (eliberat de Colegiul Tehnic Regional care le-a evaluat competențele).

Rezultatele cuantificabile ale PD sunt impresionante, 47 de persoane fiind calificate ca tâmplari, cioplitori în piatră, fabricanți de sobe sau fierari (o persoană a renunțat cu doar trei săptămâni înainte de examen, deoarece avea o ofertă mai atractivă din punct de vedere financiar de a lucra „la negru”, un tâmplar nu a luat examenul și un alt cursant s-a mutat cu familia la Budapesta). Rezultatele concrete, în sensul real al cuvântului, sunt atelierul de tâmplărie din Méra și atelierul de fierărie din Perkupa.

*Sprijinirea dezvoltării sociale și economice*

„În ciuda marginalizării lor, sunt mulți romi care speră la un orizont mai bun, la un viitor mai sigur și care sunt atrași de un mod de viață normal”, spune George Lukács, coordonatorul proiectului, care adaugă că „este datoria noastră să dovedim că acest lucru este posibil.” Oricum, Autonomía Foundation crede foarte mult în faptul că, dacă e posibil să se producă o schimbare, comunitățile de romi și organizațiile acestora trebuie să fie implicate profund în acest proces până când ei încep să îl conducă. De exemplu, consiliul comunității locale format din romi este cel care se ocupă acum de atelierul de tâmplărie din Méra, deoarece proiectul a transmis acestui organism responsabilitatea pentru managementul unității. Atelierul de fierărie din Perkupa va continua să fie coordonat de Autonomía Foundation, dar se speră ca în viitor o companie condusă de muncitori romi să se ocupe de acest atelier ca de o adevărată întreprindere socială.

În activitatea sa cu organizațiile de romi, inițiativa îi ajută să devină mai bine pregătiți în activitățile lor de documentare și raportare. Un contabil experimentat a fost angajat să-i ajute și acest lucru a făcut organizațiile mai sigure și mai încrezătoare în propriile capacități de a se angaja în dezbateri și negocieri cu agenții și organisme publice din exterior.

Pentru persoane, un pas important spre o viață normală este acela de a primi un venit regulat și, astfel, **toți cursanții PD au primit un venit lunar (subvenție)**. Pe parcursul formării, **nivelul venitului era echivalent cu salariul minim pe economie** în Ungaria; ceea ce primesc în cadrul activităților lucrative este bazat pe salariile medii sectoriale și regionale. Mai mult, toate costurile asigurărilor sociale și ajutoarelor de stat sunt plătite, ceea ce întărește sentimentul de planificare a viitorului. Alegerea între prezent și viitor era una pe care unii cursanți au fost determinați să o facă. Pentru cioplitorii semicalificați, de exemplu, era posibil un câștig temporar mai mare pe „piața neagră” decât salariul mediu plătit din proiect și, astfel, se pune problema de a pune în balanță câștigurile pe termen scurt și cele pe termen lung.

„În afară de respectarea reglementărilor referitoare la asigurările sociale și ajutoarele sociale, suntem foarte atenți să respectăm toate

reglementările legale din cadrul proiectului”, arată Anna Csongor, “de exemplu, ne asigurăm că toate facturile au fost primite de la furnizori siguri și certificați.” Prin proiect trebuie să se dea un exemplu și să se facă totul cât se poate de deschis și legal, în scopul pregătirii cursanților pentru viitor ca meșteșugari de încredere sau proprietari de mici afaceri care vor contribui la dezvoltarea comunității de romi și a regiunii.

După finalizarea cursului de formare și după echiparea atelierelor, meșteșugarii exersează noile abilități și câștigă experiență practică prin reconstrucția caselor dărpănate ale familiilor locale care nu aveau membri cu un loc de muncă și astfel erau complet dependente de ajutoarele sociale. Astfel, casele sunt renovate și modernizate, sunt instalate sobe și sunt montate uși și ferestre. În consecință, nu numai că au fost îmbunătățite condițiile de trai ale acestor familii, dar și costurile pentru încălzire au fost semnificativ reduse.

Tibor Ruszó, care conduce o organizație a romilor de sensibilizare a opiniei publice față de persoane dezavantajate din valea Bodva, este convins de faptul că „are loc o evoluție treptată și generăm din nimic o clasă de mijloc de romi”. El crede cu adevărat în faptul că: „motivația de bază a persoanelor implicate în acest proiect este excelentă și atunci când alții vor vedea ce am realizat noi vor începe să se gândească *«dacă ei pot face asta, de ce nu pot și eu?» și acest lucru îi poate inspira să încerce.*”

#### 3.1.4. Spania: EQUAL - Proiectul Aviles <sup>15</sup>

Sursă: Baza de date EQUAL

Numele inițiativei: Programul municipal al eradicării zonelor de cocioabe din Aviles (Asturias)

Activitate: Recenzie

Scop: Local

Tematica de prioritate SPSI (Inventarul de rezolvare a problemelor sociale): Incluziunea celor mai vulnerabile grupuri

---

<sup>15</sup> Angajamentul Uniunii Europene pentru protecție socială și incluziune socială, Articol de bună practică, [http://ec.europa.eu/employment\\_social/spsi](http://ec.europa.eu/employment_social/spsi).

Perioada: 1989-2005

Coordonator: Comisia Europeană, DG Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse

Email: empl-E2@ec.europa.eu

Website: [www.ec.europa.eu/employment\\_social/spsi](http://www.ec.europa.eu/employment_social/spsi)

În luna octombrie 2006, Spania a găzduit o sesiune de evaluare pentru a prezenta guvernelor membre inițiativa de integrare a romilor din Aviles și pentru a se analiza cât de mult poate fi transferată experiența către alte țări. Această recenzie a reunit factori de decizie din opt țări și reprezentanți ai asociațiilor de romi și ai beneficiarilor romi ai programului Aviles.

“Proiectul Aviles este o realizare extraordinară”, aprecia Will Guy, membru cercetător al Universității din Bristol, în calitate de expert tematic ales de Comisia Europeană pentru a prezenta ordinea de zi, dezbaterile și raportul întâlnirii. „Este un exemplu despre cum o politică clar concepută, implementată sub conducere municipală fermă, cu un amplu sprijin politic și o cooperare strânsă a corpurilor administrative la toate nivelurile, a ONG-urilor partenere și a beneficiarilor romi, poate oferi o modalitate de urmat în lupta cu problema excluziunii romilor.” Capacitatea sa de transferabilitate și oportunitățile de integrare pe teritoriul Spaniei și dincolo de acesta au constituit o parte a recenziei.

Proiectul de succes Aviles nu a apărut din dorința unei soluții pe termen scurt bazate pe oportunitate, ci a rezultat în mod treptat, din canalizarea anilor de experiență în domeniul soluțiilor înregistrate de ONG-urile spaniole pentru romi și alți parteneri. „Încă de la început, s-a recunoscut că, pe cont propriu, regăzduirea romilor era insuficientă pentru a prilejui incluziunea”, spune dr. Guy. „Era, de asemenea, necesar să se facă îmbunătățiri semnificative la nivelul ocupării forței de muncă, educației și sănătății”.

Succesul proiectului încurajează alte țări ale UE unde locuințele izolate pentru comunitățile de romi sunt acceptate ca probleme fără soluții, pentru a regândi strategia și pentru a căuta soluții alternative.



---

Au fost identificați câțiva factori ca fiind cruciali pentru succesul programului Aviles:

- implicarea devotată a diferitelor niveluri de guvernare administrativă (local, regional, național) și departamente (de locuințe, educație, sănătate, forță de muncă);
- consens sociopolitic;
- determinare și conducere municipală;
- devotament față de o abordare pe termen lung și preocupare față de soluții permanente, și nu temporare;
- adoptarea unei strategii integrate care să se adreseze factorilor multipli care afectează excluderea;
- servicii centrate pe client, care adresează probleme individuale specifice prin abordările vizate;
- monitorizarea și evaluarea progresului menit să prevină repopularea orașelor cu cocioabe.

O componentă crucială care stă la baza eficienței acestei inițiative este nivelul ridicat al participării, devotamentul și implicarea organizațiilor și beneficiarilor romi, împreună cu așteptările ridicate și entuziasmul personalului nonrom care lucrează pentru aceasta.

### 3.1.5. Spania: ACCEDER - Lupta împotriva discriminării comunității de romi<sup>16</sup>

Sursa: FSE - Proiect UE în sprijinul comunității rome

Perioada: 2000-2006

Aria de prioritate FSE: Incluziune socială

Finanțare FSE: 23.1 milioane

Grupul-țintă: Comunitatea de romi

---

<sup>16</sup> Comisia Europeană, Direcția Generală pentru Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse (2005), Fondul Social European în acțiune, pagina 27, [http://europa.eu/comm/employment\\_social/news/2004/jan/esf\\_in\\_action\\_en.html](http://europa.eu/comm/employment_social/news/2004/jan/esf_in_action_en.html).

Numele organizației coordonatoare: Fundación Secretariado General Gitano

Nume de contact: Emilio Conejo

Telefon: +34 91 422 09 60

Fax: +34 91 422 09 61

E-mail: [acceder@fsgg.org](mailto:acceder@fsgg.org)

Website: [www.fsgg.org/acceder](http://www.fsgg.org/acceder)

### **Descriere:**

ACCEDER este un program multiregional care sprijină populația de romi din Spania să aibă acces la ocuparea forței de muncă și care a fost proiectat în vederea îmbunătățirii incluziunii sociale și a egalității membrilor comunității de romi, prin deschiderea de căi de acces către piața muncii. Proiectul este format din două faze: prima etapă a decurs în perioada 2000-2007 și cea de-a doua etapă se derulează din 2008 până în anul 2013.

În prezent, există aproximativ 700.000 de romi spanioli în totalul populației Spaniei, de aproape 45 milioane de locuitori. Ca oriunde în Europa, comunitatea romilor din Spania suferă din cauza discriminării directe și indirecte și a unei imagini sociale negative. Societatea spaniolă cunoaște foarte puțin despre cultura romilor și problemele cu care se confruntă cea mai mare minoritate a Europei.

Provocările principale cu care se confruntă romii sunt locuințele, educația și ocuparea forței de muncă, toate acestea fiind legate una de cealaltă. Prioritatea ACCEDER este de a oferi romilor un acces mai mare la piața muncii prin acțiuni de integrare, cum ar fi **facilitarea modurilor de angajare a indivizilor și dezvoltarea și îmbunătățirea resurselor umane.**

Astfel, se adaptează formarea profesională la cererile pieței muncii și se stabilesc legături directe între romi și companiile care promovează o rețea de parteneriat cu administrațiile locale. Proiectul a ridicat nivelul de conștientizare a prejudecăților și discriminării, dar și a importanței politicilor proactive standardizate care vizează populația romilor.

---

ACCEDER creează un merituos dialog intercultural între populația romă din Spania și cetățenii acesteia, ONG-uri, angajatori, instituții de formare și asociații guvernamentale. A schimbat perspectivele angajării romilor în cadrul comunității rome și în cadrul societății în general.

### **Obiectivele principale ale proiectului**

Obiectivul principal al proiectului ACCEDER este de a pune în aplicare o abordare integrată, multidimensională și individualizată în vederea găsirii de locuri de muncă pentru solicitanții romi pe piața locurilor de muncă. De asemenea, se urmărește să se adapteze formarea profesională care să vină în sprijinul dezvoltării competențelor profesionale ale persoanelor rome în căutare de locuri de muncă. Scopul este de a crea un acces mai mare al romilor la slujbe plătite și, în același timp, de a satisface cererea de muncitori din partea companiilor private.

ACCEDER dorește să stabilească o legătură directă între persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și furnizorii de servicii de locuri de muncă, permițând persoanelor rome care caută un loc de muncă să aibă acces egal la aceste servicii.

Creșterea conștientizării prejudiciilor și practicilor discriminatoare împotriva comunității rome a contribuit la îmbunătățirea imaginii acesteia în societate.

Programul vizează să standardizeze politicile proactive care vizează populația romă în vederea îmbunătățirii standardelor de viață și a garantării oportunităților egale și accesului egal la bunurile și serviciile publice.

### **Activitățile proiectului**

În Spania au fost înființate 48 de centre integrate de angajare în vederea implementării proiectului ACCEDER. Aceste centre dispun de un personal compus din 260 de echipe de lucru interculturale și multidisciplinare, formate din lucrători romi și nonromi cu diferite abilități și experiențe.

Fiecare echipă include de la patru la șapte persoane (inclusiv coordonatori, consilieri în muncă, mediatori antreprenoriali și asistenți

sociali) care duc la îndeplinire programele la nivel local. Aceste centre de angajare sunt echipate în totalitate cu instrumente tehnice și resurse materiale, iar fiecare unitate este localizată astfel încât să fie ușor accesibilă populației române locale.

Echipele de lucru fac o diagnoză inițială a calităților de angajare ale fiecărui individ, urmată de un plan adecvat de măsuri și de pași recomandați pentru a mări accesul la ocuparea unui loc de muncă. Acest proces include consiliere, formare și asistență pe parcursul integrării pe piața muncii. Acțiunile de înregistrare și informare includ prezentarea serviciilor ACCEDER și oferirea de informații generale despre ocuparea locurilor de muncă și formare profesională.

Pregătirea și monitorizarea planurilor personalizate de angajare includ trimiterea la resursele de formare de masă și analiza rezultatelor înregistrate (precalificarea și calificarea profesională au fost elaborate special după nevoile populației române).

Persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă primesc suport amplu în vederea analizării și căutării unui loc de muncă, fiind oferit companiilor un sistem de mediere în vederea combinării cererii cu potențialii angajați români. De asemenea, se oferă suport pentru angajarea muncitorilor, dar și pentru cei care au găsit și au început să lucreze. Pentru românii care doresc să înceapă o afacere pe cont propriu sunt disponibile servicii de consultanță și suport antreprenorial.

Politicile proactive care vizează populația de români includ baze de date și forumuri de lucru despre calificări pentru experții în intervenții sociale. Asistența tehnică este oferită administrațiilor publice și organizațiilor sociale în vederea elaborării de planuri și măsuri de intervenție pentru incluziunea românilor. Studiile și cercetările au fost efectuate pentru a investiga cunoștințele populației de români și a fost creat un observator al integrării pieței muncii pentru a reuni informațiile despre progresele făcute prin intermediul ACCEDER.

Până la 20 iunie 2009, un total de 47.778 de persoane au accesat centrele de ocupare ACCEDER și 33.827 de slujbe au fost identificate în

Spania ca rezultat al programului (72% dintre aceste persoane aflate în căutarea unui loc de muncă aparțineau minorității roma).

Perspectiva pe termen lung a acestui program permite un impact mai mare și mai durabil asupra populației-țintă și asupra societății în general.

### **O dezbatere a celor mai bune elemente ale proiectului**

ACCEDER a plasat romii pe piața muncii, dovedind că un ONG poate face acest lucru cu succes; a arătat că este posibil să se organizeze un program național adaptat nevoilor localităților și instituțiilor locale; explicit, dar nu exclusiv, vizarea romilor este o caracteristică remarcabilă, care contribuie la succesul înregistrat.

#### *3.1.6. Ungaria: RGDTS - Roma-Gadje Dialogue through Service (Dialogul romi-nonromi prin servicii)*

Sursa: Proiect UE în favoarea comunității rome

Program: Tineret

Țări partenere: Albania, Danemarca, Republica Cehă, Ungaria, Germania, Italia, Polonia, România, Serbia, Slovacia (ulterior Ucraina și Rusia)

Promotor: ODE (Onkunte Diakoniai Ev Programioroda)

Tel.: +36 1 4600 706

Fax: +36 1 4600 707

E-mail: info@rgdts.net ode@zsinatiroda.hu

Website: <http://www.rgdts.net>

#### **Descriere:**

Proiectul RGTDS („Roma-Gadje Dialogue through Service” – Dialogul romi-nonromi prin servicii) a adus împreună tineri romi și nonromi (gadje) în cadrul activităților de voluntariat din Europa. Proiectul

a reunit 23 de organizații de servicii de voluntariat, organizații de tineret și centre culturale și sociale române în cadrul unei colaborări în premieră.

RGDTS a dat posibilitatea adulților tineri romi și gadje cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani din comunități din Europa Centrală și de Est să călătorească în afara propriilor lor comunități. De asemenea, a creat și a dezvoltat oportunități de voluntariat în cadrul proiectelor sociale, de mediu și culturale din Europa, care au permis participanților să își lărgescă cunoștințele și competențele și să contribuie la dezvoltarea ulterioară a comunităților lor și a situației romilor.

RGDTS a fost lansat în anul 2003 și s-a extins prin includerea unui proiect asemănător în Rusia și Ucraina, în perioada 2006-2009. Împreună, aceste proiecte paralele au implicat un total de 75 de tineri din Albania, Republica Cehă, Germania, Ungaria, Italia, Polonia, România, Slovacia Rusia și Ucraina, 50% dintre aceștia provenind din comunitatea romă. Tinerii au luat parte la programe de voluntariat create după necesitățile lor specifice. Astfel, au fost derulate activități de servicii de voluntariat pe termen lung (9-12 luni), pe termen mediu (3-6 luni) și pe termen scurt. Proiectele pe termen mai scurt au fost adaptate pentru tinerii romi care proveneau din familii dezavantajate din punct de vedere economic, din case de copii sau din zone izolate sau cu un nivel de educație formală limitat. Tinerii romi și participanții nonromi din diverse locuri au lucrat împreună și s-au ajutat unii pe ceilalți pe perioada acestor proiecte. Ca urmare a serviciilor lor de voluntariat, voluntarii nonromi (gadje) au fost invitați să participe în proiecte ale comunității locale care implicau voluntari romi din propriile lor țări sau regiuni. Proiectul a inclus atât mentori romi, cât și nonromi (gadje), pentru a-i asista pe tinerii voluntari în timp ce derulau activități specifice, cum ar fi combaterea rasismului, xenofobiei și excluziunii sociale.

### **Obiectivele principale ale proiectului**

Obiectivele primare ale RGDTS au inclus asigurarea serviciilor pe termen lung pentru tinerii romi și nonromi (gadje), în special pentru cei din medii dezavantajate. De asemenea, a urmărit să dezvolte conducerea romă

ca parte a inițiativei și să crească și să extindă cooperarea dintre organizațiile rome și organizațiile nonrome (gadje). RGDTS a susținut și extins realizările inițiativei Serviciului de Voluntariat European 2006, promovând dialogul deschis și implicând și alte organizații din Europa de Sud-Est (Albania).

### **Activitățile proiectului**

Activitățile proiectului au inclus plasarea voluntarilor rome și nonrome (gadje).

În anul 1997, a fost fondată Asociația Femeilor Rome în colonia Strand, pentru a lucra cu femeile și copiii rome (colonia Strand este o zonă săracă la marginea orașului Timișoara, cu o populație de rome formată din 100 de familii și care înregistrează un șomaj de 90%). Adesea, adulții părăsesc Timișoara în căutare de muncă, iar copiii fie nu reușesc să își termine școlarizarea, fie au probleme la școală. Din acest motiv, Asociația a fondat o grădiniță pentru copiii rome și a construit un adăpost pentru femeile rome. În cadrul activităților educaționale, pune accent pe istoria, valorile și situația romilor, ajută persoanele rome să se implice în educație și îi sprijină în solicitarea de beneficii și subvenții sociale.

Asociația promovează viața socioeconomică a comunității de rome, susține accesul femeilor și fetelor rome la educație și organizează conferințe și seminarii în vederea combaterii rasismului. În același timp, păstrează identitatea culturală a romilor, prin organizarea de cursuri de limbă țigănească, teatru, muzică, dans, tradiții și obiceiuri, și promovează o imagine pozitivă a romilor prin intermediul mass-media.

Voluntarii RGDTS au luat parte la activitățile Asociației Femeilor rome: asistarea educatorului de grădiniță la o varietate de activități pentru copii mici, ajutarea copiilor la teme, furnizarea de cunoștințe elementare de limba engleză și cunoștințe de informatică, participarea la organizarea de evenimente, cum ar fi Ziua Internațională a Romilor (8 aprilie), Festivalul Grupurilor Etnice, Ziua Copiilor, tabără de vară și însoțirea copiilor la teatru. Voluntarii au oferit o mână de ajutor la clubul programului, participând la activități cum ar fi teatru, muzică, dans și pictură.

*3.1.7. Bulgaria: Proiectul JOBS (Job Opportunities through Business Support: Roma Initiatives - Oportunități de muncă prin sprijin în afaceri: inițiative ale romilor)*

Sursa: Comisia Europeană, 2010, "Îmbunătățirea instrumentelor pentru incluziunea și nediscriminarea socială a romilor din UE"

Organizația conducătoare: Ministerul Muncii și Politicii Sociale cu sprijinul Programului de Dezvoltare al Națiunilor Unite

Sursele de finanțare: JOBS a primit 808 883 USD de la SIDA (septembrie 2004-decembrie 2007); RIBS este cofinanțat de Fondul Britanic al Oportunităților Globale (Elveția) și UNDP cu 200 000 USD (decembrie 2006-decembrie 2009); SEGBS este cofinanțat prin UE PHARE, de Guvernul Bulgar și UNDP, cu 138 540 USD.

Perioada de finanțare: 2004-2006

**Obiectivele proiectului/inițiativei se referă la o serie de aspecte importante cu privire la situația romilor:** pentru a contracara nivelul crescând al șomajului în rândul romilor din diferitele regiuni ale Bulgariei; pentru a testa și demonstra un model reaplicabil, privind crearea de locuri de muncă și oportunități de generare de venituri în cadrul comunităților de romi; pentru a favoriza un mediu sustenabil, prin crearea de slujbe și prin sprijinirea microafacerilor, a afacerilor mici și a producătorilor agricoli.

Proiectul JOBS a implementat trei inițiative care vizează romii:

1. Proiectul JOBS pentru romi a oferit asistență romilor fără loc de muncă (cursuri de calificare, asistență în găsirea de locuri de muncă/oportunități de stagii), sprijin pentru antreprenorii începători (formare de bază, planificarea accesării de fonduri, găsirea de piețe și furnizori, recrutarea personalului) și calificări de management în afaceri, acces la rețele de finanțare și afaceri pentru activitățile deja existente. A oferit acces direct la microfinanțare prin: i) un fond financiar de leasing (200 000 USD) pentru cumpărarea de echipamente și (ii) un fond de garantare pentru începerea unei afaceri (15 000 USD). Accesul la finanțare a fost condiționat de angajarea persoanelor rome. Două centre comerciale au fost construite



în cartiere mari de romi din Burgas și Pazardjik, în cadrul ONG-urilor locale. În acest sens, au fost dezvoltate strategii pe termen lung pentru cele două centre, până în anul 2010, în baza studiilor privind 1000 de gospodării și grupuri locale, pentru a identifica nevoile prioritare și serviciile necesare.

2. Incluziunea romilor prin sprijin în afaceri – componenta RIBS, care reproduce JOBS pentru modelul de sprijin al romilor în două comunități rurale din Elhovo și Peshtera, asigurând întreaga paletă de servicii ale proiectului JOBS.

3. Generarea sustenabilă de locuri de muncă prin sprijin în afaceri (SEGBs), care a făcut parte din proiectul „Urbanizarea și dezvoltarea socială a zonelor cu o populație minoritară predominantă”. Au fost stabilite șase centre JOBS care asigurau un pachet complet de servicii în afaceri ce vizau comunitățile de minorități din Pazardjik, Lom, Stara Zagora, Dulovo, Omurtag și Venets.

Multitudinea actorilor locali implicați reliefează diversitatea și amploarea inițiativei: ONG-uri locale fondate în conformitate cu metodologia JOBS și sprijinite de către instituții publice locale, antreprenori, conducători ai comunității și organizații pentru romi; municipalități, birouri de muncă locale, Camera de Comerț și Industrie, antreprenori din sectorul privat.

#### **Scurtă prezentare a principalelor realizări ale proiectului:**

Conform rezultatelor înregistrate în cadrul celor trei inițiative, 2 086 de slujbe au fost create/susținute pentru beneficiarii romi, au fost aprobate 66 de operațiuni de leasing, au fost oferite 27 000 de servicii de informații și consiliere și 3 187 de persoane au fost formate profesional. De asemenea, 95 de planuri de afaceri au fost dezvoltate pentru a primi împrumuturi de la bănci și alte surse de finanțare și au fost acordate 27 de granturi pentru pornirea de afaceri. Proiectul JOBS a implementat trei inițiative care vizau comunitatea de romi (prima începând în anul 2004, JOBS pentru romi): două centre de afaceri în cartierele de romi din Burgas și Pazardjik, două birouri de recrutare a forței de muncă și afaceri (așa numitele birouri

ferestre) din Elhovo și Peshtera. Grupul-țintă principal îl reprezintă persoanele în căutarea unui loc de muncă, persoanele șomere care doresc să își înființeze propria afacere și grupurile dezavantajate de pe piața muncii.

Comunitățile de romi nu pot beneficia de oportunități de afaceri sau de locuri de muncă din cauza nivelului ridicat și răspândit al sărăciei, a nivelurilor scăzute de educație și a condițiilor de trai sărace. Principalele constrângeri sunt: (i) accesul redus la locurile de muncă deja existente din cauza competențelor neadecvate și cazurilor de discriminare; (ii) sprijin aproape inexistent în crearea de locuri de muncă și în dezvoltarea antreprenoriatului.

#### **O prezentare a celor mai bune elemente ale proiectului:**

Proiectul se bazează pe ONG-urile locale care asigură servicii specifice unui centru de afaceri (centrele sunt fondate în conformitate cu metodologia JOBS, înființate de un număr de părți publice și private care sunt activ implicate în dezvoltarea centrului de afaceri, având în comun dorința de a schimba pozitiv comunitatea). Un alt element-cheie este dezvoltarea strategiilor pe termen lung pentru centrele de afaceri, bazate pe evaluări detaliate ale problemelor locale, în vederea identificării nevoilor prioritare și a serviciilor solicitate.

#### *3.1.8. Ungaria: The Bódvalenke Fresco Village Project (Proiectul pentru pictura pe frescă din satul Bódvalenke)*

#### **Obiectivele proiectului:**

Un centru de artă unic în Europa privind pictura roma se află într-un sat locuit în proporție de 85% de romi. Inițial, proiectul consta în angajarea în proiect a unor pictori romi unguri care pictau fresce pe pereți (până în prezent, au fost finisate nouă lucrări monumentale), având câteva obiective interdependente:

- Cea mai defavorizată comunitate din Europa, expusă celor mai rele prejudecăți este comunitatea romilor. În Bódvalenke, ei

doresc să creeze ceva de care toți romii să fie mândri, ceva care să stârnească aprecierea societății majoritare. Conform lucrărilor create până acum, acest obiectiv va fi atins pe deplin.

- În strânsă legătură cu obiectivul anterior, Bódvalenke poate fi un exemplu în lupta contra prejudecăților, parțial prin picturile murale expuse ca lucrări de artă demne de apreciere și parțial prin faptul că satul cu fresce este o atracție turistică originală. Prin vizitarea satului rom, prin contactul cu localnicii, cu tradițiile și cultura lor, atitudinea multor artiști se poate schimba.

Echipa de proiect dorește să mărească nivelul de conștientizare a faptului că Ungaria poate să ofere alte soluții decât cele tradiționale de a lupta împotriva problemelor cauzate de sărăcie.

- Acest proiect reprezintă o încercare de a obține integrarea socială a romilor, prin intermediul unei abordări diferite de cele folosite până acum. Au existat încercări frecvente de a stabili familii de romi în părți ale așezărilor unde locuitorii nu erau romi. Acest proiect, în schimb, dorește să ducă persoanele nonrome către romi, atât prin intermediul membrilor echipei de proiect și al asistenților voluntari, cât și prin intermediul turiștilor care îi vizitează. Experiența de până acum demonstrează că în acest mod se dezvoltă un dialog puternic, cu adevărat original pentru ambele părți, contribuind foarte mult la o învățare și o înțelegere mutuală și, prin acestea, la un trai liniștit împreună.
- Proiectul a trezit totodată interesul lumii academice. De exemplu, în cooperare cu Universitatea de Arte Aplicate și Asociația Ungară a Designerilor Vestimentari, unii designeri lucrează la crearea propriilor lor modele inspirate din costumele populare țigănești, pentru a fi prezentate publicului la un important spectacol de modă (modele cusute în propria fabrică de croitorie). Universitatea de Arte intenționează să lanseze un proiect multianual care să studieze interacțiunea artei și designului minorității/majorității, folosind satul Bódvalenke ca punct de plecare. Multe grupuri de studenți de la mai multe universități au vizitat locația proiectului și unii dintre ei au revenit ca voluntari.

Alți studenți au ales satul Bódvalenke ca temă pentru lucrarea de diplomă.

- Cu toate acestea, din punctul de vedere al satului însuși, picturile pe frescă reprezintă un cadru de a combate sărăcia; proiecte secundare acoperă serviciile de sănătate și educație, crearea de locuri de muncă și găsirea de soluții la probleme de sărăcie. Pentru a face proiectul sustenabil, se estimează că este nevoie: să se investească o sumă suplimentară de 300.000 de euro pentru a se crea infrastructura turistică necesară; să se pună bazele unei mici fabrici de croitorie și a unei fabrici de uscare și împachetare a ciupercilor și să se formeze angajații romi locali în utilizarea tehnologiei „casei ecologice”.

În cazul în care inițiatorii proiectului primesc sprijinul necesar:

- va lua viață o operă de artă comunitară unică, ceea ce reprezintă atât o atracție turistică, cât și autoexprimarea și prezentarea culturii unei comunități unice;
- se vor putea asigura locuri de muncă sustenabile pentru aproximativ întreaga populație cu vârstă de muncă a satului;
- va fi lansată o mică piață locală (agricultură gospodărească);
- condițiile de trai vor fi îmbunătățite, vor exista îmbunătățiri substanțiale ale calității vieții și stării de sănătate a sătenilor;
- se va realiza o îmbunătățire substanțială la nivelul atitudinii tinerilor față de educație și, prin urmare, la nivelul perspectivelor lor de viață;
- va fi dezvoltat un exemplu de bună practică, ceea ce poate avea un impact asupra celorlalte așezări;
- ia viață o comunitate încrezătoare, mândră și muncitoare.

În cele din urmă, specialiștii privesc acest proiect ca pe un proiect-pilot și procedează la răspândirea metodelor sale într-un cerc cât mai mare posibil.

### 3.1.9. Slovenia: Podul Romilor

Sursa: Comisia Europeană, 2010, "Îmbunătățirea instrumentelor pentru incluziunea și nediscriminarea socială a romilor în UE"

Organizația conducătoare: Municipality Črenšovci (Občina Črenšovci)

Perioada: 2005–2006

Locație: Municipality Črenšovci

Grup-țintă: populația romă

Tipul de inițiativă și tipul de situație pe care îl adresează: Proiectul este o inițiativă de dezvoltare care se adresează integrării romilor pe piața muncii și participării tinerilor romi la educație.

Politica și programul de finanțare: PHARE 2003 CBC – Maximizarea potențialelor resurselor umane în regiunea de graniță

Surse de finanțare: Cofinanțat de către Ministerul Muncii, Familiei și Afacerilor Sociale și parteneri de proiect.

Buget total: Bugetul total al programului a fost de 109 080 euro și a fost cofinanțat cu suma de 98 172 euro.

#### **Obiectivele proiectului:**

Obiectivul principal al proiectului a fost integrarea treptată a romilor pe piața muncii, plecând de la ideea că moștenirea culturală a comunității romi ar putea servi ca bază pentru dezvoltarea industriei turistice slovene. Alte obiective includ dezvoltarea activităților generatoare de venituri și îmbunătățirea competențelor și talentelor copiilor romi.

#### **Descrierea activităților principale și a diferiților pași pe parcursul întregului ciclu de management al proiectului**

Având la bază deschiderea muzeului romilor din așezarea romă Kamenci, principalele activități ale proiectului au fost: confecționarea de suveniruri țigănești autentice pentru turiști; formarea tinerilor romi în scopul confecționării manuale de artizanat tradițional țigănesc; organizarea

unei tabere pentru tinerii romi și nonromi; ateliere de lucru creative pentru tinerii romi; organizarea unei expoziții de sculptură, seri literare și alte evenimente culturale; organizarea unui atelier de lucru pe tema plantelor din medicina tradițională țigănească.

Actorii implicați au fost: romii care au participat la planificarea, implementarea și evaluarea proiectului; tineri, artiști și turiști romi și nonromi. Proiectul s-a adresat în mod special femeilor de etnie romă, pentru a le încuraja să se instruiască în domeniul utilizării plantelor medicinale, cu scopul de a le vinde pe piață.

Partenerii în proiect au fost municipalitatea Črenšovci, Asociația Kamenci pentru Romi Romano Pejtaušago și Centrul de Dezvoltare Lendava.

### **Scurtă prezentare a principalelor realizări ale proiectului**

Principalele realizări ale proiectului au fost: publicarea unei broșuri promoționale bilingve (slovenă-maghiară) despre atracțiile turistice din așezarea romă Kamenci; stabilirea unui parteneriat de dezvoltare regională pentru romi între autoritățile locale slovene și ungare, asociațiile rome, școlile și centrele de dezvoltare; înființarea unui centru de sănătate pentru romi.

## ***3.2. Întreprinderi sociale, cooperative sociale și fundații***

### *3.2.1. Danemarca: Cooperativa de Miere a Orașului Copenhaga*

**Descriere:** Un proces de jos în sus.

După conferința Clima din 2009 de la Copenhaga, Oliver Maxwell a cunoscut un apicultor imigrant și a început să învețe mai multe despre industria mierii de albine. El a fost surprins de măsura în care industria apiculturii este în declin în Europa, în contextul în care albinele nu mai pot supraviețui fără ajutorul apicultorilor. Noile metode agricole, bolile albinei exotice și schimbările climatice, împreună cu o scădere a numărului apicultorilor tradiționali arătau că industria daneză a mierii era sub

amenințare. Deoarece mierea importată creează o presiune din ce în ce mai mare asupra mierii care se mai produce la nivel local, Oliver Maxwell s-a decis să dezvolte o nouă generație de apicultori urbani.

Criza globală și rata crescândă a șomajului ca rezultat al crizei economice în Danemarca au creat oportunitatea prin care Maxwell să își poată crea cooperativa de miere.

Provocarea era să găsească persoanele potrivite care să se cunoască și să lucreze împreună. Oliver a început să își petreacă serile de iarnă cunoscând apicultori și biologi și învățând despre albine. De asemenea, a constituit un grup de lucru cu specialiști de la asociații de apicultori, cu directori de afaceri și membri ai municipalității care puteau aduce sugestii despre modul de accesare a experților și resurselor.

Cu toții au început să întrevadă beneficiile activităților comune în vederea construirii unei cooperative și a dezvoltării industriei mierii în Danemarca.

### **Călătoria de inovație**

În primăvara anului 2009, membrii grupului de lucru au convenit asupra unei structuri pentru cooperativă: au planificat să înceapă cinci noi ferme de albine, fiecare dintre ele să formeze 12 noi apicultori și să aducă 15 noi colonii de albine în oraș (ceea ce însemna trei milioane de albine și 60 de noi apicultori în fiecare an). În plus, urmăreau să construiască o fabrică de miere care să asigure slujbe în domeniul procesării mierii și să lanseze pe piață și să vândă produse de miere urbană locuitorilor din Copenhaga.

### **Bătălia**

Pentru a avea succes, cooperativa trebuia să dețină sprijinul apicultorilor deja existenți, iar obiectivele sociale ale proiectului trebuiau să pună în balanță sustenabilitatea sa dificilă. Apicultorii au început să devină interesați și proiectul a fost susținut de asociațiile locale și naționale ale apicultorilor. Cu ajutorul sprijinului juridic pro bono și al consultanței în domeniul afacerilor, ei au creat un model de afacere de succes care a

devenit un șablon pentru alte întreprinderi sociale daneze. Astfel, unii întreprinzători-cheie și-au oferit spațiile și terenurile necesare apiculturii.

În luna august 2010, proiectul a fost lansat oficial, cu participarea celor 30 de apicultori și antreprenori care s-au unit pentru a forma asociația. Principalii parteneri ai asociației - Sydhavns Compagniet, Kofoeds Skole, Aktivitetscenter Sundholm, municipalitatea orașului Copenhaga, Omradeseekretariatet Tingbjerg și Omradefornylse Husum – sunt dedicați, entuziasmați și asigură atât sprijinul financiar și politic, cât și resursele și consilierea necesară.

### **Drumul înapoi acasă**

“The Copenhagen City Honey Cooperative” (Cooperativa de Miere a Orașului Copenhaga) a lansat cinci proiecte în luna ianuarie 2011, care asigură calificarea și angajarea a 60 de persoane care vor deveni prima generație de apicultori urbani din Danemarca. Participanții sunt identificați de partenerii-cheie care deja derulează proiecte sociale. Readucând consumatorii interesați de mierea daneză tradițională de înaltă calitate, Oliver Maxwell a ajutat la salvarea industriei daneze a mierii, a creat oportunități de angajare pentru imigranții care au încercat să acceseze piața muncii din Danemarca și a stimulat un nou mod de a trăi într-un oraș mai verde și cu o mai bună calitate a vieții pentru locuitorii săi.

#### *3.2.2. Turcia: COP(M)ADAM*

Sabancı Üniversitesi

Toplumsal Duyarlılık Projeleri

Orhanlı, Tuzla 34956, İstanbul Tel: 00 90 216 483 947600 90 216 483 9476

Fax: 00 90 216 483 94 82

URL: <http://www.copmadam.com>



**Descriere:**

COP(M)ADAM a fost creat pentru a adresa două probleme care afectează Turcia. În primul rând, trei din patru femei din Turcia sunt în clipa de față șomere, le lipsește minimul de siguranță socială și sunt dependente financiar și fizic de soții, frații și fiii lor. În al doilea rând, 70 de tone de gunoaie sunt produse în Istanbul la fiecare zece minute și doar o foarte mică cantitate este reciclată/refolosită, din cauza infrastructurii insuficiente și a nivelurilor scăzute de conștientizare. Două persoane, Tara și Melih, au creat COP(M)ADAM în anul 2008, ca proiect experimental în vestul Turciei. Numele, care se traduce ca „doamnele gunoier”, este un simbol pentru preluarea gunoiului și transformarea lui în ceva folositor, la modă și distractiv. Asistată de Universitatea Sabanci și de Unilever Turcia, fundația a ajutat 250 de femei din Ayvalik, Diyarbakir și Istanbul să câștige un salariu pentru prima oară în viața lor. Aceste femei au produs 3000 „sacoșe de împachetat”, vândute în peste 20 de magazine.

**3.2.3. Întreprinderea Socială SOFA**

*Website: [www.sofaproject.org.uk](http://www.sofaproject.org.uk)*

SOFA s-a deschis în anul 1980 la Bristol, însă a devenit o întreprindere socială abia 3 ani mai târziu. Orientarea sa este dublă, urmărind să atingă obiective sociale și de mediu. S-ar putea spune că „reciclează”, pe lângă obiecte, și ființe umane. În ceea ce privește obiectele, SOFA adună mobilier vechi și aparate electrice și, după ce le restaurează, le pune în vânzare la prețuri acceptabile în magazin. Persoanele care trăiesc din venituri mici, străinii din alte zone ale Marii Britanii stabiliți în Bristol și studenții sunt cei mai comuni clienți ai SOFA. Forța de muncă a întreprinderii SOFA este formată din grupuri excluse social, cum ar fi imigranți șomeri, persoane care au fost eliberate din penitenciare etc. În acest mod, SOFA îi ajută substanțial să își reclădească viața, oferindu-le oportunitatea de a (re)intra în ciclul muncii. Obiectivele de mediu privesc refolosirea obiectelor care altminteri ar sfârși în mormane de deșeuri. SOFA strânge aceste deșeuri aruncate direct de la ușa casei, asigurând astfel un mod „verde”, sustenabil de a „scăpa” de ele.

#### 3.2.4. Comunitatea Bosence Farm Ltd.

Website: [www.bosencefarm.co.uk](http://www.bosencefarm.co.uk)

Comunitatea Bosence Farm din Marea Britanie administrează un centru social de reabilitare a persoanelor fără adăpost, cu probleme grave de dependențe. A fost inițial înființată în anul 1995, însă și-a primit emblema de întreprindere socială mai târziu. Derek Mace, directorul executiv al Fermei Bosence, justifică această alegere, declarând că misiunea etnică (socială) este mai bine servită atunci când este promovată. Comerțul cu servicii și implicarea în contracte de servicii publice pot astfel garanta venituri și asigura sustenabilitatea serviciilor oferite. În acest mod, veniturile din comerț se întorc către comunitate în scopuri sociale (permit fermei să își extindă sediul și să construiască un nou centru de dezintoxicare și de stabilizare). Acest centru de reabilitare oferă două servicii: servicii rezidențiale (persoanele pot sta pe o perioadă de până la un an) și servicii de îngrijiri ulterioare. Cazarea locală într-un oraș din apropiere este, de asemenea, asigurată. Bosence reușește să schimbe modul de viață al dependenților, prin implicarea lor în activități colective (gimnastică) și participarea la diferite ateliere de lucru (pictură, olărit) ca metode terapeutice.

#### 3.2.5. Banca Popolare Etica & Anti-Mall

##### **Informații de contact**

Țara: Italia

Numele organizației: Banca Popolare Etica – Sediul Central

Adresa: via Niccolò Tommaseo, 7 35131 Padova

Tel. 049/8771111

Fax 049/7399799

Website: <http://www.bancaetica.com/>

“Banca Etica” a început să funcționeze în anul 1994 la Padova, la inițiativa a 22 de ONG-uri din Italia și subscie unei deontologii care are o orientare exclusiv socială, investind în proiecte care sunt utile din punct de

vedere social. Funcționează într-un mod democratic-participativ, urmând principiile transparenței, deponenții având acces și control total asupra depozitelor lor bancare. Mai mult, ei pot alege liber proiectul în care doresc să investească. Această practică se inspiră din tendințele finanțării etice. Grupuri mari de persoane vulnerabile din punct de vedere social au beneficiat de serviciile băncii (de exemplu, finanțează proiectele care contribuie la înființarea asociațiilor care construiesc locuințe pentru adăpostirea temporară a persoanelor eliberate din penitenciare). În prezent, sunt 12 filiale și câteva standuri mobile active pe teritoriul Italiei. Unul dintre aceste standuri este localizat la Roma, în incinta "Citta Dell' Altra Economia" ("Orașul unei alte economii"). "Banca Popolare Etica" furnizează sprijin semnificativ abordării "anti-mall" din Roma. Astfel, acest centru de cumpărături alternativ urmărește să creeze consumatori prietenoși cu mediul și din punct de vedere social; dorește să schimbe practicile de consum și comportamentul ignorant, prin stimularea conștiinței ecologice și sociale. Până în prezent, de exemplu, nu a fost construit niciun loc de parcare pe terenul mall-ului. „Orașul unei economii diferite” a fost conceput în funcție de caracteristicile culturale și istorice ale mediului urban înconjurător, integrându-se astfel armonios în acesta. Acest „oraș inovator în interiorul orașului” găzduiește o gamă largă de activități și se adresează sectoarelor alternative precum biocultură, comerț și metode de energie alternative. Pe piața bio, asociațiile de producători se întrunesc și se întâlnesc cu cumpărătorii. Aceste asociații oferă oportunități de muncă pentru oamenii nevoiași (persoane care au fost închise, persoane care au fost șomere pe o perioadă lungă de timp). Practicile comerciale sunt benefice în mod direct pentru organizațiile de producători, deoarece nu există niciun lanț de distribuitori care să intermedieze contactul producătorilor cu consumatorii finali. În cadrul complexului de energie alternativă, vizitatorii pot primi informații, pot participa la conferințe și copiii lor pot, de asemenea, participa la ateliere de lucru creative.

### 3.2.6. *Fundația VINCI pentru Comunitate*

Informații de contact

Țara: Franța și Republica Cehă

Fundația VINCI din Franța

Adresă: VINCI pour la Cité 1, cours Ferdinand-de-Lesseps, 92851  
Rueil- Malmaison Cedex, Franța, Tel: +33 1 47 16 30 63

Email: [fondation@vinci.com](mailto:fondation@vinci.com)

Fundația VINCI din Republica Cehă, Boženy Němcové 1881/5, 120 00  
Praha 2 – Nové Město

tel.: 244 096 111, 244 096 203

Email: [nadace@nadacevinci.cz](mailto:nadace@nadacevinci.cz)

Website: <http://www.vinci-foundation.com/fondation/en/page/homepage.htm>.

### Descriere

Încă de la înființarea sa, în anul 2002, această fundație a fost un supporter activ și stimulator al solidarității sociale, contribuind la promovarea valorilor și atitudinilor societății civile. Așa cum este menționat explicit în raportul său anual din 2010, Fundația VINCI și-a extins activitatea, asigurând sprijin substanțial organizațiilor implicate în sfera socială. Scopul general social al fundației – lupta împotriva excluziunii sociale – este inclus în motto-ul lor „Să ajutăm fiecare individ să simtă că face parte din comunitate”. Scopul său contribuie la eficiența organizațiilor nonprofit și a întreprinderilor de integrare socială pentru persoanele vulnerabile. „Încă de la înființarea Fundației VINCI pentru Comunitate în anul 2002, am sprijinit 890 de proiecte în regiunile în care echipele noastre sunt active, cu ajutorul a peste 1000 de sponsorizări și finanțări de peste 14 milioane de euro”, menționează Xavier Huillard, președinte și director executiv al Fundației VINCI. Fundația VINCI a stabilit cinci principii care dirijează și conturează activitatea acesteia, de care beneficiază cele mai dezavantajate grupuri: (i) **luarea de măsuri împotriva tuturor formelor de excluziune socială** (acces la ocuparea locurilor de muncă pentru persoanele cele mai excluse de pe piața muncii și sprijinirea inițiativelor care contribuie la construirea de comunități mai bune); (ii) **relații strânse pentru acțiuni eficiente** (fundația funcționează ca

partener al comunității); (iii) un **devotament moral durabil** față de proiectele pe termen lung, prin acordarea de sprijin financiar pentru investiții și asistență, consiliere, îndrumare și formare prin expertiza grupului de angajați; (iv) **încurajarea inovării sociale** prin “brainstorming”, prin promovarea strategiilor **inovatoare** și prin furnizarea de **bune practici**; (v) elaborarea de **instrumente cu o eficiență mai mare**, cum ar fi “cutia” cu instrumente pentru sponsori și tehnici de evaluare care să indice relevanța fiecărei acțiuni/fiecărui pas în cadrul parteneriatului. O parte dintre structurile preferate sprijinite de Fundația VINCI sunt grupurile de angajatori, asociațiile sociale din vecinătate și atelierile de integrare socială sau întreprinderi.

Fundația VINCI sprijină proiecte din următoarele țări: Franța, Cambodgia, Vietnam și, mai recent, Germania și Republica Cehă. În cele două țări din urmă, VINCI a înființat două fundații „surori”. În anul 2010, a sprijinit 112 proiecte, dintre care majoritatea au fost implementate în domeniul incluziunii prin ocupare (56 de proiecte). Alte domenii de interes și acțiuni pentru VINCI sunt: integrare socială, tineret și cetățenie, formări și calificări, acces la locuință și reangajare. Rolurile principale în funcționarea fundației sunt jucate de **sponsori**. În anul 2010, 167 de sponsori din toate domeniile de activități comerciale au cosponsorizat 45% dintre proiecte. Personalul permanent al fundației coordonează rețeaua de sponsori. Sponsorii răspund de numeroase activități: comunicarea permanentă cu managerii de proiect, oferirea de îndrumare profesională, subcontractarea de locuri de muncă în cadrul întreprinderilor de integrare socială, consilierea organizațiilor sprijinite de fundație în domeniul aspectelor tehnice sau de management. Fundația VINCI din Republica Cehă, care a fost înființată în anul 2008, a adoptat strategia luptei împotriva excluziunii sociale de la fundația „mamă” cu sediul în Franța. A derulat două tipuri principale de acțiuni: favorizarea incluziunii sociale și a orientării persoanelor celor mai dezavantajate către incluziunea pe piața muncii, în special a persoanelor cu dizabilități. În anul 2010, nouă noi proiecte au primit sprijin din partea fundației, proiecte elaborate de organizații nonprofit care lucrează cu tineri dezavantajați, copii în pericol

de a fi excluși social, persoane cu dizabilități fizice și mintale, persoane dependente și mame șomere.

Trebuie menționat faptul că Fundația VINCI sprijină structurile mici, fără apartenență politică sau religioasă, excluzând din finanțarea sa organizațiile umbrelă, autoritățile locale, instituțiile publice și proiectele individuale. De asemenea, este interesată doar de proiecte care sunt durabile, garantând astfel angajarea sustenabilă și activitățile pe termen lung. Proiectele independente, chiar dacă au un obiectiv comunitar sau de integrare a forței de muncă, nu sunt considerate eligibile în ceea ce privește solicitarea de fonduri.

### ***3.3. Rețele inovatoare***

#### *3.3.1. The Social Innovation eXchange (SIX) – Schimbul social inovator*

URL: [www.socialinnovationexchange.org](http://www.socialinnovationexchange.org)

The Social Innovation eXchange (SIX) este o comunitate formată din peste 1000 de persoane și organizații – inclusiv mici ONG-uri și companii globale, agenții publice și academicieni – care are ca obiectiv promovarea inovării sociale. SIX dorește să îmbunătățească metodele cu care societățile noastre găsesc soluții mai bune pentru provocări precum îmbătrânirea, schimbarea climatică, inegalitatea și asistența medicală. Membrii SIX au fost implicați îndeaproape în proiectarea politicii – inclusiv crearea de fonduri de inovare, incubatoare, proiectare coordonată de utilizator și parcuri de afaceri sociale. SIX a proiectat și implementat un program ambițios de evenimente globale – unele se axează pe regiuni și aspecte specifice, în timp ce altele folosesc tehnologia pentru a uni partenerii din toată lumea în a-și împărtăși cunoștințele și metodele.

#### *3.3.2. Rețeaua Euclid*

URL: <http://www.euclidnetwork.eu/pages/en/this-is-european-social-innovation.html>

Rețeaua Euclid este o comunitate în creștere a profesioniștilor societății civile care doresc să se conecteze dincolo de frontiere, pentru a forma o societate civilă europeană mai inovatoare și mai sustenabilă. Având ca membri peste 3000 de specialiști ai societății civile, se consideră că rețeaua va deveni un factor de schimbare a societății civile – provocând statu-quo-ul, aducând soluții la masă și încurajând colaborarea și învățarea egală, fără limite. Această rețea europeană funcționează atât în cadrul, cât și în afara statelor membre ale UE, urmărind să promoveze o „Europă globală”, conectând europenii cu societatea civilă din întreaga lume, lucrând la provocări din sectoare diverse care afectează toți membrii (cum ar fi sustenabilitatea, eficiența, inovația și politica) și folosind puterea rețelei și tăria parteneriatelor cu instituții private și publice pentru a provoca schimbări de durată pentru societatea civilă europeană și societatea ca întreg.

### ***3.4. Inovații în economia socială – o perspectivă internațională***

#### ***3.4.1. Living Consumption CO-OP (Cooperăția pentru un consum activ - centru colectiv de achiziționare)***

Website: <http://www.hucc-coop.tw/>

#### **Descriere**

Inițiativa se bazează pe puterea de cumpărare a consumatorilor care caută un stil de viață mai sănătos și mai sigur, cu participare directă în producție. Facilitează comunicarea directă dintre producători și consumatori.

Cooperativa și-a început activitatea în ianuarie 1993. Produsele sunt reprezentate în principal de alimente obișnuite, cum ar fi legume, ouă, lapte, orez și fructe. Pentru a reduce costurile, mici grupuri bine organizate de achiziționare au fost formate și au devenit responsabile cu strângerea comenzilor și livrarea bunurilor, activități desfășurate în mod regulat o dată pe săptămână sau în fiecare lună. Cooperativa organizează numeroase

ateliere și evenimente asociate, pentru a ridica nivelul de conștientizare a consumatorului cu privire la producția de alimente și încurajează căutarea unui trai mai bun și o alimentație mai sănătoasă.

### **Context**

Odată cu dezvoltarea agriculturii moderne, deși volumul produselor agricole crește rapid, calitatea produselor scade și suferă din cauza poluării mediului. Cooperativa pentru un consum activ a fost înființată pentru a face față acestei provocări.

### **Faza de dezvoltare**

Inovația-cheie a cooperativei este de a promova producția agricolă verde și sustenabilă, în așa fel încât toți participanții să beneficieze în mod direct. În plus, a fost dezvoltat atât un spirit puternic de ajutor reciproc, cât și o prietenie puternică, pentru a contracara atmosfera socială rece și alienată a orașului.

Promotorul cooperației este o asociație de femei din Taiwan, care sprijină femeile pentru a înființa împreună cooperative. Cooperativa are numeroși fermieri și producători ca părți interesate și stabilește relații de achiziții stabile. Cooperativa deține puncte pentru distribuirea produselor.

### **Beneficii**

- ✓ *Sociale:*
  - produse cu arome locale, folosind metode agricole prin care sunt încurajate stilurile de viață tradiționale, precum și unele legume deosebite din regiuni speciale, alimente uscate sau ceai din unele sate;
  - preocuparea față de dezvoltarea agriculturii locale sub influențele globalizării;
  - preocuparea față de drepturile omului și de traiul minorităților, cum ar fi femeile, fermierii, băștinașii și persoanele cu dizabilități din zonele rurale;
  - provizii de alimente mai bune, care sunt originale, naturale și nutritive, fără adăugarea de substanțe artificiale.
- ✓ *De mediu:*



- scăderea consumului și o folosire scăzută a materialelor de împachetare (e.g., hârtie), o mai bună folosire a resurselor, inclusiv a materialelor reciclabile;
  - folosirea de materiale și recipiente reciclabile pentru ambalarea alimentelor, e.g. hârtie reciclată pentru coșurile de ouă, folosirea de materiale reciclate pentru a produce sticle pentru lapte;
  - nu sunt folosite substanțe chimice pentru tratarea semințelor, iar cantitatea de pesticide este redusă.
- ✓ *Economice:*
- un mai bun management al solului, doar îngrășăminte organice, culturi mai sănătoase, recolte mai bune;
  - un preț mai stabil și rezonabil pentru produs;
  - abilitarea femeilor, autodezvoltare în cadrul cooperativei.

### **Perspective**

Cooperativa reprezintă o platformă bună pentru a scădea riscul unei producții mici și pentru a restabili încrederea și sistemul de credit al producției agricole într-un mod ecologic și sustenabil, toți participanții având o motivație comună puternică.

#### *3.4.2. China: Sprijin comunitar pentru agricultură*

În prezent, persoanele de la orașe au mai mult interes pentru viața rurală și mâncarea sănătoasă: odată cu industrializarea agriculturii și poluarea mediului, persoanele de la orașe devin din ce în ce mai conștiente și dornice de a consuma mai multă mâncare naturală și sănătoasă, dar, deși această nouă tendință se manifestă, nu există suficiente platforme de informații pe această temă sau sisteme de creditare.

Ainonghui a găsit fermieri care lucrează cu produse agricole „naturale” (orez, legume și păsări de curte), folosind semințe tradiționale/locale și metode naturale, și a pus bazele unei afaceri cu aceste produse. Pe de altă parte, a intrat în contact cu orașenii, trezindu-le interesul și implicându-i în rețeaua de rezervare și cumpărare de produse și servicii

agricole. În acest sens, a deschis un magazin de prezentare ca punct de legătură între furnizori și consumatori. Sprijinită de comunitate, agricultura va fi sustenabilă, va menține diversitatea speciilor și va diminua influența agriculturii moderne asupra mediului, cum ar fi folosirea fertilizatorilor chimici. De aceea, promovează economia la scară mică în mediul rural, în special comerțul agricol local și turismul, pentru a crește veniturile fermierilor. Acest tip de agricultură ecologică este un caz tipic de sistem de sus în jos și de autoconducere, unde încrederea este recâștigată și susținută între fermieri și persoanele de la oraș. Partea dificilă se găsește în extinderea rețelei, deoarece nu va fi ușor să se susțină legăturile de încredere (în cadrul unei rețele mai mari).

Ainonghui pune în legătură fermierii care preferă să facă agricultură în mod tradițional cu acele comunități care doresc să le acceseze produsele. Promovează agricultura sustenabilă și mâncarea sănătoasă, întărind cadrul social și crescând încrederea în oameni.

#### 3.4.3. *Ghana: Compania Comercială de Ciocolată*

La începutul anilor 1990, programul structural de ajustare a economiei a implicat liberalizarea pieței de cacao din Ghana. Un număr de fermieri de frunte, inclusiv un fermier vizionar, reprezentant al Comisiei Ghana pentru Cacao, Nana Frimpong Abrebrese, au realizat că aveau posibilitatea de a se organiza pentru a-și asuma sfera comercializării interne. Acest lucru însemna că puteau înființa o companie pentru a vinde propria cacao Companiei de Comercializare de Cacao (CMC), o companie de stat, care va continua să fie singurul exportator de cacao din Ghana.

Acești fermieri au adunat resursele necesare înființării Kuapa Kokoo, o cooperativă a fermierilor specialiști în comercializarea de cacao, și astfel au controlat procesul de vânzare mai eficient decât agenții de cacao guvernamentali. Kuapa Kokoo – care înseamnă buni cultivatori de cacao – are misiunea de a împuternici fermierii în eforturile lor de a-și câștiga un trai demn, de a crește participarea femeilor la toate activitățile Kuapa și de a dezvolta cultivarea ecologică de cacao. Fermierii care au înființat Kuapa Kokoo au fost sprijiniți de Twin Trading, compania comercială care

transferă cacaua către Cafédirect și SNV – o organizație neguvernamentală din Olanda.

Kuapa Kokoo cântărește, împachetează și transportă cacaua către piață și îndeplinește toată documentația legală necesară pentru membrii săi. Kuapa urmărește ca toate activitățile sale să fie transparente, explicabile și democratice. De asemenea, nu păcălește fermierii prin folosirea de cântare incorecte și, operând atât de eficient, împarte profiturile cu membrii săi. După ce au văzut beneficiile câștigurilor Kuapa pentru membrii săi, din ce în ce mai mulți fermieri au dorit să devină membri și asociația are acum peste 40.000 de membri organizați în 1300 de societăți rurale.

Cacaua din Ghana este de înaltă calitate și ocupă un loc important pe piața mondială. Motto-ul asociației Kuapa Kokoo este “pa pa paa” – care înseamnă „cel mai bun dintre cei mai buni”, în limba locală Twi. Cacaua de înaltă calitate a asociației Kuapa se vinde acum companiilor de ciocolată din întreaga lume.

Fermierii de cacao, care deja primeau un preț echitabil de la unii clienți internaționali, au votat, la întâlnirea adunării generale din 1997, pentru investirea în propria lor ciocolată. Ei au hotărât ca, decât să țintească nișe de piață unde majoritatea produselor erau deja plasate, mai degrabă să producă o ciocolată de masă care să concureze cu firmele importante din Marea Britanie.

Împreună cu Twin, Kuapa a contribuit la înființarea companiei The Day Chocolate în anul 1998, cu sprijinul companiei The Body Shop, Christian Aid și Comic Relief. Compania a fost numită astfel în memoria lui Richard Day, un membru-cheie al echipei de la Twin, care a sprijinit Kuapa Kokoo să își dezvolte propria organizație. Departamentul pentru dezvoltare internațională a încercat pe toate căile să oprească garantarea împrumutului pentru afacerea Day, dar NatWest a oferit facilități bancare satisfăcătoare.

Comerțul cu ciocolată cu lapte „Divine”, făcută din cele mai bune boabe de cacao comercializate de Kuapa, a fost lansat în octombrie 1998 și, până la Crăciunul din 1998, a ajuns pe rafturile magazinelor din Marea Britanie.

Participația fermierilor în cadrul The Day Chocolate Company este prima de acest gen în lumea comerțului mondial, ceea ce reliefează faptul că Kuapa Kokoo deține un rol important în luarea deciziilor asupra modului în care „Divine” este produsă și vândută. Doi reprezentanți ai Kuapa Kokoo sunt directori în comisia companiei și una din cele patru întâlniri ale comisiei este organizată în Ghana. Ca acționari, fermierii primesc, de asemenea, o cotă din profiturile rezultate din vânzările ciocolatei „Divine”. Această structură de companie inovatoare a fost recunoscută atunci când „Divine” a primit statutul de „produs al mileniului”, într-o piață a ciocolatei de o competitivitate ridicată, în valoare de aproape 4 miliarde de lire sterline doar în Marea Britanie. Potențialul ciocolatei „Divine” este imens, în contextul în care există sute de mărci de ciocolată disponibile în Marea Britanie și cele mai mari companii cheltuiesc până la 10% din marjele de profit - zece milioane de lire sterline – în lupta lor de a-și menține poziția mărcii în top.

„Divine” a fost făcută pentru a ispiti gustul publicului britanic și a fost apreciată favorabil în confruntarea cu toți concurenții de pe piață. Marea Britanie deține unul dintre cele mai înalte niveluri pe cap de locuitor ale consumului de ciocolată din lume și, prin urmare, chiar și câștigarea unei mici proporții din această piață se traduce în reale profituri pentru fermierii de cacao.

În anul 2006, fondatorul de drept al companiei Day Chocolate, The Body Shop, și-a donat acțiunile avute la companie către asociația Kuapa Kokoo, așa că în prezent cooperativa fermierilor deține o participație și mai mare. La 1 ianuarie 2007, Day Chocolate își schimbă numele în Divine Chocolate Ltd. pentru a alinia îndeaproape compania la marca-pilot.

#### *3.4.4. SUA: Partnership in Opportunities for Empowerment through Technology in the Americas – POETA (Parteneriat de oportunități pentru abilitare prin tehnologie în America Latină și Caraibe)*

Sursa: UN-Habitat: The best practices database

(Națiunilor Unite: Baza de date Habitat cu cele mai bune practici)

Organizația: Trust for the Americas

---

Adresa: Organizația Statelor Americane (OAS) 1889 F Street, 6th Floor, Washington DC 20006, SUA

E-mail: drojas@oas.org

Programul Parteneriate de oportunități pentru tehnologie în America Latină și Caraibe (POETA) a fost creat pentru a se adresa nevoilor și pentru a crea oportunități pentru oamenii cu dizabilități din America Latină<sup>17</sup>. Prin intermediul unei combinații de tehnologii de informații și comunicare (TIC), POETA asigură persoanelor cu dizabilități competențele necesare și oportunitatea de a aplica și menține un loc de muncă, de a-și câștiga existența și de a deveni mai independente. POETA este o inițiativă comună globală a Organizației Statelor Americane (OAS) și a partenerului său, Trust for the Americas, de a lupta împotriva sărăciei, de a crește incluziunea socială și de a crește competitivitatea, prin asigurarea de calificare tehnologică și profesională pentru persoanele cu dizabilități și alte persoane marginalizate.

Mai mult de 50 de milioane de persoane cu dizabilități din America Latină și Caraibe suferă din cauza discriminării și condiției de excluziune legată de sărăcie, prin lipsa accesului la reabilitare, educație, calificare și angajare. Femeile și băștinașii sunt mult mai grav afectați. Din populația de 50 de milioane de persoane cu dizabilități, 80% sunt șomeri și aproximativ 90% trăiesc în sărăcie. Dizabilitatea fizică sau mintală este, în consecință, singurul și cel mai important indicator în stabilirea statutului socioeconomic al individului în America Latină. Obiectivul principal al programului este de a califica persoane din comunitățile marginalizate în a folosi TIC și a asigura competențe de pregătire pentru locurile de muncă, în special persoanelor cu dizabilități. Trustul identifică și selectează organizații locale cu experiență în lucrul cu comunitățile dezavantajate și din domeniul dezvoltării sociale, le formează pentru a deschide un centru de tehnologie, asigurându-le suportul financiar și tehnic (centrele fiind deschise comunității). Programul urmărește să cultive alianțe strategice cu organizațiile publice și private, pentru a amplifica și extinde programul pe

---

<sup>17</sup> <http://www.dubaiaward.ae/web/WinnersDetails.aspx?s=36&c=226>.

întreaga emisferă, pentru ca un număr și mai mare de persoane cu sau fără dizabilități să beneficieze de acesta.

În primul an al inițiativei, cele două centre din Guatemala au calificat peste 500 de persoane, 20 la sută dintre aceștia obținând un loc de muncă (peste 25 de companii locale s-au implicat ca parteneri în cadrul programului). Ca rezultat al acestui succes, Microsoft a fost de acord să extindă POETA, a asigurat partea financiară și de software pentru încă 12 centre în alte șapte țări din America Latină. În anul 2008, cu mai mult de 200 de parteneri din sectorul public și privat care transmit cunoștințe, fonduri și infrastructură în 61 de centre din 18 țări din America Latină și Caraibe, POETA servește ca model de bună practică al cooperării sectorului public-privat.

Absolvenților POETA, după ce urmează cursul de calificare al programului, le este greu să găsească un loc de muncă care să le permită să își câștige traiul și să devină independenți. Organizațiile comunității joacă un rol crucial în dezvoltarea programului POETA. Managementul zilnic, bugetul și operarea centrelor sunt în sarcina unui partener local, iar în plus, absolvenții POETA se întorc adesea în centre ca voluntari. Programul Microsoft furnizează trustului instrumentele și referințele de evaluare a performanței pentru POETA. Sunt prezentate rapoarte de către trust companiei Microsoft la fiecare trei luni, pentru a face un sumar al realizărilor și al situației curente a tuturor centrelor. În vederea întocmirii acestor rapoarte, fiecare organizație locală înaintează o actualizare completă a programului POETA, care apoi este integrată și transmisă către Microsoft, prin intermediul portalului web. Aceste informații includ statistici curente atât despre numărul participanților formați și numărul absolvenților care au obținut slujbe, cât și despre parteneri strategici nou formați. Pe lângă aceste rapoarte formale, partenerii locali mențin o comunicare permanentă cu personalul POETA al trustului, exprimând orice îngrijorare sau solicitând orice suport de care ar putea avea nevoie. Această relație strânsă ajută trustul să țină partenerii locali pe drumul cel bun și să evalueze în mod permanent progresele lor.

### Realizări

Realizările principale ale programului includ: îmbunătățirea condițiilor de trai ale oamenilor, inclusiv ale femeilor și copiilor; o mai bună coordonare și integrare între diferiți actori, organizații și instituții; schimbări la nivelul politicilor și strategiilor locale, naționale sau regionale, sociale, economice și de mediu; capacitate instituțională îmbunătățită la nivel național, subnațional și local; schimbări la nivelul local sau național de luare a deciziilor, inclusiv instituționalizarea parteneriatelor; recunoașterea și valorificarea oportunităților specifice; schimbări ale folosirii și alocării de resurse umane, tehnice și financiare la nivel local/național și schimbări ale atitudinii/comportamentului la nivelul rolurilor femeilor și bărbaților.

**Sustenabilitatea** este cheia succesului POETA. Înainte de a deschide un centru POETA, trustul **stabilește parteneriate locale** care aduc finanțare și donații substanțiale proiectului. În fiecare țară unde a operat pentru prima dată, trustul a efectuat o evaluare a nevoilor și a viabilității proiectului, astfel încât să formeze parteneriate cu organizațiile locale în vederea garantării continuității diferitelor activități oferite de proiect, în funcție de capacitatea lor de a-și asuma în cele din urmă responsabilitatea financiară pentru fiecare centru POETA. Pe perioada primului an, trustul și partenerii locali construiesc un plan de sustenabilitate cuprinzător pentru fiecare centru, cu sprijinul sectorului organizațiilor publice locale, în vederea promovării activităților care generează noi resurse financiare și oportunități de locuri de muncă pentru beneficiarii programului. Sustenabilitatea financiară pe termen lung este garantată prin preluarea „proprietății” asupra centrului după primul an de către partenerul local, care va trebui să caute fonduri pentru continuarea acestui proiect de la alte fundații și instituții internaționale.

Sustenabilitatea socială, culturală și economică este asigurată prin formarea acestor persoane astfel încât să concureze în cadrul forței de muncă și să trăiască mai independent, promovând oportunități pentru ei și învățând să își păstreze moștenirea culturală.

Programul POETA este sprijinit de Convenția Națiunilor Unite asupra drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități și de convenția interamericană asupra eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva persoanelor cu dizabilități.

# CAPITOLUL 4

## RECOMANDĂRI PENTRU TRANSFERUL DE BUNE PRACTICI ÎN SECTORUL ECONOMIEI SOCIALE

În concluzie, niciuna dintre politicile, programele sau proiectele prezentate în această lucrare nu reprezintă o practică „perfectă”. Inițiativele prezentate au fost alese datorită unor elemente specifice identificate că au contribuit la succesul înregistrat și la promovarea economiei sociale și a incluziunii sociale a femeilor și romilor. Experții din acest studiu au selectat practicile identificate, folosind o combinație de criterii, după cum am menționat anterior. Printre acestea, două caracteristici au jucat un rol fundamental:

- în primul rând și cel mai important, să atingă obiective clare și bine identificate, cu rezultate care sunt eficiente și eficace, tangibile, bine definite și care pot fi măsurate ușor prin evaluarea și disponibilitatea datelor;
- sunt predispușe a fi transferate către alte locații, fie în interiorul aceleiași țări, fie către alte state.

Pe ansamblu, furnizorii principali ai proiectelor sunt autoritățile publice naționale și locale și organizații nonguvernamentale ce funcționează independent sau cu sprijinul financiar al administrațiilor guvernamentale centrale sau locale. Sursele pentru sprijinul financiar sunt de obicei surse comunitare, cum ar fi Fondul Social European, dar și fonduri naționale, regionale și locale. În cazul ONG-urilor, sprijinul privat, dar și munca voluntară joacă adesea un rol substanțial în cadrul activităților.



Făcând diferențierea după tipul de furnizor, bunele practici pot fi împărțite în proiecte implementate de instituții guvernamentale și proiecte implementate de organizații nonguvernamentale. Ambele tipuri acoperă intervenții și asigură sprijin pentru integrarea pe piața muncii și promovarea incluziunii sociale, dar sunt implementate prin diferite abordări, inclusiv la nivelul razei lor de acțiune. Proiectele guvernamentale tind să aibă o rază de acțiune națională, mai extinsă, și sunt mai puțin limitate de timp, în timp ce proiectele ONG-urilor sunt aproape întotdeauna implementate la nivel local și sunt mult mai limitate în timp și în alocările financiare.

Dintre cazurile selectate, aproape jumătate primesc un anumit tip de ajutor financiar din partea UE; cu toate acestea, sprijinul financiar al UE nu garantează sustenabilitatea, unele dintre aceste proiecte fiind raportate ca încheiate atunci când s-au terminat fondurile. Inițiativele demonstrează utilizarea creativă și efectivă a surselor de finanțare multiple pentru a construi programe dinamice și extinse (care au fost uneori suplimentate de alte activități generatoare de fonduri).

Acțiunile de succes au furnizat locuri de muncă sustenabile prin sprijinirea calificării profesionale, plasarea în locuri de muncă subvenționate pentru a crește experiența și încrederea angajatorului, ceea ce implică parteneriatul ONG-urilor regionale, a părților interesate municipale și naționale, a întreprinderilor și a altor organizații. Parteneriatele puternice și raza de acțiune cu potențialii angajatori sunt esențiale. Agențiile guvernamentale de sprijin au lucrat în parteneriat cu ONG-urile pentru romi în a-i angaja, iar într-un număr mic de proiecte s-a căutat să se dezvolte metodele deja existente de angajare a romilor, prin intermediul certificării, legislației și fiscalității. Inițiativele prezintă un model important pentru creșterea ocupării forței de muncă de către romi, abordând realitatea schimbătoare a ocupării romilor și menținând căile alese de angajare în profesii solicitate. Inițiativele sunt văzute ca transferabile, deși este necesară acordarea unei atenții specifice legislației locale, cadrului politic și potențialului uman.

Sursele diverse și multiple de finanțare pot juca diferite roluri și pot sprijini curente de intervenție care sunt necesare programelor și

proiectelor de succes (inclusiv planificarea inovativă, schimbarea instituțională, perspective pe termen lung etc.). Proprietatea inițiativei stimulează importanța locală pentru proiecte menite să rezolve probleme în locuri specifice. Finanțarea națională sau regională, cuplată cu un element al finanțării locale, reprezintă o confirmare a tuturor nivelurilor de responsabilitate pentru incluziunea romilor și poate stimula integrarea furnizării.

Inițiativele de angajare cu succes necesită o agenție de implementare eficientă și cu experiență, parteneriatul cu viitori angajatori publici și privați și strânsă cooperare cu un număr de părți interesate (inclusiv ONG-uri și agenții de ocupare). Deschiderea eficientă a angajatorilor de a încuraja și asista procesul de angajare a femeilor și romilor este importantă pentru a contracara discriminarea. Programele de calificare adaptate și flexibile care să certifice competențele pot asigura accesul la oportunități de muncă formală.

În cadrul activităților planificate în proiectul **“Integrat – Resurse pentru femei și grupuri roma excluse social”**, este recomandat să se continue identificarea și valorificarea bunelor practici în domeniul economiei sociale, urmând patru direcții:

**1. O bază de date cu bune practici în domeniul economiei sociale, care va reprezenta un instrument important pentru:**

- analiza tendințelor curente și a aspectelor în curs de dezvoltare;
- conectarea în rețea a persoanelor și organizațiilor implicate în implementare; construirea de abilități care să includă instrumente și metode noi de management al cunoștințelor. Rețelele sociale reprezintă o formă-cheie de capital, pe care oamenii îl pot folosi pentru a diminua sărăcia. Astfel, este important să se sprijine rețelele de persoane sărace și să se stimuleze potențialul acestora, prin punerea în legătură cu organizații intermediare, piețe mai extinse și instituții publice. Acest lucru impune îmbunătățirea cadrului normativ și instituțional pentru sprijinirea entităților care reprezintă grupurile sărace. Deoarece oamenii săraci se organizează de obicei la nivel local, este necesar, de asemenea, ca acțiunile să fie dezvoltate în vederea consolidării capacității lor de

a influența politica la nivel național, cum ar fi punerea în legătură a organizațiilor locale cu organizații mai mari;

- cooperare tehnică prin satisfacerea cererii de furnizare de expertiză și experiență dovedită;
- dezvoltarea politicii pe baza aspectelor care funcționează.

**2. Atelierele de lucru transnaționale și grupurile de lucru** vor reprezenta locul unde partenerii, organizațiile economiei sociale și autoritățile locale fac schimb de experiențe și lecții învățate în urma vizitelor de studiu, experiențelor și politicilor implementate la nivel local și în alte state membre. Acest schimb va reprezenta baza reflectării asupra punctelor slabe și a oportunităților identificate în fiecare regiune și asupra posibilităților abordări pentru a rezolva problemele. În vederea unui schimb transnațional de succes, grupurile de lucru vor reprezenta piatra de temelie a atelierului transnațional unde este pus în practică schimbul de cunoștințe achiziționate din experiențele părților implicate. Astfel, este necesar ca grupurile de lucru să fie planificate metodic și cu tehnici specifice, în vederea realizării rezultatelor așteptate. De asemenea, este important ca experiențele să fie prezentate într-un mod structurat, pentru a permite compararea cu ajutorul unui șablon comun. În ansamblu, ar trebui alocat timp suficient pentru discuții și dezbateri pe perioada atelierelor transnaționale, în locul simplelor prezentări.

**3. Diseminarea de bune practici** va include o serie extinsă de întâlniri privind operarea centrelor de economie socială și privind valorificarea manualelor de intervenție în domeniul economiei sociale pentru toți actorii implicați (autorități locale, persoane de naționalitate romă, femei, organizații care își stabilesc sau dezvoltă propriile lor afaceri în cadrul economiei sociale).

**4. Proiectul oferă posibilitatea de a participa la rețele internaționale și europene de incluziune socială, economie socială și egalitate de gen.** Importanța participării la aceste rețele este redată de diverse beneficii<sup>18</sup>:

---

<sup>18</sup> Sursa: EQUAL, Ghid de cooperare transnațională 2004-2008.

*Beneficii strategice și pe termen lung:* (a) participarea la rețele europene și stabilirea de contacte cu alte state membre, care oferă posibilități pentru o cooperare viitoare, (b) o mai bună conștientizare și înțelegere a dezvoltării politicii europene relevante.

*Beneficii operaționale și pe termen scurt:* (a) accesarea de noi idei și discutarea propriilor idei într-un context mai larg (b) folosirea experienței și expertizei naționale în vederea testării și îmbunătățirii materialelor și metodelor existente, a dezvoltării de noi produse, a contactării de parteneri noi, aliați politici și colaboratori tehnici care dobândesc abilități și competențe noi.

*Beneficii pentru participanții individuali:* (a) lărgirea experienței personale, îmbunătățirea comunicării și a altor competențe, precum și câștigarea unei perspective europene mai largi, prin extinderea surselor de informații și a contactelor; (b) participarea la ateliere transnaționale moderate de experți din întreaga Europă.

Prin urmare, una dintre provocările-cheie pentru proiect este aceea de a face vizibile activitățile și beneficiile invizibile ale economiei sociale și, în acest mod, de a contribui la îmbunătățirea capacității de incluziune socială, prin intermediul acestei forme de economii.

Anul 2011 a reprezentat o piatră de hotar pentru toate țările europene și pentru Uniunea Europeană ca întreg. Uniunea Europeană trebuie să facă față provocărilor semnificative, în special impactului crizei financiare, economice și sociale. Criza face ca drepturile la protecție și consolidarea politicilor sociale să fie cu atât mai necesare și, în același timp, să reprezinte o deschidere către oportunitatea restructurării organizațiilor, proceselor și practicilor instituționale. Această oportunitate nu ar trebui ignorată sau pierdută, fiind important ca economia socială să fie și să rămână un element esențial al tuturor activităților Uniunii Europene.

## BIBLIOGRAFIE – SURSE

- Agenția Uniunii Europene pentru Drepturile Fundamentale, EU-MIDIS *Data in Focus, report 1: The Roma (2009) (Datele în atenție, raport 1: Romii (2009))*.
- Centrul Johns Hopkins pentru Studii privind Societatea Civilă, *Social Origins of Civil Society: An Overview (Origini sociale ale societății civile: prezentare)*, lucrare din cadrul proiectului sectorial nonprofit comparativ Johns Hopkins, nr. 38, 2000, Baltimore.
- Comisia Europeană (2007a), *Ethnic minorities in the labour market: An urgent call for better social inclusion (Minoritățile etnice pe piața muncii: un apel de urgență pentru o mai bună incluziune socială)*, Report of the High Level Advisory Group of Experts on the Social Integration of Ethnic Minorities and Their Full Participation in the Labour Market (Raportul grupului de experți consultativi la nivel înalt privind integrarea socială a minorităților etnice și participarea lor integrată pe piața muncii).
- Comisia Europeană (2005), *Making change possible – A practical guide to mainstreaming (Să facem schimbarea posibilă – un ghid practic către integrare)*, [http://ec.europa.eu/employment\\_social/equal/data/document/mainstreamguide\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/employment_social/equal/data/document/mainstreamguide_en.pdf).
- Comisia Europeană (2008), *Ethnic minority and Roma women in Europe: A case for gender equality? (Minoritatea etnică și femeile de etnie romă din Europa: un caz de egalitate între sexe?)* Raport de sinteză, EGGSI – Expert group on gender equality, social inclusion, health and long-term care, Directorate General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels (EGGSI - Grupul de experți în egalitate între sexe, incluziune socială, sănătate și asistență pe termen lung, Directoratul General pentru Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse, Bruxelles).

- Hofer, A.; Delaney, A. (2010), "Shooting for the Moon: Good Practices in Local Youth Entrepreneurship Support" („Țintind către lună: Bune practici în cadrul sprijinului în domeniul antreprenoriatului de tineret"), *OECD, Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers (Lucrări de studiu privind dezvoltarea economică locală și a locurilor de muncă OCDE)*, 2010/11, Editura OCDE.
- <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=766&langId=en>
- [http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS\\_ROMA\\_EN.pdf](http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf)
- OECD (2010), "Putting in Place Jobs That Last: A Guide to Rebuilding Quality Employment at Local Level" („Plasarea de locuri de muncă permanente: Un ghid de reconstruire a calității locurilor de muncă la nivel local"), *OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers (Lucrări de studiu privind dezvoltarea economică locală și a locurilor de muncă OCDE)*, 2010/13, Editura OCDE.
- Potter, J.; Marchese, M. (2010), „A Review of Local Economic and Employment Development Policy Approaches in OECD Countries: Executive Summary and Synthesis of Findings" („O analiză a abordărilor politicii economice locale și de dezvoltare a locurilor de muncă în țările OCDE: Rezumat executiv și sinteză a concluziilor"), *OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers (Lucrări de studiu privind dezvoltarea economică locală și a locurilor de muncă OECD)*, 2010/5, Editura OCDE.
- Potter, J.; Marchese, M. (2010), „A Review of Local Economic and Employment Development Policy, Approaches in OECD Countries: Policy Audits" („O analiză a abordărilor politicii economice locale și de dezvoltare a locurilor de muncă în țările OCDE: Audituri ale politicilor"), *OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers (Lucrări de studiu privind dezvoltarea economică locală și a locurilor de muncă OECD - LEED)*, 2010/6, Editura OCDE.
- Salamon, Lester et al. (2004), *Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector (Societatea civilă globală. Dimensiuni ale sectorului nonprofit)*, Volumul II, Bloomfield, CT, Kumarian Press.